

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Λεωφ. Κηφισίας 100 & Μαραθωνοδρόμου 83
151 25 Μαρούσι

Τηλ.: 210 67 25 966, Fax: 210 67 25 972
e-mail: remaco@remaco.gr, Web: www.remaco.gr

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Αλυκές Ποταμού (Κτίρια Μαρκεζίνη) 49100-Κέρκυρα

**«Μελέτη για την καταπολέμηση της φτώχειας και
προαγωγή της κοινωνικής Ένταξης στην Περιφέρεια
Ιονίων Νήσων για την περίοδο 2014-2020»**

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Α

**Προσδιορισμός / κατηγοριοποίηση / ομαδοποίηση
των εν δυνάμει ωφελούμενων στην Περιφέρεια
Ιονίων Νήσων, καθώς και των αναγκών σε
παρεμβάσεις, ανά κατηγορία ωφελούμενων και
περιοχή**

Νοέμβριος 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	Εισαγωγή.....	4
2	Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός	7
2.1	Ορισμοί-βασικές έννοιες	7
2.2	Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές: το πλαίσιο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.....	13
2.2.1	Στρατηγική Ευρώπη 2020.....	13
2.2.2	Εθνική Στρατηγική για τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη (Πράσινη Βίβλος).....	15
2.2.3	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους.....	19
2.2.4	Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης	19
2.2.5	Εθνική Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά	20
2.2.6	Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών.....	21
2.2.7	Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα της περιόδου 2014-2020	23
2.2.8	Δράσεις που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού-Δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης	27
3	Ομάδες που πλήττονται ή απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	32
3.1	Υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην Περιφέρεια Ιονίων. Βασικά χαρακτηριστικά. 32	
3.1.1	Γεωγραφική θέση και φυσικά χαρακτηριστικά	32
3.1.2	Βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά	33
3.1.3	Οικονομία και Απασχόληση	35
3.1.3.1	Περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	35
3.1.3.2	Τομεακή Διάρθρωση της Οικονομίας της Περιφέρειας	37
3.1.3.3	Αγορά Εργασίας	39
3.1.4	Προσέγγιση του ζητήματος της φτώχειας στην ΠΙΝ	45
	Γεωγραφικές συγκεντρώσεις φτώχειας.....	51
3.2	Μεθοδολογικός προσδιορισμός των Ομάδων-Στόχου	58

3.3	Ευάλωτες ομάδες	59
3.3.1	Άτομα με αναπηρία.....	59
3.3.2	Εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα	60
3.3.3	Οροθετικοί.....	62
3.3.4	Φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι –Ανήλικοι Παραβάτες	63
3.4	Ειδικές ομάδες	66
3.4.1	Άνεργοι	66
3.4.2	Μακροχρόνια Άνεργοι.....	70
3.4.3	Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας.....	71
3.4.4	Άνεργοι άνω των 55 ετών.....	72
3.4.5	Άνεργοι με χαμηλά προσόντα.....	72
3.4.6	Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα	72
3.4.7	Μονογονεϊκές οικογένειες	73
3.4.8	Θύματα κακοποίησης, Γυναίκες και παιδιά.	74
3.4.9	Παιδική φτώχεια	76
3.4.10	Μετανάστες.....	78
3.4.11	Πρόσφυγες και Αιτούντες άσυλο	81
3.4.12	Παλινοστούντες.....	82
3.4.13	Κάτοικοι μικρών νησιών.....	82
3.5	Λοιπές ομάδες	83
3.5.1	Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο	83
3.5.2	Περιθωριοποιημένες Κοινότητες-Ρομά	83
3.5.3	Άστεγοι ή άτομα που έχουν αποκλειστεί από την στέγαση	88
3.5.4	Φτωχοί συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα	91
3.5.5	Φτωχοί εργαζόμενοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα	91
3.5.6	Άτομα χωρίς Ασφάλιση Υγείας.....	92
	Ηλικιωμένοι χωρίς Ασφάλιση Υγείας.....	93

4	Προσδιορισμός και εξειδίκευση αναγκών ανά ομάδα-στόχο στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	95
4.1	Συνθετική παρουσίαση / αποτύπωση των αναγκών.....	95
4.2	Εξειδίκευση των αναγκών, ανά κατηγορία, των ομάδων οι οποίες πλήττονται ή απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό	97
4.2.1	Φτωχά Νοικοκυριά.....	98
4.2.2	Κάτοικοι μικρών νησιών.....	104
4.2.3	Μακροχρόνια άνεργοι –άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας-άνεργοι με χαμηλά προσόντα ή/και με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο	104
4.2.4	Μετανάστες/ Παλλινουστούντες	107
4.2.5	Ρομά	108
4.2.6	Άτομα με Αναπηρία.....	109
4.2.7	Λοιπές κοινωνικές ομάδες	112
5	Συμπεράσματα - Προτάσεις	117

[Παράρτημα](#)

[Πίνακας 1:](#) SWOT Analysis

Πίνακας 2: Μήτρα συσχέτισης αναγκών και ομάδων στόχου

1 Εισαγωγή

Η ύπαρξη και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας με στόχο την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, αποτελεί μια εκ των Θεματικών Αιρεσιμοτήτων του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020.

Στο πλαίσιο αυτό, η Χώρα υποχρεούται σε πρώτο στάδιο να εκπονήσει Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, το οποίο έχει χρονικό όριο εκπλήρωσης την 31/12/2014. Το Εθνικό αυτό σχέδιο εξειδικεύεται μέσω των Περιφερειακών Στρατηγικών Σχεδίων Κοινωνικής Ένταξης.

Όπως αναφέρεται στο νέο ΕΣΠΑ «*Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης θα εξειδικεύεται έως τα τέλη του 2014 σε Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης, τα οποία θα βασίζονται σε Τοπικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης με έμφαση στις αγροτικές περιοχές. Τα εν λόγω Τοπικά Σχέδια θα προκύψουν από την χαρτογράφηση της εκάστοτε περιοχής αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της φτώχειας, τις ομάδες –στόχο, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις ανάγκες του πληθυσμού, ώστε να είναι εφικτή η ολιστική παρέμβαση που εμπεριέχει α) το στάδιο της προστασίας, β) την ενεργοποίηση και γ) την προώθηση στην απασχόληση και την κοινωνική ένταξη.*»

Οι παραπάνω παρεμβάσεις εντάσσονται στο Θεματικό Στόχο 9 «*Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και οποιωνδήποτε διακρίσεων*» και αποτελούν συνισταμένη εθνικών στρατηγικών όπως η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, η Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά, η Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, το Στρατηγικό Σχέδιο την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και η Πρωτοβουλία “Health in Action”, με κοινό χαρακτηριστικό της συνεκτικής και στοχευμένης εφαρμογής με βάση τις ανάγκες τόσο των επιμέρους ομάδων στόχου, όσο και των περιφερειακών και τοπικών συνθηκών, μόχλευσης δυνάμεων (social engineering) και συστηματικής μεταφοράς τεχνογνωσίας (capacity building). Συνέργειες θα αναζητηθούν και με τις δράσεις του Ταμείου Απόρων μεγιστοποιώντας την αποτελεσματικότητα των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι ανάγκες στο πεδίο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα αντιμετωπιστούν με τις ακόλουθες προτεραιότητες, οι οποίες θα ιεραρχηθούν από τις Περιφέρειες στη βάση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και αναπτυξιακών αναγκών και σύμφωνα με το πλαίσιο και τις κατευθύνσεις των αναφερόμενων εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών:

- ❖ Ενεργές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης

- ❖ Ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως Ρομά, άστεγοι, μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, κλπ)
- ❖ Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- ❖ Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.
- ❖ Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- ❖ Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα (Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων).

Η συγκεκριμένη μελέτη περιλαμβάνει τον σχεδιασμό ενεργειών καταπολέμησης της φτώχειας, καθώς και προαγωγής της κοινωνικής ένταξης στην Περιφέρεια Ιονίων, με την κατάρτιση Σχεδίου Δράσης Καταπολέμησης της Φτώχειας και Εμβάθυνσης της Κοινωνικής Συνοχής στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, ενώ προβλέπει την υποστήριξη της ενσωμάτωσης των σχετικών διαπιστώσεων και συμπερασμάτων της μελέτης στον επιχειρησιακό προγραμματισμό της Περιφέρειας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

Πιο συγκεκριμένα, το περιεχόμενο της μελέτης εξειδικεύεται στα εξής βασικά σημεία:

- Προσδιορισμός/κατηγοριοποίηση/ομαδοποίηση των εν δυνάμει ωφελούμενων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και αποτύπωση/ εξειδίκευση αναγκών, ανά κατηγορία ωφελούμενων.
- Σχεδιασμός παρεμβάσεων καταπολέμησης της φτώχειας και εμβάθυνσης της κοινωνικής συνοχής στην Π.Ι.Ν.
- Υποστήριξη της ενσωμάτωσης των προτάσεων στη Στρατηγική της Π.Ι.Ν. για την περίοδο 2014-2020.

Πέραν των παραπάνω τυπικών υποχρεώσεων η μελέτη φιλοδοξεί να συμβάλει στη διαμόρφωση του Περιφερειακού Στρατηγικού Πλαισίου Πολιτικής για τη μείωση της Φτώχειας (**Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Κοινωνικής Ένταξης**), δηλαδή να προτείνει ένα συνολικό Σχέδιο Δράσης της Περιφέρειας, ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησής του.

Η διάρθρωση της παρούσας μελέτης γίνεται στις εξής πέντε (5) ενότητες:

Ενότητα 1: **Εισαγωγή.**

Στην ενότητα αυτή περιγράφεται η σκοπιμότητα, οι βασικοί στόχοι και το αντικείμενο της μελέτης.

Ενότητα 2: **Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός.**

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση του ορισμού της φτώχειας και των βασικών δεικτών μέτρησής της, καθώς και του περιβάλλοντος/πλαίσιου, όπως αυτό οριοθετείται από τα διάφορα εθνικά και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα.

Ενότητα 3: **Ομάδες που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.**

Στην ενότητα αυτή γίνεται κατ' αρχάς μια συνοπτική αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Στη συνέχεια προσεγγίζονται οι ομάδες-στόχοι που απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, με ποσοτικά στοιχεία, στο χαμηλότερο επίπεδο που τα στοιχεία αυτά υπάρχουν διαθέσιμα.

Ενότητα 4: **Προσδιορισμός και εξειδίκευση αναγκών ανά ομάδα-στόχο.**

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η προσέγγιση των αναγκών των ομάδων στόχου, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν αυτές. Όπως αναλυτικά θα αποτυπωθεί στη συγκεκριμένη ενότητα, πέρα από κάποιες βασικές ανάγκες, η εκπλήρωση των οποίων θεωρείται ότι είναι οριζόντια και αφορά όλες τις ομάδες-στόχου, προσδιορίζονται οι περισσότερο εξειδικευμένες ανάγκες, που προκύπτουν από τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης ή από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της κατά περίπτωση ομάδας.

Ενότητα 5: **Συμπεράσματα.**

2 Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός

2.1 Ορισμοί-βασικές έννοιες

Όπως αναφέρεται στις ανακοινώσεις/γνώμες της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής¹, η φτώχεια είναι ένα φαινόμενο με πολλαπλές διαστάσεις.

Η **ποσοτική διάσταση** της φτώχειας αναφέρεται στην οικονομική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη επαρκών πόρων για την κάλυψη βασικών ανθρώπινων αναγκών. Ωστόσο, η έννοια των βασικών αναγκών μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τα άτομα, την κοινωνία και τη χρονική στιγμή στην οποία εξετάζεται.

Η **ποιοτική διάσταση** της φτώχειας αναφέρεται στην αδυναμία πρόσβασης του ατόμου στις βασικές κοινωνικές, πολιτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες και δυνατότητες μιας συγκεκριμένης κοινωνίας σε μια συγκεκριμένη περίοδο.

Η φτώχεια καταγράφεται γενικά με δύο μορφές: η "**απόλυτη**" και η "**σχετική**" φτώχεια.

Η "**απόλυτη**" φτώχεια εξετάζει την επιβίωση των ανθρώπων και παραπέμπει σε καταστάσεις ατόμων που στερούνται βασικών αγαθών πρώτης ανάγκης για να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους, όπως καταστάσεις λιμοκτονίας, έντονου υποσιτισμού, έλλειψης πόσιμου νερού, στέγασης, ένδυσης ή φαρμάκων.

Σε αντίθεση με την απόλυτη φτώχεια, η "**σχετική φτώχεια**" σχετίζεται με την κατάσταση των ατόμων σε μια κοινωνία. Η σχετική φτώχεια ορίζεται σε άμεσο συσχετισμό με τις ανάγκες που δημιουργούνται μέσα σε μια κοινωνία σε μια ορισμένη χρονική περίοδο και αναφέρεται σε νοικοκυριά των οποίων το βιοτικό επίπεδο απέχει τόσο πολύ από το γενικό βιοτικό επίπεδο της κοινωνίας στην οποία ανήκουν, ώστε δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν σε συνηθισμένες καθημερινές δραστηριότητες.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με δεδομένο το σχετικά υψηλό ποσοστό ανάπτυξης, όπου ο στόχος δεν είναι πλέον μόνο η απλή κάλυψη ενός βασικού επιπέδου επιβίωσης, αλλά η πρόσβαση ολόκληρου του πληθυσμού στο σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών και σε ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, οι στατιστικές μετρήσεις αφορούν κυρίως **στη σχετική φτώχεια**, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού που διαβιών σε συνθήκες ακραίας φτώχειας.

---

¹ Ανακοίνωση/Γνώμη της ΟΚΕ 210/Ιανουάριος 2009

Από το 2003, η μέτρηση των δεδομένων της φτώχειας στην Ε.Ε. διενεργείται από τις Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC), οι οποίες αποτελούν μέρος ενός κοινοτικού στατιστικού προγράμματος στο οποίο συμμετέχουν οι χώρες-μέλη της Ε.Ε. σε συνεργασία με τη Eurostat. Βασικός στόχος των ερευνών είναι η μελέτη, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση κυρίως, με το εισόδημά τους. Οι έρευνες αυτές αποτελούν τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπολογίζοντας, μεταξύ άλλων, τους ακόλουθους βασικούς δείκτες:

- **Κίνδυνος της φτώχειας μετά τα κοινωνικά επιδόματα (risk of poverty after social transfers)**, που ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του ορίου της φτώχειας, το οποίο ορίζεται στο 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος, όπως αυτό διαμορφώνεται κάθε έτος. Πρόκειται για το συμβατικό δείκτη φτώχειας, ο οποίος χρησιμοποιείται ευρύτατα στην Ευρώπη. Το όριο φτώχειας² εκτιμήθηκε σε 432 € το μήνα για το 2013 για ένα άτομο που ζει μόνο και σε 908€ το μήνα, για μια τετραμελή οικογένεια, με 2 ανήλικα παιδιά.
- **Σοβαρές υλικές στερήσεις (severe material deprivation)**: Ο δείκτης μετρά το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσκολίες με αποτέλεσμα να στερούνται τεσσάρων τουλάχιστον βασικών αγαθών και υπηρεσιών από το σύνολο των εννέα³, δηλαδή να παρουσιάζουν:
  1. Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κλπ.), δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας
  2. Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών
  3. Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας
  4. Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 600 ευρώ
  5. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνεται και το κινητό τηλέφωνο)

² Δημοσιονομική προσαρμογή: πόσο δίκαιη είναι η κατανομή των βαρών. Γραφείο προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, Αθήνα 2014.

³ ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών, 2011

6. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση
  7. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων
  8. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο και
  9. Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση
- **Χαμηλή ένταση εργασίας (low work intensity): ο δείκτης μετρά τα άτομα** που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων, τα οποία ορίζονται ως τα νοικοκυριά όπου τα ενήλικα άτομα (ηλικίας 18 έως 59 ετών) εργάστηκαν λιγότερο από το 20% της πλήρους διαθεσιμότητάς τους προς εργασία κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.

Οι δείκτες στην περίπτωση της Ελλάδας

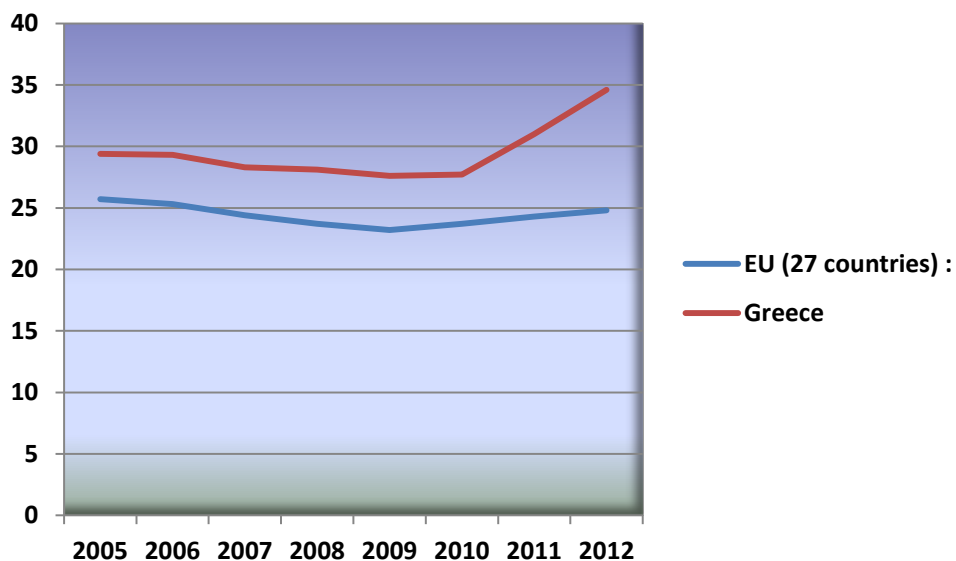
Σύμφωνα με σχετική έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας που βρίσκεται σε **κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό**⁴, για το 2012 φθάνει το 34,6% ή 3,8 εκατ. άτομα, έναντι 31% το 2011. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην τέταρτη θέση μεταξύ των Ευρωπαϊκών Χωρών με τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας (Βουλγαρία 49,3%, Ρουμανία 41,7% και Λετονία 36,6%).

Σημειώνεται ότι το αντίστοιχο ποσοστό στο συνολικό πληθυσμό της ΕΕ-28 για το έτος 2012 ανέρχεται σε 24,8%.

---

⁴ Η ΕΛΣΤΑΤ δίνει τον εξής ορισμό για τον πληθυσμό σε κίνδυνο φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό: Είναι ο πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή με υλικές στερήσεις (δηλαδή πληθυσμός που στερείται τουλάχιστον 4 από ένα κατάλογο 9 αγαθών και υπηρεσιών) ή που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας)

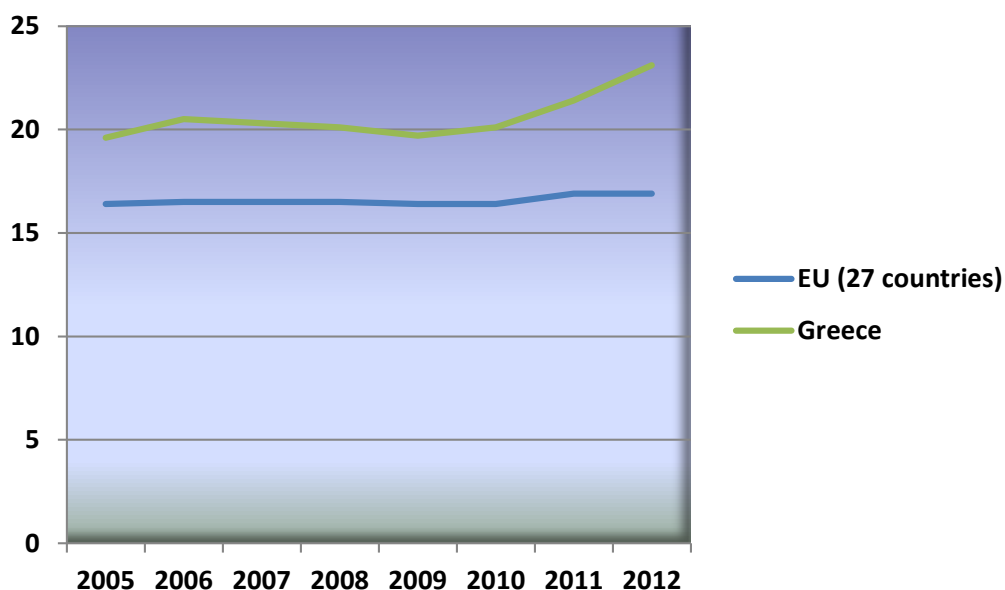
Διάγραμμα 1: Ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας, 2012

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Επιπλέον, όσον αφορά την Ελλάδα, ποσοστό που φθάνει το 23,1% διατρέχει τον κίνδυνο της φτώχειας μετά τα κοινωνικά επιδόματα, με το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ 27 να διαμορφώνεται στο 16,9%.

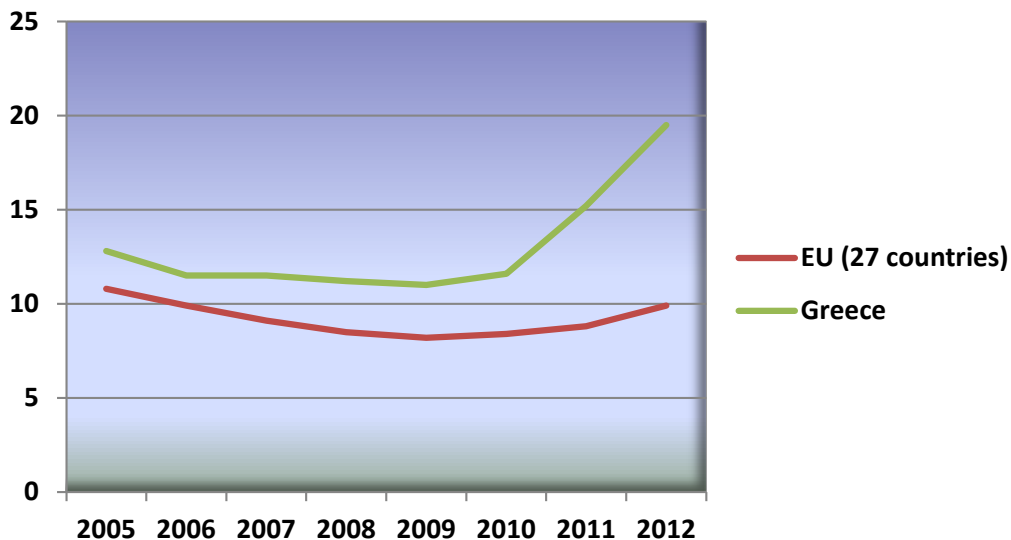
Διάγραμμα 2: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Όσον αφορά στο δείκτη ποσοστό ατόμων που διαβιεί σε συνθήκες με σοβαρές υλικές στερήσεις, για το 2012 διαμορφώνεται στο 19,5% , έναντι 9,9% στην ΕΕ 27.

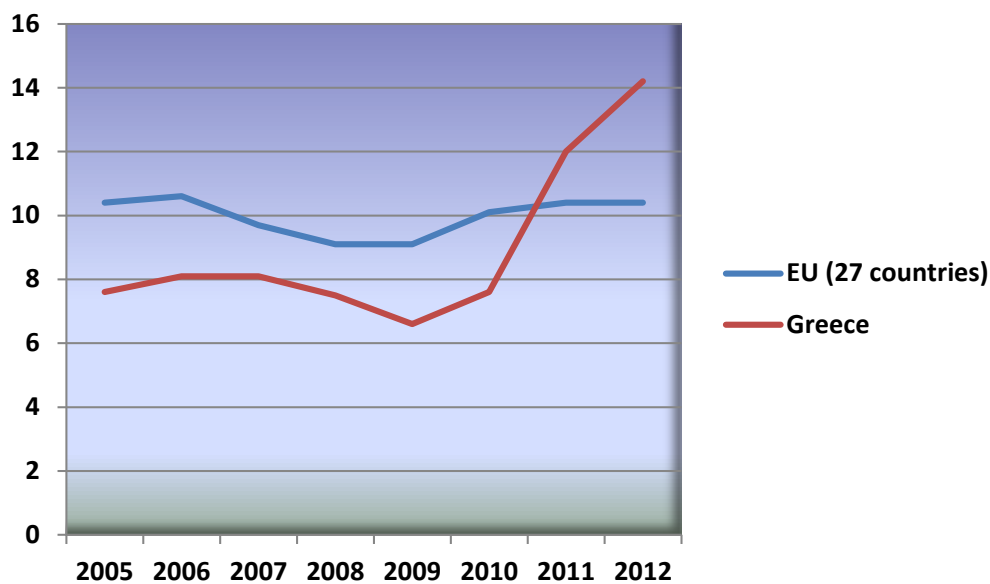
Διάγραμμα 3: Πληθυσμός σε κατάσταση σοβαρής υλικής υστέρησης

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Τέλος, όσον αφορά στο δείκτη «Ποσοστό που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλής έντασης εργασία», αυτός διαμορφώνεται στο 14,2%, έναντι 10,5% στην ΕΕ 27.

Διάγραμμα 4: Ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλής έντασης εργασία

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από τους παραπάνω δείκτες είναι το πολύ υψηλό επίπεδο φτώχειας στην Ελλάδα, το οποίο έχει επιδεινωθεί διαχρονικά, ιδιαίτερα μετά το 2009. Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (επιδόματα, συντάξεις κλπ) έχουν σαφή επίδραση στη μείωση του δείκτη (ο οποίος αν δεν προσμετρηθούν οι συντάξεις και τα κοινωνικά επιδόματα φθάνει το 49,8%), ενώ σε σύγκριση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο που ακολουθεί μια σταθερή διαχρονική εξέλιξη, στην Ελλάδα ο δείκτης παρουσιάζει αύξηση, γεγονός που καταδεικνύει τη μικρή σχετικά επίδραση των δημόσιων πολιτικών στην ουσιαστική άμβλυση της έντασης του φαινομένου της φτώχειας. Αντίστοιχα, από το τελευταίο διάγραμμα, η κατακόρυφη αύξηση του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με χαμηλής έντασης εργασία, επιβεβαιώνει την αντίστοιχη αύξηση της ανεργίας, καθοριστικής παραμέτρου, όπως προαναφέρθηκε, για την αύξηση του πληθυσμού που απειλείται από τη φτώχεια.

Από τη φτώχεια πλήττονται ιδιαίτερα κάποιες ομάδες, όπως οι γυναίκες έναντι των ανδρών με ποσοστά 23,6% έναντι 22,5% αντίστοιχα⁵. Τα μονοπρόσωπα νοικοκυριά (με γυναίκα αρχηγό) απειλούνται από τη φτώχεια σε ποσοστό 24,1%, ενώ τα αντίστοιχα με άνδρα αρχηγό σε ποσοστό 19,3%. Ο κίνδυνος φτώχειας διευρύνεται στις μεγάλες ηλικιακές ομάδες, καθώς για άτομα άνω των 65 ετών φθάνει το 23,5%, ενώ διαφοροποιείται και από το εκπαιδευτικό επίπεδο, φθάνοντας το 41,8 για τα άτομα χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου (level 0-2 ISCED, ποσοστά πριν τα κοινωνικά επιδόματα). Πολύ υψηλός είναι επίσης ο κίνδυνος της φτώχειας για τα μονογονεϊκά νοικοκυριά που με ένα εξαρτώμενο παιδί ανέρχεται σε 66%⁶, ενώ ο αντίστοιχος δείκτης με δύο γονείς και ένα εξαρτώμενο παιδί ανέρχεται σε 28,1%. Ο κίνδυνος της φτώχειας πλήττει περισσότερο τους άνεργους για τους οποίους υπολογίζεται σε 45,8⁷%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους φθάνει στο 15,1%. Οι εργαζόμενοι με πλήρη απασχόληση απειλούνται κατά 13,4%, ενώ εκείνοι με μερική απασχόληση κατά 27,3%.

⁵ EU-SILC. Τα ποσοστά αφορούν τον κίνδυνο φτώχειας μετά τα κοινωνικά επιδόματα

⁶ EU-SILC. Τα ποσοστά αφορούν τον κίνδυνο φτώχειας μετά τα κοινωνικά επιδόματα

⁷ EU-SILC. Τα ποσοστά αφορούν τον κίνδυνο φτώχειας για τις ηλικιακές ομάδες 16-64.

2.2 Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές: το πλαίσιο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

2.2.1 Στρατηγική Ευρώπη 2020

Στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπης 2020» έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι ακόλουθες τρεις αλληλο-ενισχυόμενες προτεραιότητες:

- «Έξυπνη ανάπτυξη» της οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία
- «Βιώσιμη ανάπτυξη», προώθηση μιας αποδοτικότερης και πιο ανταγωνιστικής πράσινης οικονομίας, που θα συμβάλλει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων
- «Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», με απόκτηση νέων δεξιοτήτων, καλλιέργεια της δημιουργικότητας και προσφορά θέσεων απασχόλησης, για την εδραίωση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής

Οι ποσοτικοί στόχοι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπως αυτοί αποτυπώνονται στους πρωταρχικούς της στόχους (headline targets) και εξειδικεύονται σε εθνικό επίπεδο στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2011 – 2014 το οποίο αναφέρεται, αφ' ενός στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών δυσχερειών της Χώρας με αντίστοιχη εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, αφ' ετέρου στη θέσπιση νέων ποσοτικών και ποιοτικών στόχων. Οι στόχοι του ΕΠΜ οι οποίοι αφορούν στη βελτίωση των συνθηκών για την απασχόληση και τη μείωση της φτώχειας, είναι:

- Το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών πρέπει να αυξηθεί από 69% σε 75% μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών, των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας και της καλύτερης ενσωμάτωσης μεταναστών στο εργατικό δυναμικό. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα, όπως αποτυπώνεται στο ΕΠΜ φθάνει το 70%.
- Ο αριθμός των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια της φτώχειας πρέπει να μειωθεί κατά 25% βγάζοντας από την κατάσταση της φτώχειας περισσότερο από 20 εκατομμύρια ανθρώπους. Για την Ελλάδα ο στόχος ανέρχεται σε 450.000 άτομα.
- Το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών πρέπει να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι αντίστοιχοι εθνικοί στόχοι είναι α) ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και β) τουλάχιστον το 32% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ειδικότερα για τους **στόχους που αφορούν στην απασχόληση και τη φτώχεια**, προωθούνται από την ΕΕ οι ακόλουθες εμβληματικές πρωτοβουλίες:

- «**Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας**», με στόχο να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας ώστε να αυξηθούν τα επίπεδα απασχόλησης.
- «**Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας**». Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να διασφαλιστεί η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κατά τρόπον ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να αναγνωριστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν αξιοπρεπώς και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η μείωση της φτώχειας και η βελτίωση των δεικτών που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την απασχόληση, αποτελεί προτεραιότητα και στόχο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Υπό αυτό το πρίσμα, τόσο ο σχεδιασμός σε Κοινοτικό, όσο και αυτός σε Εθνικό επίπεδο, λαμβάνει ως δέσμευση την πολιτική και τη στόχευση της Στρατηγικής Ευρώπη 2020.

Όπως επισημαίνεται και στο νέο ΕΣΠΑ 2014-2020, η **καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής ατζέντας, όπως και των προτεραιοτήτων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία έχει θέσει επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες που θα υλοποιηθούν μέσω 11 Θεματικών Στόχων.

Η υλοποίηση των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 εντάσσεται στο πλαίσιο της Θεματικής Ενότητας της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 «Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς» και των δύο εμβληματικών πρωτοβουλιών :«Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας». Πιο συγκεκριμένα, οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 9 «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης».

Ο στόχος της στρατηγικής της ΕΕ «Ευρώπη 2020» για τη φτώχεια, αλλά και των λοιπών Κοινοτικών καθώς και την αντίστοιχων Εθνικών Στρατηγικών, θα αξιολογηθεί με βάση τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ως προς την κατάσταση φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (πληθυσμός – στόχος) σύμφωνα με τους ακόλουθους τρεις δείκτες:

- Ποσοστό ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας.

- Ποσοστό ατόμων με υλικές στερήσεις - Ο δείκτης «ποσοστό ατόμων με υλικές στερήσεις» εκτιμά τα επίπεδα διαβίωσης μετρώντας το ποσοστό του πληθυσμού που στερείται τουλάχιστον 4 από ένα κατάλογο 9 αγαθών και υπηρεσιών⁸.
- Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας – Ο δείκτης αναφέρεται στο ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-59 που διαβιούν σε νοικοκυριά που τα μέλη τους εργάστηκαν λιγότερο από 20% της συνήθους απασχόλησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους⁹.

2.2.2 Εθνική Στρατηγική για τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη (Πράσινη Βίβλος)

Τον Ιούλιο του 2013 ολοκληρώθηκε η Πράσινη Βίβλος και διαβιβάστηκε στη Διυπουργική Επιτροπή για σχολιασμό ώστε να ολοκληρωθεί έως τις 31.12.2014 το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό νέων απαιτούμενων παρεμβάσεων του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας για την ανάπτυξη της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης ανάπτυξης βιώσιμων δράσεων Κοινωνικής Ένταξης, ανά πεδίο πολιτικής, χρονικό προγραμματισμό, απαιτούμενους πόρους και πηγές χρηματοδότησης.

Βασικές επιδιώξεις της εκπόνησης της Πράσινης Βίβλου είναι:

- Η πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε όλες του τις διαστάσεις
- Η προώθηση της ενεργούς ένταξης του πληθυσμού

⁸ - Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κλπ.), δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας

- Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών

- Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας

- Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 540 ευρώ

- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνεται και το κινητό τηλέφωνο)

- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση

- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων

- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο και

- Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση

⁹ Η ένταση εργασίας του νοικοκυριού ορίζεται ως ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών που τα όλα τα μέλη εργάζονται κατά το προηγούμενο έτος και του συνολικού αριθμού των μηνών που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί κατά την ίδια περίοδο. Οικονομικά ενεργά μέλη θεωρούνται τα μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 18-59 ετών. Τα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από μαθητές ή σπουδαστές κλπ. κάτω των 25 ετών ή και άτομα ηλικίας 60 ετών και άνω εξαιρούνται από τον υπολογισμό του δείκτη.

- Η άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων που δημιουργούνται από την αδυναμία συμφιλίωσης οικογενειακών και επαγγελματικών υποχρεώσεων
- Η αναστροφή των τάσεων εσωτερικής μετανάστευσης του πληθυσμού και απομάκρυνσής του από περιοχές που δεν εξασφαλίζουν την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης.

Τα βασικά συμπεράσματα και κατευθύνσεις της Πράσινης Βίβλου¹⁰ παρατίθενται στη συνέχεια.

Ως **βασικές αρχές** της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής ένταξης ορίζονται οι εξής:

- **Συνολική συλλογική ευθύνη:** η διαφύλαξη του κοινωνικού ιστού της χώρας είναι κοινή ευθύνη του κράτους, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών
- **Κοινωνική δικαιοσύνη:** η ιεράρχηση των παρεμβάσεων με βασικό κριτήριο την ύπαρξη και την ένταση της ανάγκης είναι ο μόνος τρόπος να εξασφαλιστεί η δίκαιη μεταχείριση των πιο ευάλωτων ομάδων
- **Ενδυνάμωση:** η αποτελεσματική καταπολέμηση του αποκλεισμού προϋποθέτει την ενεργητική συμμετοχή των ίδιων των ωφελούμενων στις δράσεις που τους αφορούν
- **Βιωσιμότητα:** η αξιοποίηση τεχνικών εξορθολογισμού, στόχευσης και προληπτικής αξιολόγησης των παρεμβάσεων εξασφαλίζει την εξισορρόπηση επαρκούς προστασίας και δημοσιονομικής βιωσιμότητας
- **Κοινωνική καινοτομία:** η συντονισμένη κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων (δημόσιου και ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού τομέα) σε τοπικό επίπεδο που οδηγεί στην ανάπτυξη νέων μοντέλων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών συνιστά βασικό μέσο ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας των παρεμβάσεων.
- **Κοινωνική επένδυση:** η φτώχεια και ο αποκλεισμός καταστρέφουν το ανθρώπινο κεφάλαιο υπονομεύοντας, έτσι, την οικονομική ανάπτυξη και, συνεπώς, τα μέτρα πρόληψης του αποκλεισμού πρέπει να συνιστούν υψηλή επενδυτική προτεραιότητα

Οι ωφελούμενοι της Στρατηγικής παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Έλλειψη ή ανεπάρκεια εισοδήματος (αρχή της ανάγκης)
- Αδυναμία κάλυψης της ανάγκης μέσω άλλου συστήματος κοινωνικής προστασίας – ιδίως της κοινωνικής ασφάλισης (αρχή της επικουρικότητας)
- Πλήρης εργασιακός αποκλεισμός για αντικειμενικούς λόγους (ηλικία, κατάσταση υγείας, αναπηρία, μακροχρόνια ανεργία).

¹⁰ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας & Πρόνοιας, Η περιφερειακή διάσταση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη – Προκαταρκτικά Πορίσματα της Πράσινης Βίβλου. Παρουσίαση του Αν. Καθηγητή ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ Γ. Αμίση. Αθήνα, 30.1.2014

Κατά συνέπεια ως κύριες επιμέρους ομάδες στόχου καθορίζονται οι:

- οι φτωχοί ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι
- τα φτωχά, ανασφάλιστα και απροστάτευτα παιδιά
- οι φτωχοί ανασφάλιστοι ενήλικες χωρίς εργασιακή ικανότητα (αναπηρία/ ψυχική νόσος)
- οι φτωχοί, ανασφάλιστοι ενήλικες με εργασιακή ικανότητα που τελούν σε μακροχρόνια ανεργία

Για την εφαρμογή της, η Στρατηγική οργανώνεται σε **τέσσερις πυλώνες**. Σημειώνεται ότι, με την εξαίρεση των εισοδηματικών ενισχύσεων, όλοι οι υπόλοιποι πυλώνες (πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, υπηρεσίες ενεργοποίησης) απαιτούν την κινητοποίηση και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πίνακας 1 : Εθνική Στρατηγική για τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη: Πυλώνες και αρμοδιότητες ανά διοικητικό επίπεδο

Πυλώνες	Κεντρική Διοίκηση	Τοπική Αυτοδιοίκηση
1. Πρόσβαση σε βασικά αγαθά	✓	✓
2. Κατοχύρωση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης	✓	
3. Πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας	✓	✓
4. Ενεργοποίηση των ευάλωτων ομάδων	✓	✓

Η υλοποίηση της Στρατηγικής απαιτεί την ενεργοποίηση διαφορετικών χρηματοδοτικών πηγών, που συμπεριλαμβάνουν το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων, τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους της Αυτοδιοίκησης, το ΕΣΠΑ 2014-2020 και άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ). Συμπληρωματικά, μπορούν να λειτουργήσουν άλλες πρωτοβουλίες φορέων όπως η Εκκλησία, η οργανωμένη κοινωνική/εθελοντική προσφορά, και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Οι, δράσεις της Στρατηγικής που είναι σε συνάφεια με τον προσανατολισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου είναι οι εξής:

Πίνακας 2: Συνάφεια δράσεων Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης με το ΕΚΤ

Πυλώνας		Δράση	Περιεχόμενο
1	1	Κάλυψη βασικών αναγκών περίθαλψης	Πρόγραμμα δωρεάν περίθαλψης για ευάλωτα άτομα (παροχή φαρμάκων, α΄βάθμια φροντίδα υγείας, νοσηλεία)
1	2	Κάλυψη βασικών αναγκών στέγασης	Πρόγραμμα άμεσης συνδρομής, προσωρινής φιλοξενίας και υποστήριξης ατόμων χωρίς στέγη ή με ακατάλληλη στέγη
3	1	Κάλυψη βασικών αναγκών κοινωνικής φροντίδας	Πρόγραμμα «Επιταγή Κοινωνικής Φροντίδας» με έμφαση στην αξιοποίηση του ιδιωτικού (κερδοσκοπικού και μη) τομέα και δύο άξονες: (α) Υπηρεσίες Στήριξης Αυτόνομης Διαβίωσης & Συμμετοχής (Βοήθεια στο Σπίτι / Μετακίνηση - Συνοδεία) (β) Υπηρεσίες Στήριξης Οικογένειας (ψυχοκοινωνική στήριξη, συμβουλευτική και υποστήριξη γονέων, διασύνδεση με εξειδικευμένες υπηρεσίες για την πρόληψη κρίσεων, έκτακτη φύλαξη παιδιών για ανέργους γονείς)
3	2	Υποστήριξη της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών	Πρόγραμμα εξειδικευμένων υπηρεσιών που συνδυάζουν την χρηματοοικονομική συμβουλευτική και την κοινωνική υποστήριξη με έμφαση στην αξιοποίηση του ιδιωτικού (κερδοσκοπικού και μη) τομέα
3	3	Προστασία ατόμων και οικογενειών σε κρίση	Πρόγραμμα συντονισμένης υποστήριξης ευάλωτων ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ή αντιμετωπίζουν σοβαρή κοινωνική κρίση μέσω ενός Δικτύου περιφερειακών δομών «μίας στάσης» (συνέργεια ΕΚΚΑ / ΟΤΑ / τοπικά παραρτήματα συναρμόδιων υπηρεσιών / ΜΚΟ)
4	1	Συντονισμένη υποστήριξη υψηλής έντασης για την ενεργοποίηση ευάλωτων ανέργων	Δίκτυο υπηρεσιών μίας στάσης για την ενεργοποίηση ευάλωτων ανέργων με συνεργασία ΟΑΕΔ – Δήμων (ενεργοποίηση Γραφείων Ενημέρωσης για την Απασχόληση του Σχεδίου Καλλικράτης) και συμμετοχή εξωτερικών φορέων τοπικής εμβέλειας (πχ. επιμελητήρια, ΜΚΟ, κοινωνικές επιχειρήσεις κλπ.)
4	2	Ενεργοποίηση ευάλωτων ανέργων από κλάδους σε κρίση	Πρόγραμμα στοχευμένου επαγγελματικού αναπροσανατολισμού ανέργων που προέρχονται από προβληματικούς κλάδους προς κλάδους με θετικές προοπτικές ανάπτυξης
4	3	Ενεργοποίηση ευάλωτων ανέργων μέσω περιφερειακών κόμβων κοινωνικής καινοτομίας	Υποστήριξη δημιουργίας και ανάπτυξης βιώσιμων μικρών τοπικών επιχειρήσεων (συμβατικών ή κοινωνικών) με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας στα πεδία όπου η δημόσια παρέμβαση χρήζει ενίσχυσης

2.2.3 Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου και των Κανονισμών που διέπουν τη λειτουργία και υλοποίηση των δράσεων, θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο Κανονισμός 223/2014 για το Ταμείο Βοήθειας προς τους Απόρους (FEAD).

Το Ταμείο αναμένεται να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή συμβάλλοντας στη μείωση της φτώχειας, και εν τέλει στην εξάλειψη των ακραίων μορφών φτώχειας στην Ένωση με την υποστήριξη εθνικών συστημάτων που παρέχουν μη οικονομική βοήθεια για την ανακούφιση της στέρησης τροφής και της σοβαρής υλικής στέρησης ή/και να συμβάλλει στην κοινωνική ένταξη των απόρων. Οι συνολικοί πόροι που θα διατεθούν στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του FEAD ανέρχονται σε 3.500 εκ. €.

Το Ταμείο σχεδιάζεται να δράσει συμπληρωματικά με τις ενέργειες που χρηματοδοτούν τα ΕΔΕΤ, καθώς και με τις δράσεις που χρηματοδοτούνται σε εθνικό/περιφερειακό/τοπικό επίπεδο, σε συνάφεια πάντοτε με την Στρατηγική Ευρώπη 2020, προκειμένου να καταπολεμηθούν τα φαινόμενα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Κάθε Κράτος Μέλος υποχρεούται βάσει του κανονισμού να υποβάλλει Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή/και Προγράμματα (I, II) το αργότερο 6 μήνες μετά την έναρξη του Κανονισμού, για το διάστημα 1.01.2014 – 31.12.2020.

Η Ελλάδα έχει προχωρήσει στην κατάρτιση του Ε.Π. «Επισιτιστική και Βασική Υλική Συνδρομή προς Απόρους 2014-2020» (ΕΠ I), το οποίο πρόσφατα υποβλήθηκε στο «Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους». Αναλυτικότερες αναφορές για το Πρόγραμμα γίνονται στην Ενότητα 2.2.8.

2.2.4 Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης

Ο γενικός στόχος του Ταμείου είναι να συμβάλει στην αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και στην υλοποίηση, ενδυνάμωση και ανάπτυξη της κοινής πολιτικής στα θέματα ασύλου, επικουρικής προστασίας και προσωρινής προστασίας καθώς και την κοινή μεταναστευτική πολιτική, ενώ παράλληλα θα υπάρχει πλήρης σεβασμός προς τα δικαιώματα και αρχές που έχουν κατοχυρωθεί με βάση τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ταμείο αυτό αποτελεί συνέχεια και συνένωση των τριών Ταμείων Αλληλεγγύης: του Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, του Ταμείου Προσφύγων και του Ταμείου Επιστροφής. Μέσω του Ταμείου θα διατεθούν πόροι ύψους 3,9 δισ. €

Το σημαντικότερο μέρος των διαθέσιμων πόρων του Ταμείου θα διατίθεται μέσω εθνικών προγραμμάτων των κρατών μελών έχοντας τους ακόλουθους **εθνικούς στόχους**:

- Ενδυνάμωση της εγκαθίδρυσης του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου μέσα από τη διασφάλιση αποτελεσματικής και ενιαίας εφαρμογής του Κοινοτικού κεκτημένου στα θέματα ασύλου και τη σωστή λειτουργία του Κανονισμού του Δουβλίνου.
- Σύσταση και ανάπτυξη στρατηγικών ένταξης, περιλαμβάνοντας διάφορες όψεις της αμφίδρομης δυναμικής διαδικασίας για εφαρμογή σε εθνικό/ τοπικό /περιφερειακό επίπεδο, όπου αυτό θεωρείται κατάλληλο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των υπηκόων τρίτων χωρών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Ανάπτυξη προγράμματος επιστροφής του οποίου ένα μέρος του θα περιλαμβάνει στοιχεία υποβοηθούμενης εθελούσιας επιστροφής, και, όπου κριθεί κατάλληλο, και στοιχεία επανένταξης.

Μέσω του Ταμείου θα χρηματοδοτηθούν ενδεικτικά:

- Παροχή υλικής βοήθειας και ιατρικής ή ψυχολογικής περίθαλψης,
- Μέτρα που εστιάζονται στην εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης,
- Δράσεις που ενθαρρύνουν τις επωφελείς επαφές και τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής,
- Δράσεις που προάγουν την αποδοχή από την κοινωνία υποδοχής, και με τη συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

2.2.5 Εθνική Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά

Ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου Δράσης είναι η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.

Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται μέσα από τρεις επιμέρους γενικούς στόχους:

- Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν». Περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την κάλυψη των αναγκών της ομάδας-στόχου των Ρομά για αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης.
- Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης). Περιλαμβάνει παρεμβάσεις στους τομείς:

- Εκπαίδευσης, ώστε έως το 2020 να αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που εγγράφονται και παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση με την απόκτηση των αντίστοιχων γνώσεων
- Απασχόλησης, ώστε έως το 2020 να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους Ρομά.
- Υγεία - Κοινωνική Φροντίδα ώστε έως το 2020 να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και η υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά.
- Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά.

Οι παραπάνω γενικοί στόχοι συμπληρώνονται από οριζόντιες δράσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα λαμβάνοντας υπ' όψη τις 10 βασικές αρχές για την κοινωνική ένταξη των Ρομά όπως αυτές διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2011/173). Οι δράσεις αυτές αφορούν σε α) τακτοποίηση αστικοδημοτικής κατάστασης β) πολιτισμό γ) ευαισθητοποίηση.

Με βάση τους γενικούς στόχους της στρατηγικής, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης οργανώνεται σε «Άξονες Προτεραιότητας», οι οποίοι διαρθρώνονται ως ακολούθως:

Άξονας Προτεραιότητας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές.

Άξονας Προτεραιότητας 2: Προώθηση στην Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση.

Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση.

Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία – Κοινωνική Φροντίδα.

Επιπρόσθετα, βρίσκεται στη διαδικασία της κατάρτισης η Περιφερειακή Στρατηγική για την Ένταξη των Ρομά, η οποία αποτελεί την εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής στο επίπεδο της Περιφέρειας Ιονίων.

2.2.6 Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

Με το Ν. 3386/2005 η ομαλή κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών κατέστη ζητούμενο για την ελληνική Πολιτεία. Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 65 του εν λόγω νόμου «*Η κοινωνική ένταξη αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους πολίτες τρίτων χωρών, τα οποία διασφαλίζουν αφ' ενός την αναλογικώς ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και, αφ' ετέρου, αποβλέπουν στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής*

κοινωνίας». Η εθνική πολιτική για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών, αρθρώνεται σε δύο διακριτούς αλλά συμπληρωματικούς μεταξύ τους άξονες:

- Εγγυήσεις ασφάλειας του τίτλου νόμιμης διαμονής.
- Τομεακές πολιτικές κοινωνικής ένταξης με στόχο την άρση των αποκλεισμών πρόσβασης για τους μετανάστες σε βασικά κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή του τόπου.

Βασικός παράγοντας στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής είναι η ενσωμάτωση των πολιτικών και των μέτρων ένταξης σε όλους τους **συναφείς τομείς πολιτικής και σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης και τις δημόσιες υπηρεσίες**, (10^η Κοινή Βασική Αρχή¹¹), ενώ και στην 6^η Κοινή Βασική Αρχή, ορίζεται ότι «η πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, επί ίσοις όροις με τους εθνικούς πολίτες και χωρίς καμία διάκριση, αποτελεί βασική προϋπόθεση για μια καλύτερη ένταξη». Η ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών κατά συνέπεια αποτελεί μια οριζόντια πολιτική που έχει στόχο την προσαρμογή των δημόσιων πολιτικών με διαφορετικό αντίκτυπο στα άτομα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες και η ελλιπής αντιπροσώπευση, λειτουργώντας τελικά ως μέσο για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών για όλους.

Σε αυτό το πλαίσιο οι δράσεις που απαιτείται να αναληφθούν σε εθνικό επίπεδο μπορούν να περιλαμβάνουν (10^η Κοινή Βασική Αρχή):

- Διασφάλιση ότι η ένταξη θα αποτελεί σημαντικό στοιχείο των πολιτικών στον τομέα της οικονομικής μετανάστευσης,
- Ενίσχυση της ικανότητας συντονισμού για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής ένταξης στα διάφορα επίπεδα της διοίκησης,
- Ενσωμάτωση της πτυχής «ένταξη» σε όλες τις σχετικές πολιτικές, αναπτύσσοντας συγχρόνως στοχοθετημένες στρατηγικές ένταξης,
- Απόδοση της απαραίτητης προσοχής στην ισότητα των φύλων και στις ειδικές ανάγκες των νέων και των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών στις πολιτικές ένταξης,

---

¹¹ Council of the European Union (2005), *Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union*, COM (2005) 389.

- Στήριξη της συνεργασίας, του συντονισμού και της επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών,
- Διασφάλιση ότι οι πληροφορίες κατανέμονται και συντονίζονται σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης καθώς και με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Σε εθνικό επίπεδο έχει αναληφθεί δέσμευση για την ενσωμάτωση της **ομαλής κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών ως κριτηρίου σε όλες τις δημόσιες πολιτικές με τη διερεύνηση εθνικών ή κοινοτικών κοινωνικών δράσεων άλλων Υπουργείων ή φορέων (ιδίως ΟΤΑ)** με στόχο τη δημιουργία ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου πλαισίου για την προώθηση συνολικών σχεδίων δράσης κοινωνικής ένταξης πολιτών τρίτων χωρών σε συντονισμό με την ανάλογη κεντρική πρωτοβουλία του ΕΚΤ και την επικείμενη διαβούλευση με ΜΚΟ, οργανώσεις, τοπική αυτοδιοίκηση.

2.2.7 Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα της περιόδου 2014-2020

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Το πρόγραμμα είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (ΕΚΤ) και αποσκοπεί κυρίως στην εξυπηρέτηση των στόχων της Χρηματοδοτικής Προτεραιότητας 2. Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό «εργαλείο» της Χώρας που σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τα άλλα Ε.Π. θα συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη, καθώς περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της ένταξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την ισχυροποίηση της σύνδεσης της εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, με βασικό στόχο τον περιορισμό ή/και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, ή/και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία.

Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν και υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος περιλαμβάνουν:

- Υποστηρικτικές υπηρεσίες για την ανάπτυξη Κοιν.Σ.Ε.Π. (Περιφερειακοί Μηχανισμοί Υποστήριξης).
- Ενίσχυση έναρξη δραστηριότητας και τη λειτουργία των Κοιν.Σ.Ε.Π, μέσω επιχορηγήσεων ή/και με την αξιοποίηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων.

- Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων παιδιών και εφήβων και ατόμων με αναπηρία).
- Προγράμματα δημιουργίας Νέων Θέσεων Εργασίας στον ιδιωτικό τομέα για ανέργους και για ειδικές ομάδες ανέργων.
- Προγράμματα «Κοινωφελούς εργασίας» (μέτρο έκτακτης και προσωρινής φύσεως).
- Στοχευμένα Προγράμματα κατάρτισης - σε κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας, που οδηγούν σε πιστοποίηση.
- Επιταγή κατάρτισης ανέργων με υποχρεωτική εγγυημένη απασχόληση.

ΠΕΠ Ιονίων Νήσων

Το ΠΕΠ Ιονίων Νήσων θα συμβάλει με πόρους ύψους **29.482.674 € για δράσεις ΕΚΤ** στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 5: «Κοινωνική ένταξη, ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και καταπολέμηση διακρίσεων», με δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 9 για την «προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας». Οι δράσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΚΤ στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 9 εντάσσονται σε έξι (6) επενδυτικές προτεραιότητες οι οποίες αποτελούν την εξειδίκευση κάθε Θεματικού Στόχου. Ειδικότερα:

Α) Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας **9i «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και ενίσχυση της απασχολησιμότητας ευπαθών και λοιπών ομάδων του πληθυσμού που βιώνουν ή κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό»** σχεδιάζεται ολοκληρωμένο πλέγμα δράσεων υποστήριξης της κοινωνικής ένταξης και της απασχολησιμότητας των Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού και ειδικότερα:

- Δράσεις επαγγελματικού προσανατολισμού/ αναπροσανατολισμού, συμβουλευτικής, κατάρτισης/επιμόρφωσης, mentoring, «κοινωνικό voucher»
- Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης και πρακτικής άσκησης τα οποία οδηγούν σε τίτλους πιστοποίησης
- Ενέργειες ευαισθητοποίησης, πληροφόρησης και δημοσιότητας

Στο πλαίσιο της ίδιας επενδυτικής προτεραιότητας σχεδιάζεται η υλοποίηση δράσεων παροχής υπηρεσιών φροντίδας & φιλοξενίας τέκνων, όπως παιδικό / βρεφικό / βρεφονηπιακό σταθμό, ΚΔΑΠ κλπ.

Β) Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 9ii «Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά» σχεδιάζονται δράσεις υποστήριξης κοινοτήτων Ρομά για την κοινωνική και οικονομική ένταξή τους και ειδικότερα:

- Λειτουργία One – Stop shops/ Κέντρα Κοινότητας – Ημέρας ευπαθών ομάδων με διευρυμένες υπηρεσίες
- Παροχή υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες κοινότητες
- Ολοκληρωμένη δέσμη δράσεων συμβουλευτικής, προκατάρτισης / επιμόρφωσης, δράσεων προώθησης απασχόλησης/αυτοαπασχόλησης Ρομά
- Ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινωνίας για θέματα διακρίσεων

Γ) Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 9iii «Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών» σχεδιάζονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω αναπηρίας, οι οποίες θα περιλαμβάνουν:

- Στήριξη δομών εξυπηρέτησης ΑμεΑ (Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας για παιδιά με αναπηρία, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία, Κέντρα Δημέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας)
- Δικτύωση και κοινωνική εκπροσώπηση των ΑμεΑ,
- Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη
- Ευαισθητοποίηση/ πληροφόρηση για θέματα διακρίσεων και πρόσβασης στην αγορά εργασίας
- Εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική/ κατάρτιση για προώθηση στην αγορά εργασίας

Στο πλαίσιο της ίδιας επενδυτικής προτεραιότητας σχεδιάζονται ολοκληρωμένες δράσεις προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας:

- Στήριξη λειτουργίας Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών (ψυχολογική, νομική, συμβουλευτική υποστήριξη γυναικών - θυμάτων βίας και των παιδιών τους)
- Στήριξη λειτουργίας Ξενώνων φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας
- Ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινωνίας σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών

Δ) Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 9iv «Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος» σχεδιάζονται στοχευμένες παρεμβάσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης σε δομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας για πληττόμενες και ευάλωτες ομάδες, οι οποίες θα περιλαμβάνουν:

- Ανάπτυξη Νέων Μοντέλων Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (πχ κοινωνικά ιατρεία)
- Υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων όπως:
- Εισιτήριο Υγείας ελεύθερης πρόσβασης σε υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (health voucher),
- Υγεία κατ' οίκον (κατ' οίκον παροχή υπηρεσιών αποκατάστασης σε άτομα με σοβαρά κινητικά και λειτουργικά προβλήματα, λόγω ασθένειας ή τραυματισμού) κλπ
- Ενίσχυση του δικτύου των δομών Ψυχικής Υγείας (ενδοοικογενειακές και κοινοτικές δομές ψυχικής υγείας)
- Ενίσχυση Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων και Κέντρων Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας
- Διαπολιτιστική διαμεσολάβηση σε υπηρεσίες υγείας

Στο πλαίσιο της ίδιας επενδυτικής προτεραιότητας σχεδιάζονται στοχευμένες παρεμβάσεις ενίσχυσης της πρόσβασης ομάδων που πλήττονται από φτώχεια σε βασικά αγαθά, οι οποίες περιλαμβάνουν κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία κλπ.

Ε) Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 9v «Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση», σχεδιάζονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις προώθησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, με έμφαση στους τομείς φροντίδας και περιβαλλοντικών & πολιτιστικών πόρων, οι οποίες θα περιλαμβάνουν:

- Παροχή ενισχύσεων για την υλοποίηση του αρχικού επιχειρηματικού σχεδίου (χρηματοδότηση Start-Ups) κοινωνικών επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.ΕΠ.), με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς της κοινωνικής φροντίδας, καθώς και των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων
- Ανάπτυξη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης

Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)

- Ανάπτυξη και λειτουργία περιφερειακών κόμβων / μηχανισμών και συνεργασιών κοινωνικής επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και ενδεικτικά θερμοκοιτίδας κοινωνικής επιχειρηματικότητας, συστάδων κοινωνικής επιχειρηματικότητας και συνεργασιών με τοπικούς αναπτυξιακούς οργανισμούς και φορείς

Στ) Τέλος, στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 9νι «**Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων**», σχεδιάζονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης και απασχόλησης, οι οποίες θα περιλαμβάνουν:

- Ενισχύσεις για υλοποίηση αρχικού επιχειρηματικού σχεδίου (Start-Ups) κοινωνικών επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.ΕΠ.), με έμφαση στους τομείς κοινωνικής φροντίδας και περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων
- Ανάπτυξη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περ/νης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)
- Ανάπτυξη/ λειτουργία περιφερειακών μηχανισμών κοινωνικής επιχειρηματικότητας και καινοτομίας (π.χ. θερμοκοιτίδα/συστάδες επιχειρηματικότητας, συνεργασίες με τοπικούς οργανισμούς και φορείς).

2.2.8 Δράσεις που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού-Δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης

Πρόγραμμα «Στέγαση και Επανένταξη

Από το Πρόγραμμα «Στέγαση και Επανένταξη» του Υπουργείου Εργασίας, αναμένεται να ωφεληθούν 1.200 άτομα που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης, για διάστημα έως και ενός έτους. Στόχος είναι τουλάχιστον 480 άτομα, αφού καλύψουν το πρόβλημα τις στέγης να ενταχθούν και σε εργασία. Το πρόγραμμα, συνολικού προϋπολογισμού 9.400.000 € που προέρχεται από πόρους του πρωτογενούς πλεονάσματος, απευθύνεται σε:

- οικογένειες και άτομα που φιλοξενούνται σε Κοινωνικούς Ξενώνες Αστεγών ή Ξενώνες Ύπνου ή κάνουν χρήση των υπηρεσιών Ανοιχτών Κέντρων Ημέρας Αστεγών,
- οικογένειες και άτομα που έχουν καταγραφεί ως άστεγοι από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας,

- γυναίκες που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Γυναικών θυμάτων βίας,
- άτομα που φιλοξενούνται σε Δομές Παιδικής Προστασίας, έχουν συμπληρώσει το 18ο ηλικίας τους και δεν σπουδάζουν.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται, κατά περίπτωση, στους ωφελούμενους του Προγράμματος, είναι:

- _ στέγαση
- _ κάλυψη ειδών πρώτης ανάγκης
- _ ψυχοκοινωνική υποστήριξη
- _ εργασιακή συμβουλευτική
- _ νομική συμβουλευτική
- _ χρηματοοικονομική διαχείριση
- _ διασύνδεση με αρμόδιες Υπηρεσίες (π.χ. καθοδήγηση για την αξιοποίηση προγραμμάτων, δράσεων ή παροχών στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί ο ωφελούμενος, ενέργειες έκδοση βιβλιαρίου ανασφαλιστού, έκδοση ΑΦΜ, ΑΜΚΑ, κτλ.

Πρόγραμμα «Επισιτιστική και Βασική Υλική Συνδρομή προς Απόρους 2014-2020»

Μέχρι το 2013 οι ανάγκες των απόρων που αντιμετωπίζουν στέρση τροφής καλύπτονταν εν μέρει από το Πρόγραμμα Δωρεάν Διανομής Τροφίμων (ΠΔΔΤ) το οποίο λειτουργούσε συμπληρωματικά με άλλες δράσεις διανομής τροφίμων ή παροχής συσσιτίων οι οποίες υλοποιούνται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Εκκλησία της Ελλάδος καθώς και Μη Κυβερνητικές / μη κερδοσκοπικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Το μεγαλύτερο μέρος (πέραν της συνδρομής του ΠΔΔΤ) των τροφίμων που διανέμονται μέσω τέτοιων δράσεων προέρχονται από δωρεές εταιρειών (υπεραγορών και παρασκευαστών τροφίμων) ή πολιτών, ενώ μικρό μέρος χρηματοδοτείται από αγορές μέσω πόρων των φορέων διανομής ή ιδρυμάτων τα οποία χρηματοδοτούν φορείς διανομής για αγορά και διανομή τροφίμων.

Ο εθνικός στόχος είναι η μείωση του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή/και υφίστανται υλικές στερήσεις ή/και διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη κατά 450.000 και κατά 100.000 παιδιά έως το 2020. Το ΕΠ αναμένεται να συμβάλει στο στόχο αυτό συμπληρωματικά, αφενός μέσω των δράσεων του Θεματικού Στόχου 9 του ΕΣΠΑ 2014-2020 και, αφετέρου, μέσω των λοιπών εθνικών πολιτικών. Με βάση τον προσδιορισμό των απόρων ως ωφελούμενων του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) (βλ. 3.1) αναμένεται το ΕΠ να αφορά περίπου 1,5% του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση των υλικών στερήσεων, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο του Επιχειρησιακού Προγράμματος και αντίστοιχα συνοδευτικά μέτρα έχουν σχεδιαστεί ώστε το Πρόγραμμα να

ανταποκρίνεται στη μείωση των στερήσεων που εντοπίζονται από την ΕΛΣΤΑΤ στις σχετικές έρευνες για το φτωχό πληθυσμό καθώς και για να συμβάλλουν στην ομαλή κοινωνική επανένταξή τους. (

Το Πρόγραμμα αυτό θα περιλαμβάνει διανομή τροφίμων, ειδών πρώτης ανάγκης αλλά και υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης και θα απευθύνεται σε άτομα που αντιμετωπίζουν συνθήκες ακραίας φτώχειας.

Το πρόγραμμα συνολικού ύψους 330 εκ ευρώ υποβλήθηκε στο «Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους» (TEBA ή FEAD) και εντάσσεται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης παρέμβασης του Υπουργείου Εργασίας για την αντιμετώπιση της φτώχειας, μέσω της διασύνδεσής του με το πρόγραμμα του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα διανέμει στοχευμένα υλική βοήθεια και θα παρέχει συνοδευτικές δράσεις στήριξης και ενδυνάμωσης στα μέλη 62.000 νοικοκυριών που αντιστοιχούν σε 165.000 άτομα, καλύπτοντας το 1,7% του πληθυσμού και συμβάλλοντας κατά 36% στον εθνικό στόχο μείωσης της φτώχειας.

Το Πρόγραμμα αναμένεται να υλοποιηθεί σε τοπικό επίπεδο μέσω «Τοπικών Κοινωνικών Συμπράξεων», οι οποίες θα έχουν την ευθύνη ταυτοποίησης των ωφελουμένων και διανομής – παρακολούθησης της υλικής βοήθειας και παροχής των συνοδευτικών υπηρεσιών. Παράλληλα, στοχεύεται η αξιοποίηση δωρεών από πολίτες, επιχειρήσεις και φορείς, μέσω ενός ενιαίου μηχανισμού συντονισμού, καταγραφής και αξιολόγησης των Δωρεών, το οποίο θα αναλάβουν οι Κοινωνικοί Εταίροι, με τη μορφή «Συστήματος Συντονισμού Δωρεών» (ΣΣΔ), μέσω των οποίων θα εξασφαλισθεί συστηματική αξιοποίηση δωρεών.

Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα αποτελεί κοινωνική παροχή σε μηνιαία βάση, από την οποία αναμένεται να επωφεληθούν περισσότερα από 700.000 νοικοκυριά, τα οποία σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική αρχή ζουν κάτω από ακραίες οικονομικά συνθήκες. Το Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, όπως προαναφέρθηκε, θα είναι μηνιαίο και θα διαμορφώνεται σε 200 ευρώ για τον άγαμο, ενώ στην περίπτωση των έγγαμων θα προστίθενται 100 ευρώ για κάθε ενήλικο μέλος της οικογένειας πέραν του συζύγου και 50 ευρώ για κάθε ανήλικο μέλος. Η πιλοτική εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος φέρει τον τίτλο «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» και βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

A. την εισοδηματική ενίσχυση των δικαιούχων.

B. την πρόωθηση και διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά.

Γ. την υποστήριξη των δικαιούχων για την ένταξη ή την επανένταξη τους στην αγορά εργασίας

Σε πρώτη φάση θα δοθεί πιλοτικά το εν λόγω εισόδημα σε δικαιούχους 14 Δήμων της χώρας οι οποίοι προέκυψαν μέσα από κλήρωση, μεταξύ των οποίων και οι Δήμοι Λευκάδας και Μεγανησίου. Το πρώτο τρίμηνο του 2015 αναμένεται να δοθούν στο σύνολο των δικαιούχων, σε ολόκληρη την επικράτεια, ενισχύσεις ύψους 800-900 εκ. ευρώ.

Πρόκειται για μία παροχή, εν είδη συμπληρωματικού εισοδήματος. Πέραν του ετήσιου εισοδήματος το κράτος θα επιλέγει τους δικαιούχους με βάση και την ακίνητη περιουσία τους. Το ύψος της παροχής θα εξαρτάται και από την οικογενειακή κατάσταση, όπως ο αριθμός των παιδιών της κάθε οικογένειας.

Δράσεις δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης

Λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου προβλήματος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, έχουν αναπτυχθεί δομές καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τόσο από ΜΚΟ και την Εκκλησία της Ελλάδος, όσο και μέσω παρεμβάσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΤΑ) / Κεντρικής Δημόσιας Διοίκησης.

Σχετικά με την παροχή τροφίμων το πλαίσιο στήριξης των απόρων απαρτίζεται κατά κυρίως από:

- Κοινωνικά Παντοπωλεία το σύνολο των οποίων παρέχει τρόφιμα τα οποία λειτουργεί η τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά και ΜΚΟ / Εκκλησία και σε κάποιες περιπτώσεις σε συνεργασία με εταιρείες στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Στην Περιφέρεια Ιονίων λειτουργούν δύο κοινωνικά παντοπωλεία, ένα στην περιοχή της Κέρκυρας και ένα στο Αργοστόλι της Κεφαλονιάς.
- Δομές Παροχής Συσιτίων τα οποία παρέχονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τις ΜΚΟ και την Εκκλησία.
- Κοινωνικοί ξενώνες βραχύβιας φιλοξενίας (οι οποίοι παρέχουν και σίτιση).
- Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφερειών (για Άτομα με Αναπηρία – ΑμεΑ – και παιδιά) (Ν.4109/13). Στην Περιφέρεια Ιονίων η λειτουργία αυτής της δομής είχε προγραμματισθεί για τις αρχές Σεπτεμβρίου, με την ολοκλήρωση της κατασκευής νέας μονάδας στη Ζάκυνθο. Η δομή θα παρέχει αναβαθμισμένες υπηρεσίες φροντίδας, καθώς στα 1.800 τετραγωνικά μέτρα που καταλαμβάνει το κτίριο περιλαμβάνονται δωμάτια με 30 κλίνες, καθώς και χώροι για τα εργαστήρια επαγγελματικής αποκατάστασης των ΑμεΑ. Η συγκεκριμένη δομή απευθύνεται σε άτομα από όλα τα Επτάνησα.
- Άλλες δομές (κοινωνικοί λαχανόκηποι, δομές φροντίδας παιδιών κλπ).

- Δράσεις Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, όπως του ΜΚΟ «Μπορούμε» και της Τράπεζας Τροφίμων: α) Το «ΜΠΟΡΟΥΜΕ» είναι μια Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που καταπολεμά τη σπατάλη του περισσευούμενου φαγητού και δρα υπέρ της αξιοποίησής του για κοινωφελή σκοπό σε όλη την Ελλάδα. Λειτουργεί ως κόμβος επικοινωνίας των δωρητών τροφίμων και των φορέων – αποδεκτών, δημιουργώντας «γέφυρες» μεταξύ του εκάστοτε δωρητή και του πιο κατάλληλου αποδέκτη. Στην Περιφέρεια Ιονίων, μέσω του «ΜΠΟΡΟΥΜΕ» τροφοδοτούνται η Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Ζακύνθου, ο Οίκος Ευγηρίας Αργοστολίου, η Κοινωνική υπηρεσία Δήμου Κέρκυρας και ο οίκος Πρόνοιας Λευκάδας. β) Η ελληνική «Τράπεζα Τροφίμων – Ίδρυμα για την καταπολέμηση της πείνας» είναι κοινωφελές μη κερδοσκοπικό ίδρυμα και έχει ως αποκλειστικό σκοπό την καταπολέμηση της πείνας και τον περιορισμό της σπατάλης. Διανέμει προϊόντα σε 215 περίπου ιδρύματα που φιλοξενούν άπορους, ηλικιωμένους, ορφανά παιδιά, άτομα με ειδικές ανάγκες, άστεγους και άτομα που ακολουθούν πρόγραμμα απεξάρτησης. Το 2012 διένειμε 1.418 τόνους τροφίμων σε Πανελλαδικό επίπεδο, εξυπηρετώντας 218 ιδρύματα και σιτίζοντας 32.610 άτομα.

3 Ομάδες που πλήττονται ή απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

3.1 Βασικά χαρακτηριστικά και υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.

3.1.1 Γεωγραφική θέση και φυσικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (ΠΙΝ), βρίσκεται κατά μήκος και κοντά στην δυτική ακτή της ηπειρωτικής Ελλάδας. Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι μία από τις πλέον «περιφερειακές» ενότητες της Ελλάδας, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του νησιωτικού χαρακτήρα της, με χαρακτηριστικά αναπτυσσόμενης δυναμικής οικονομίας, χάρις κυρίως στην ανάπτυξη του τουρισμού που παρουσιάζει τάσεις διάχυσης και εκτός των βασικών νησιών. Τα τελευταία χρόνια η οικονομία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων παρουσιάζει χαρακτηριστικά «μονοκαλλιέργειας» στον τομέα του τουρισμού, με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα να εμφανίζουν τάσεις συρρίκνωσης και επόμενα να απαιτείται ιδιαίτερη προσπάθεια για τη δημιουργία συνθηκών σχετικά «ισόρροπης» ανάπτυξης.

Αντιπροσωπεύει το 1,8% της συνολικής εδαφικής επικράτειας της χώρας. Περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, Λευκάδας και Ιθάκης¹² και 7 Δήμους, Κέρκυρας, Παξών, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, Λευκάδας, Μεγανησίου και Ιθάκης.

Το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει το 28,3% της συνολικής έκτασης ΠΕ της Περιφέρειας, των ημιορεινών το 35,8%, ενώ το 35,9% των εκτάσεων είναι πεδινές. Η ΠΕ Κεφαλονιάς και Ιθάκης και η ΠΕ Ζακύνθου έχουν εκτεταμένες ζώνες ημιορεινών εκτάσεων, 41,84% και 55,15% αντίστοιχα. Μεγάλο τμήμα ορεινών ζωνών έχει η ΠΕ Λευκάδας με 62,25%, ενώ μεγάλα τμήματα πεδινών εκτάσεων διαθέτει η ΠΕ Κέρκυρας, το 68,32% περίπου της έκτασής της. Όλες οι ΠΕ έχουν πλούσια βλάστηση και η κάθε μια έχει μια ιδιαίτερη φυσικογεωγραφική ταυτότητα.

Ο μεθοριακός χαρακτήρας της Περιφέρειας συνδέεται έντονα με το φαινόμενο της εισροής μεταναστών από τα θαλάσσια σύνορα, είτε και από την ελληνοαλβανική μεθόριο, μέρος των οποίων προωθείται στη συνέχεια προς την γειτνιάζουσα Περιφέρεια Ιονίων. Όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, οι μετανάστες αποτελούν μία από τις υπό εξέταση ομάδες-στόχους στο πλαίσιο προσέγγισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Περιφέρεια Ιονίων.

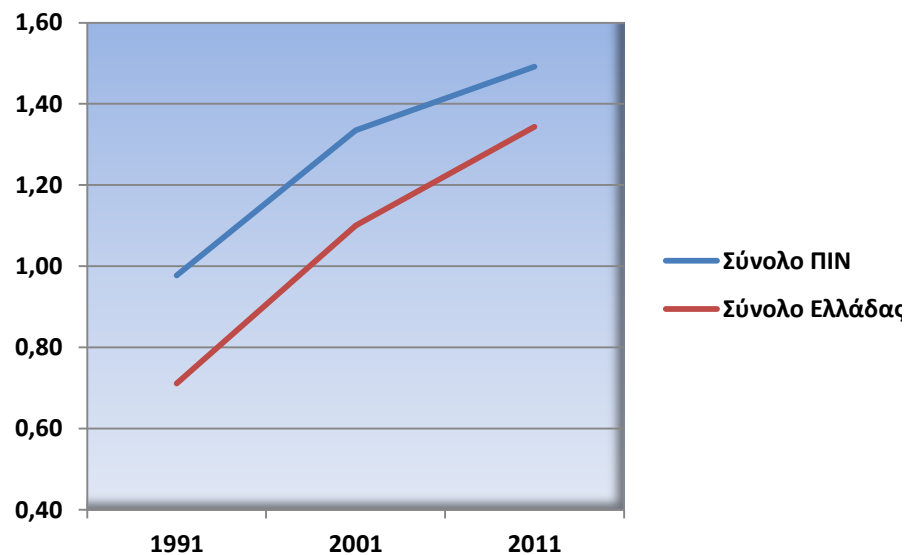
¹² Στην ανάλυσή μας η ΠΕ Ιθάκης συμπεριλαμβάνεται στην ΠΕ Κεφαλονιάς & Ιθάκης (τέως Νομός Κεφαλονιάς).

3.1.2 Βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά

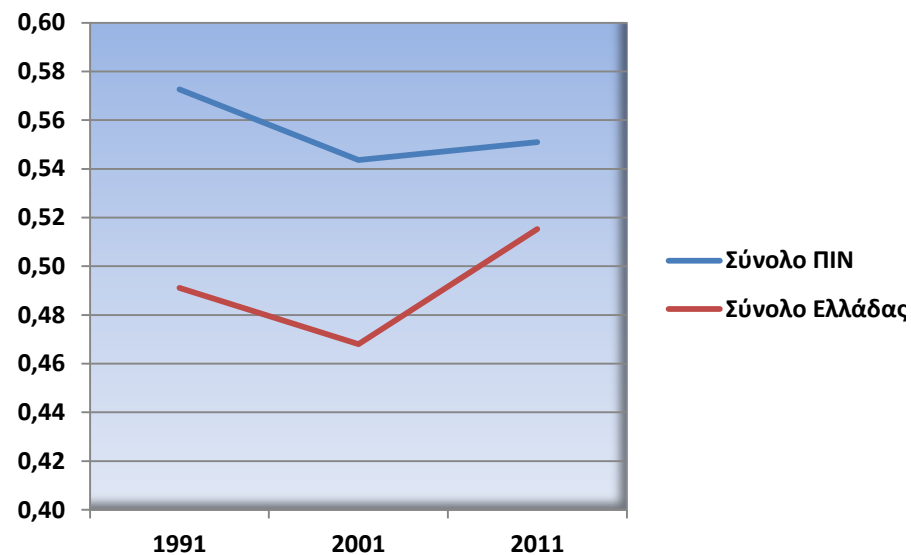
Ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 207.855 κατοίκους και αποτελεί το 1,9% (Απογραφή Πληθυσμού 2011, ΕΛΣΤΑΤ) του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση καταγράφεται στην Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας με 104.371 κατοίκους, αντιπροσωπεύοντας το 50,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Ακολουθεί η ΠΕ Ζακύνθου με 40.759 κατοίκους (19,6%), έπεται η ΠΕ Κεφαλληνίας με 35.801 κατοίκους (17,2%), τέταρτη στη σειρά πληθυσμιακής κατάταξης είναι η ΠΕ Λευκάδας με 23.693 κατοίκους (11,4%) και τελευταία η ΠΕ Ιθάκης με 3.231 κατοίκους (1,6%).

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας παρουσιάζει τάσεις μείωσης κατά την δεκαετία 2001-2011, η οποία οφείλεται στη μείωση του πληθυσμού στην ΠΕ Κερκύρας, ενώ οι υπόλοιπες ΠΕ παρουσιάζουν αύξηση του μόνιμου πληθυσμού τους. Οι δημογραφικοί δείκτες της Περιφέρειας παρουσιάζουν δυσμενή διαχρονική εξέλιξη την τελευταία εικοσαετία 1991-2011, πιστοποιώντας τη γήρανση του πληθυσμού και μάλιστα σε επίπεδα που υπερβαίνουν τους αντίστοιχους δείκτες της Χώρας. Ειδικά δε όσον αφορά στο δείκτη εξάρτησης που εκφράζει την αναλογία των οικονομικά εξαρτώμενων ηλικιακά ομάδων από τις ομάδες των παραγωγικών ηλικιών, παρατηρείται αύξηση συγκριτικά με το 2001, ωστόσο όχι τόσο έντονη στην ΠΙΝ όσο στη Χώρα, η οποία οφείλεται κυρίως στη μείωση των ατόμων των παραγωγικών ηλικιακών ομάδων, όπως φαίνεται στα διαγράμματα που ακολουθούν:

Διάγραμμα 5: Δείκτης γήρανσης

Διάγραμμα 6: Δείκτης εξάρτησης

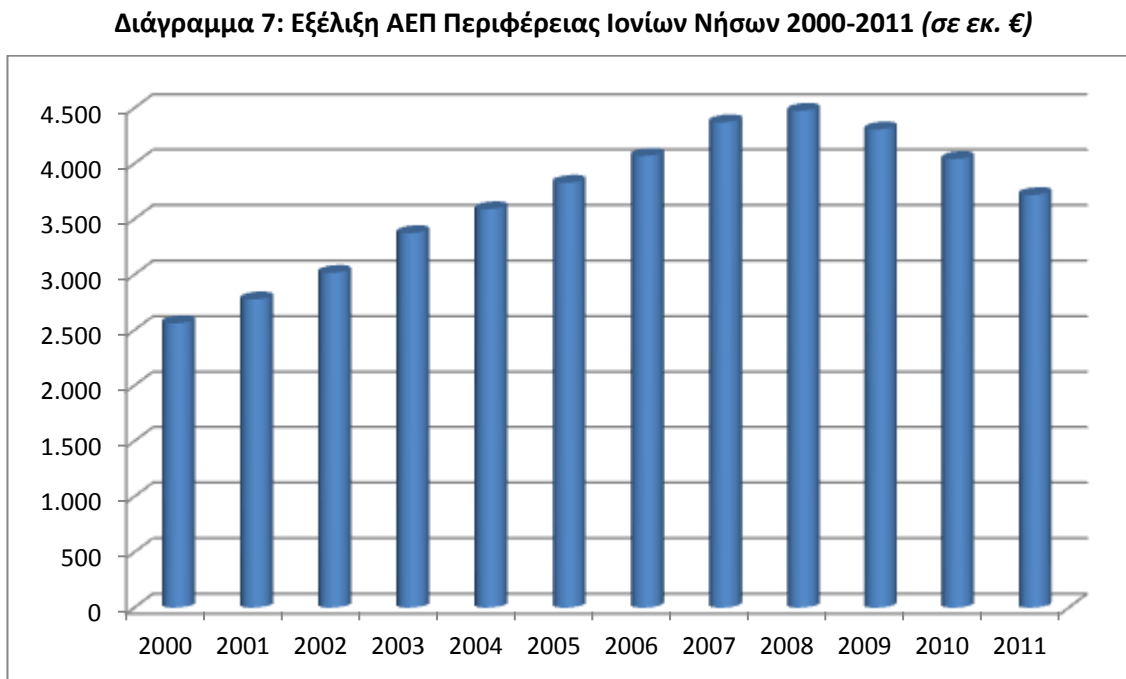

3.1.3 Οικονομία και Απασχόληση

3.1.3.1 Περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Σε σχέση με την περιφερειακή κατανομή του ΑΕΠ στην Ελλάδα, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων παράγει το 1,8% του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας, με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT για το έτος 2011.

Η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων τη χρονική περίοδο 2000-2009 απεικονίζεται στο Διάγραμμα που ακολουθεί.

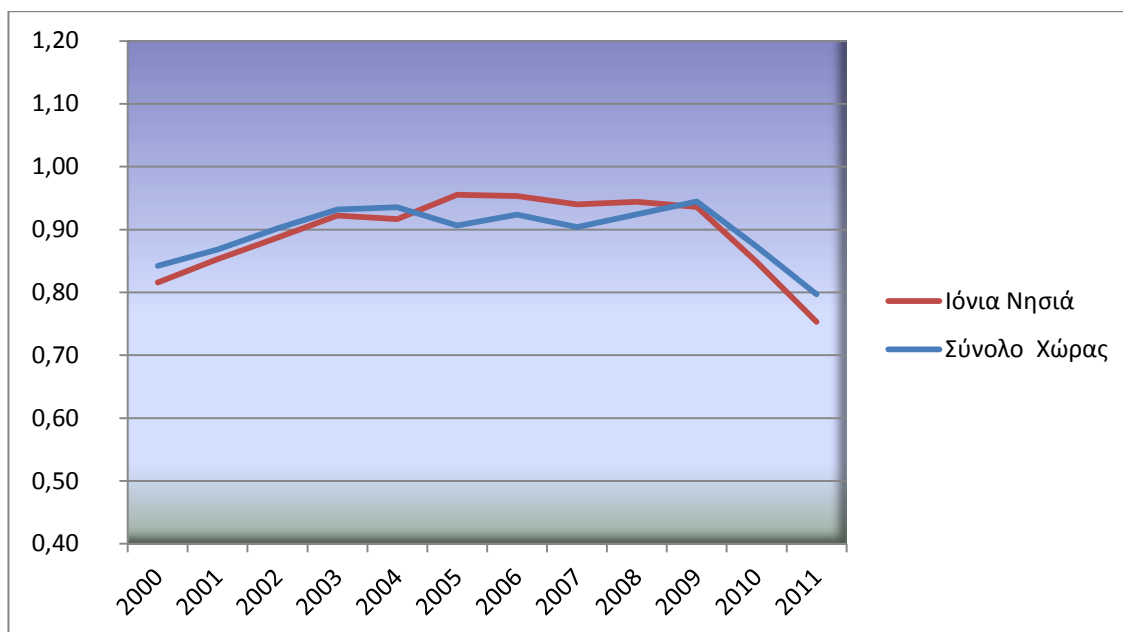
Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Ειδικότερα την περίοδο 2000-2008, πριν την εκδήλωση της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης, παρουσιάστηκε σταθερή αύξηση του ύψους του Περιφερειακού ΑΕΠ, με μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής της τάξης του 8,3%, υψηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας (7,7%). Το έτος 2009, ήταν το πρώτο έτος που εμφανίστηκε η οικονομική κρίση και τα αποτελέσματά της αποτυπώνονται πολύ πιο έντονα στο ΑΕΠ της ΠΙΝ (μείωση 3,8% σε σχέση με το 2008) σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας (μείωση 0,9% σε σχέση με το 2008), ενώ η μείωση συνεχίζεται έως και το 2011, όπου σε σχέση με το 2008 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 17%, ενώ η αντίστοιχη μείωση στη Χώρα έφθανε το 10,6%.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας, ως ένας εκ των δεικτών ευημερίας, ακολουθεί αντίστοιχη εξέλιξη με το ΑΕΠ, ακολουθώντας την ίδια εξέλιξη με τον αντίστοιχο εθνικό δείκτη, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί. Χαρακτηριστικό της επιδείνωσης του βιοτικού επιπέδου είναι η σχέση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) ως προς τον Ευρωπαϊκό Μέσο Όρο. Ο

δείκτης αυτός για την ΠΙΝ παρουσιάζει την υψηλότερη τιμή το 2005 (0,95) και μάλιστα είναι υψηλότερο από το δείκτη σε επίπεδο Χώρας, μειώνεται ελάχιστα τα έτη 2006-2008, ενώ είναι ραγδαία η επιδείνωση που παρατηρείται από το 2008 (0,94) έως το 2011 (0,75), πέφτοντας κάτω και από τον εθνικό μέσο όρο.

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και της Χώρας 2000-2011

Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Ως προς το επίπεδο του κατά κεφαλή ΑΕΠ των Περιφερειακών Ενοτήτων (Νομών) της Περιφέρειας την περίοδο 2000-2011, όπως αποτυπώνονται στον Πίνακα 3 που ακολουθεί, η ΠΕ Ζακύνθου παρουσιάζει δείκτη υψηλότερο του μέσου της χώρας, ακολουθούμενη από την ΠΕ Κεφαλονιάς, η οποία είναι ελάχιστα κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Αντίθετα, οι άλλες δύο ΠΕ, σε ότι αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, υπολείπονται του μέσου δείκτη της χώρας.

Πίνακας 3: Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά Νομό/ ΠΕ της ΠΙΝ, ΠΙΝ και Χώρα (€, τρέχουσες τιμές)

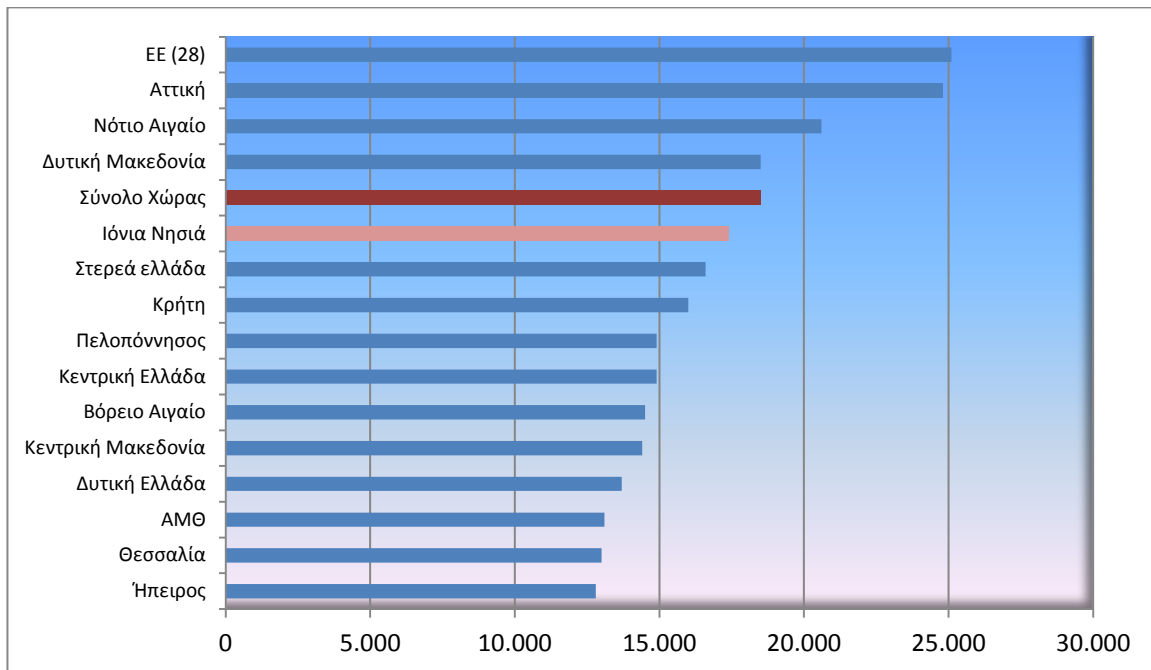
Έτη Νομοί, ΠΙΝ, ΧΩΡΑ, ΕΕ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ζάκυνθος	14,20	15,70	16,50	17,60	20,10	20,50	22,60	24,60	24,10	23,90	22,20	19,70
Κέρκυρα	12,10	12,60	13,80	15,50	15,90	17,70	18,40	19,30	20,40	19,10	17,80	16,80
Κεφαλονιά	11,40	13,10	13,60	15,10	14,90	21,10	22,00	24,20	23,90	22,70	21,10	18,30
Λευκάδα	10,20	11,50	11,90	12,80	15,00	12,70	13,80	14,70	14,90	15,70	15,40	14,40
Ιόνια Νησιά	12,30	13,20	14,00	15,60	16,40	18,30	19,40	20,70	21,20	20,30	19,00	17,40
Σύνολο Χώρας	12,60	13,40	14,30	15,60	16,70	17,40	18,70	19,90	20,80	20,50	19,60	18,50
Σύνολο ΕΕ (28 χώρες)	19,00	19,70	20,40	20,60	21,60	22,40	23,60	24,90	25,00	23,40	24,40	25,10

Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Στο εσωτερικό της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, η ΠΕ Ζακύνθου κατά τη δεκαετία του 2000 διατηρεί σταθερά την πρώτη θέση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την Κεφαλονιά που για την πενταετία 2005-2011 κατέχει τη δεύτερη θέση, αφήνοντας την Κέρκυρα στην τρίτη και τη Λευκάδα στην τέταρτη θέση. Η ΠΙΝ την περίοδο 2000-2011 διατηρεί σχεδόν σταθερή την αναλογία του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως προς το σύνολο της Χώρας, παρουσιάζοντας μια πτώση μετά το 2008.

Σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Χώρας ωστόσο, η ΠΙΝ κατέχει ευνοϊκή θέση, παρά τη δυσμενή διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της τελευταίας τετραετίας. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 9 που ακολουθεί, με βάση τα τελευταία δημοσιοποιημένα στοιχεία της EUROSTAT σε επίπεδο NUTS 2, η Περιφέρεια κατατάσσεται στην 4^η θέση, ακολουθώντας την Αττική, το Νότιο Αιγαίο και τη Δυτική Μακεδονία.

Διάγραμμα 9: Κατά κεφαλή ΑΕΠ των Περιφερειών της Χώρας, 2011 (σε €)

Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

3.1.3.2 Τομεακή Διάρθρωση της Οικονομίας της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας που δημοσιοποιεί η Eurostat, το 2011 παράγει το 1,78% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της Χώρας. Ακολουθώντας την ίδια διαχρονική πορεία με το ΑΕΠ, η συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας αυξάνεται έως το 2008, για να ακολουθήσει έκτοτε φθίνουσα πορεία, όπως εξάλλου συμβαίνει και με το δείκτη σε επίπεδο Χώρας.

Πίνακας 4: Διαχρονική εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας

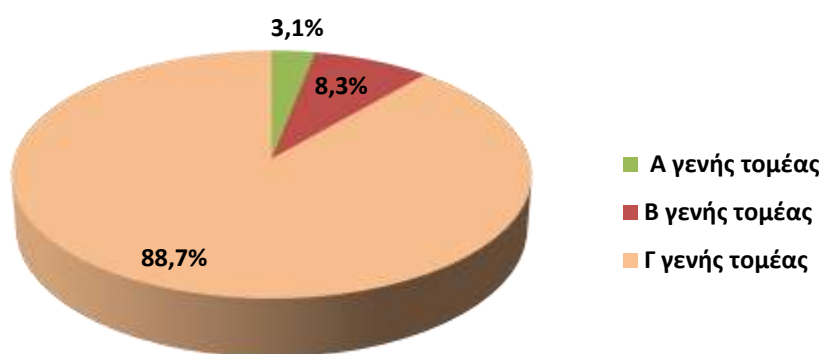
ΕΤΟΣ/Π.Ε	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ζάκυνθος	750	820	894	882	889	814	725
Κέρκυρα	1.690	1.735	1.812	1.921	1.819	1.676	1.587
Κεφαλονιά	717	742	819	819	795	735	644
Λευκάδα	266	287	306	313	337	328	308
Ιόνια Νησιά	3.422	3.583	3.832	3.935	3.839	3.552	3.264
Σύνολο Χώρας	172.595	183.659	195.622	205.035	205.901	195.222	183.137

Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Ως προς την συμμετοχή των παραγωγικών τομέων της οικονομίας της ΠΙΝ στη διαμόρφωση της ΑΠΑ σε επίπεδο Χώρας, μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά της Περιφέρειας στον Τριτογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 1,96%), ακολουθούμενη από τη συμμετοχή του Πρωτογενή τομέα που διαμορφώνεται στο 1,62%, ενώ σημαντικά χαμηλότερη είναι η συμμετοχή του Δευτερογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 0,93%).

Όσον αφορά στη διάρθρωση των παραγωγικών τομέων σε Περιφερειακό επίπεδο, είναι αυτονόητο ότι κυριαρχεί ο τριτογενής τομέας στη διαμόρφωση της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας, με συμμετοχή που φθάνει το 88,67%, ο δευτερογενής τομέας διαμορφώνει το 8,27% και ο πρωτογενής τομέας το 3,06%, με βάση τα στοιχεία του 2011.

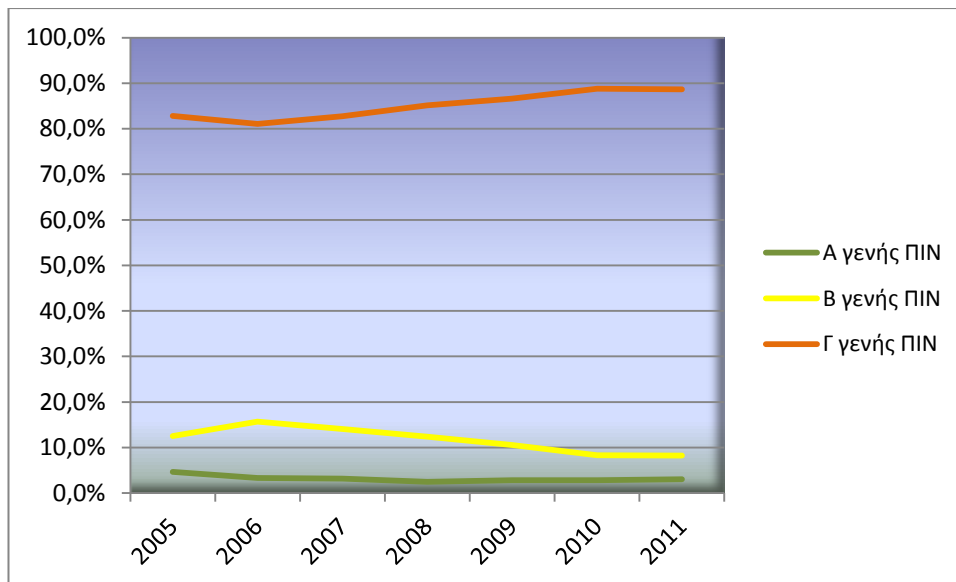
Διάγραμμα 10: ΑΠΑ κατά τομέα στην Περιφέρεια Ιονίων, 2011 (%)

Ως προς τη διαχρονική εξέλιξη των τομέων που διαμορφώνουν την ΑΠΑ της Περιφέρειας, ο τριτογενής τομέας διατηρεί τη συμμετοχή του, με αύξουσα τάση έως και το 2011, με μικρότερο όμως ρυθμό αύξησης ή σχεδόν σταθεροποίησης της συμμετοχής του κατά τη διετία 2010-2011. Η επίπτωση της κρίσης αντανακλάται πιο έντονα στη συμμετοχή του δευτερογενή τομέα, του οποίου οι κύριες συνιστώσες, μεταποίηση και κατασκευές, έχουν υποστεί σημαντικό πλήγμα. Αντίθετα, σταθερή σχετικά

είναι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα και των δραστηριοτήτων του (γεωργία και κτηνοτροφία), καθώς ο πρωτογενής τομέας έχει υποστεί τις μικρότερες επιπτώσεις από την κρίση.

Διάγραμμα 11 : Διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής ανά τομέα στη συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας

Πηγή: Eurostat – Gross value added, by NUTS 2 regions

3.1.3.3 Αγορά Εργασίας

Η αγορά εργασίας στην Περιφέρεια Ιονίων, όπως και στις υπόλοιπες Περιφέρειες της Χώρας, επηρεάζεται αρνητικά από την οικονομική κρίση. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας που αποτυπώνουν τη διαχρονική εξέλιξη των βασικών παραμέτρων της.

Πίνακας 5: Διαχρονική εξέλιξη βασικών δεικτών της αγοράς εργασίας

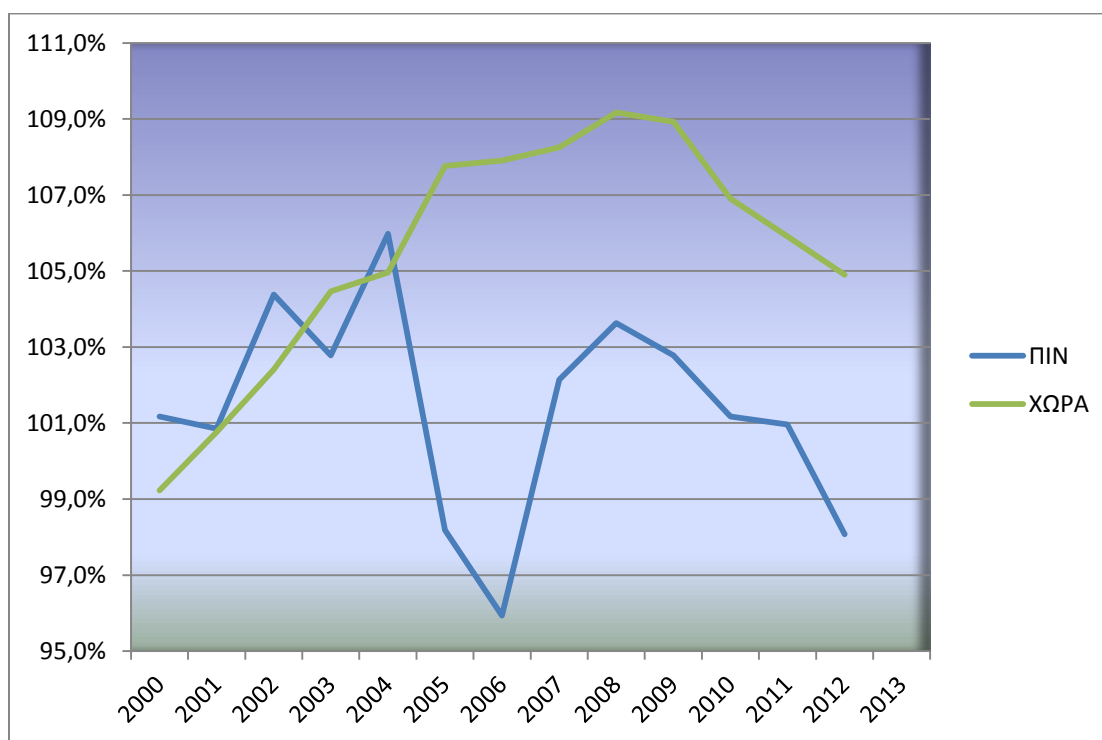
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ > 15 (σε χιλ.)														
ΠΙΝ	93,6	94,7	94,4	97,7	96,2	99,2	91,9	89,8	95,6	97,0	96,2	94,7	94,5	91,8
ΧΩΡΑ	4.617,2	4.581,6	4.652,2	4.728,3	4.823,1	4.846,3	4.975,7	4.982,4	4.998,3	5.040,7	5.029,1	4.936,2	4.890,1	4.843,5
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ 15-64 (σε χιλ.)														
ΠΙΝ	88,2	88,7	89,3	95,4	94,5	97,0	89,9	88,6	94,2	95,4	94,9	92,4	92,2	90,4
ΧΩΡΑ	4.522,4	4.489,1	4.563,3	4.634,7	4.742,6	4.762,8	4.887,4	4.893,5	4.910,0	4.953,2	4.944,6	4.858,9	4.828,4	4.784,0
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ (σε χιλ.)														
ΠΙΝ	88,4	87,8	87,9	87,6	86,2	90,7	81,6	81,7	87,6	87,8	82,2	81,3	80,6	75,2
ΧΩΡΑ	4.097,9	4.103,2	4.190,2	4.286,6	4.330,5	4.368,9	4.527,5	4.564,0	4.610,5	4.556,0	4.389,8	4.054,3	3.695,0	3.513,2
% ΑΝΕΡΓΙΑΣ														
ΠΙΝ	5,6	7,3	6,9	10,3	10,4	8,5	11,2	9,0	8,5	9,7	14,8	14,2	14,7	18,3
ΧΩΡΑ	11,2	10,4	9,9	9,3	10,2	9,8	8,9	8,3	7,7	9,5	12,5	17,7	24,2	27,3
% ΑΝΕΡΓΙΑΣ 15-24														
ΠΙΝ				31,3	23,6	22,9	31,3	23,4	26,7	26,1	35,1	25,8	22,7	49,8
ΧΩΡΑ	29,2	28,0	26,1	25,7	26,5	26,0	25,2	22,9	22,1	25,8	32,9	44,4	55,3	58,3
% ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ														
ΠΙΝ		32,4	34,2	36,9	21,5	25,2	24,6	27,9	20,5	20,7	21,6	29,5	40,4	46,7
ΧΩΡΑ	56,6	52,7	52,7	56,3	54,8	52,2	54,3	50,0	47,5	40,8	45,0	49,6	59,3	67,5

Πηγή: Eurostat / ΕΕΔ, ΕΛΣΤΑΤ 2013

Τα βασικά συμπεράσματα από τον Πίνακα αυτό είναι τα εξής:

- Ο **οικονομικά ενεργός πληθυσμός** της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, ανέρχεται στις 91,8 χιλιάδες άτομα, που αποτελούν το 1,9% του συνολικά οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, πράγμα που την κατατάσσει στην προτελευταία θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.
- Η εξέλιξη του **οικονομικά ενεργού πληθυσμού** της Περιφέρειας σε σύγκριση με την εξέλιξη του αντίστοιχου μεγέθους στο επίπεδο της χώρας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα που ακολουθεί (μεταβολή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με έτος βάσης το 2000). Με βάση τα στοιχεία, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας αυξάνεται μέχρι και το 2011 με γρηγορότερους ρυθμούς από αυτούς της χώρας, το οποίο ερμηνεύεται από μια πιθανή εισροή οικονομικά ενεργού πληθυσμού μετά το έτος 2007, τάση η οποία εξομαλύνεται την τελευταία διετία 2012-2013.

Διάγραμμα 12: Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και της Ελλάδας (έτος βάσης 2000)

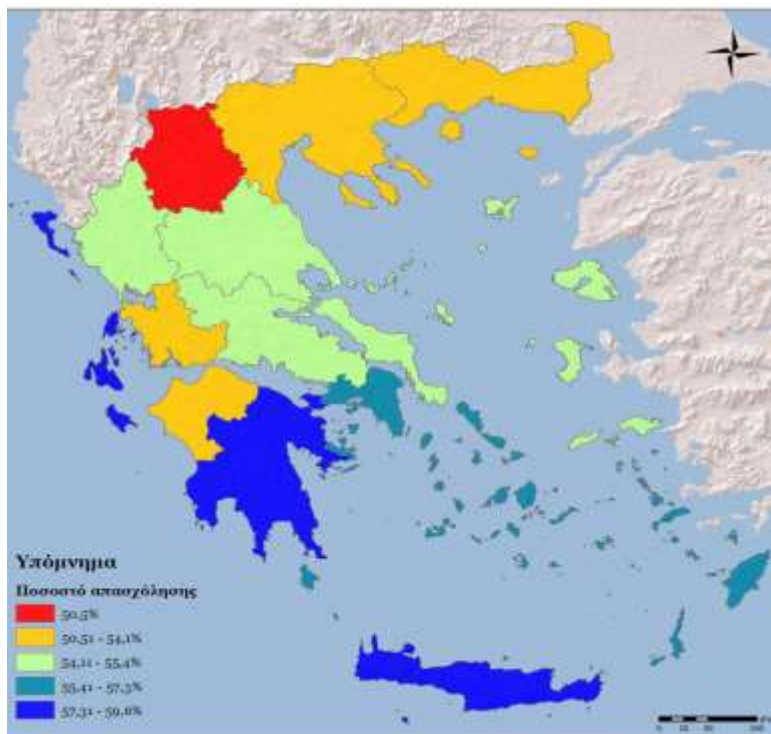

Πηγή: Eurostat 2014 – Regional Statistics, ΕΛΣΤΑΤ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

- Ο **απασχολούμενος πληθυσμός (άνω των 15 ετών)** της ΠΙΝ υπολογίζεται σε 75,2 χιλ. άτομα, που αντιστοιχούν στο 2,1% των απασχολουμένων της χώρας. Για την περίοδο 2000-2013 η μέγιστη απασχόληση καταγράφηκε το έτος 2005 (90,7 χιλ. άτομα), ενώ από το 2009 παρατηρείται αδιάλειπτα τάση μείωσης του αριθμού των απασχολουμένων. Αξίζει να αναφερθεί ότι στην ΠΙΝ

παρατηρούνται από τα πιο υψηλά ποσοστά απασχόλησης της Χώρας, όπως διαπιστώθηκε και από την Ετήσια Έκθεση Απασχόλησης του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, 2012.

Εικόνα 1:Χαρτογραφική απεικόνιση της απασχόλησης

Πηγή: ΕΙΕΑΔ, 2012

Χαρακτηριστικό της διάρθρωσης της απασχόλησης στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποτελεί ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων. Ειδικότερα, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων στην Π.Ι.Ν. για το 2013 αντιπροσωπεύει το 40,33% της απασχόλησης στην Περιφέρεια, έναντι 32,36% της χώρας.

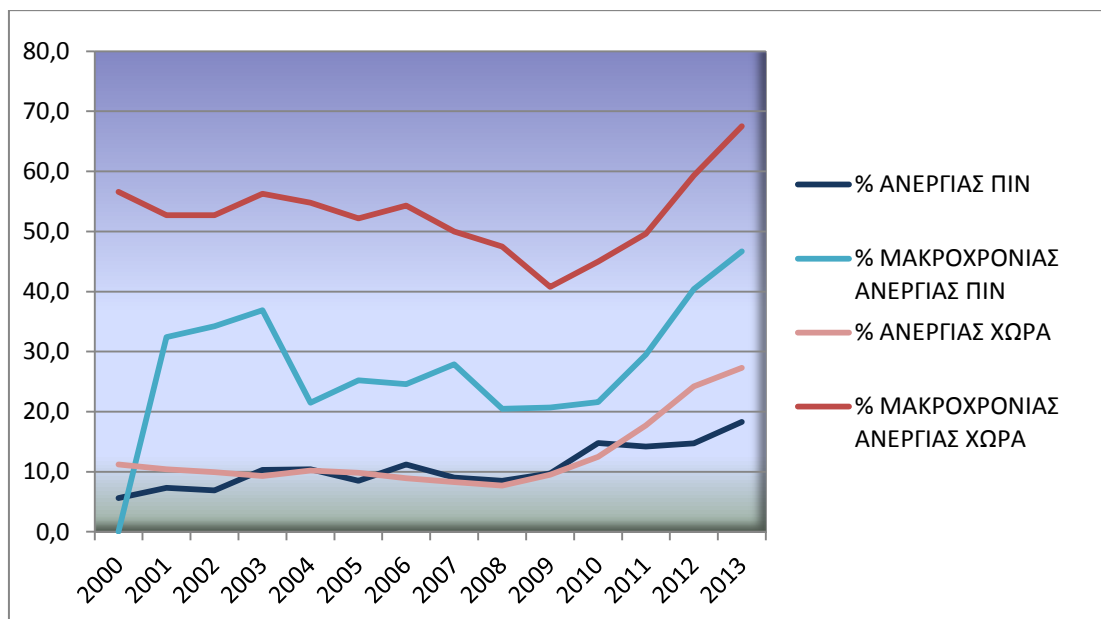
Αυτό, ωστόσο που διαπιστώνεται γενικά στην εποχή της κρίσης είναι ότι στην Ελλάδα σύμφωνα με τα στοιχεία του 2011, η καθαρή ροή μισθωτής απασχόλησης είναι αρνητική, καθώς οι απολύσεις υπερβαίνουν τις προσλήψεις σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, αλλά με αυξημένο κίνδυνο σε αυτές της Δυτικής Ελλάδας, Βορείου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Αττικής και Θεσσαλίας (ΕΙΕΑΔ, 2012).

Η **ανεργία**, ωστόσο, αποτελεί μείζον πρόβλημα και για την αγορά εργασίας της Περιφέρειας Ιονίου, καθώς το 2013 φθάνει το 18,3%, αυξημένη σε σχέση με το προηγούμενο έτος κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες. Εντούτοις, θετικό είναι το γεγονός ότι υστερεί σημαντικά από το δείκτη ανεργίας που καταγράφεται σε επίπεδο Χώρας, ο οποίος φθάνει το 27,3%. Αντίστοιχα, χαμηλότερη από την τιμή του

αντίστοιχου εθνικού δείκτη είναι και η **μακροχρόνια ανεργία**, η οποία φθάνει το 46,7%, έναντι 67,5% που καταγράφεται στη Χώρα για το 2013, με ανησυχητική όμως εξέλιξη, ιδιαίτερα κατά τη διετία 2012-2013.

Η διαχρονική εξέλιξη της συνολικής και της μακροχρόνιας ανεργίας αποτυπώνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη των δεικτών ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και της Ελλάδας

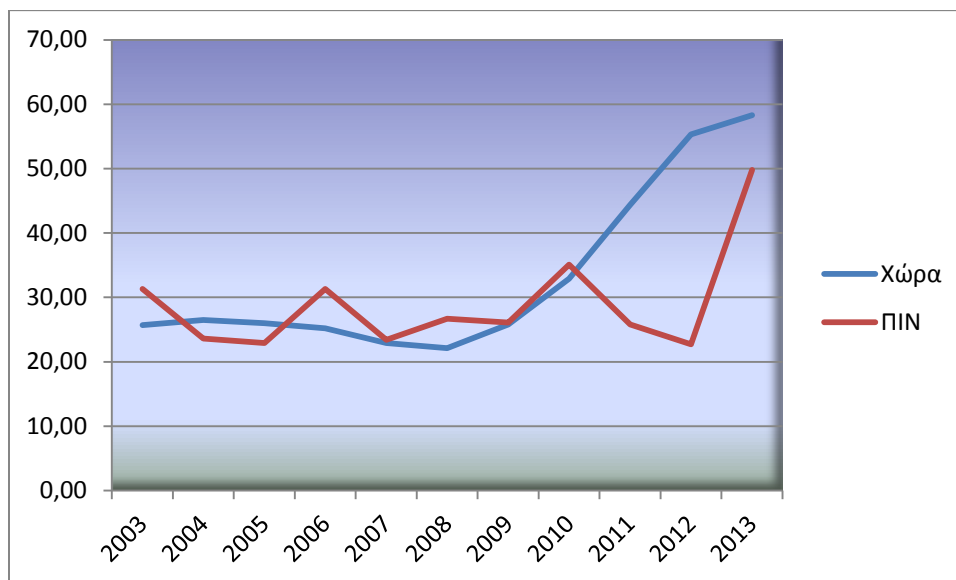

Πηγή: Eurostat 2014 – Regional Statistics, ΕΛΣΤΑΤ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Επίσης, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της απασχόλησης στην Περιφέρεια είναι η έντονη εποχικότητά της, λόγω του προσανατολισμού της οικονομίας της στην τουριστική δραστηριότητα, που έχει έντονα εποχικά χαρακτηριστικά.

Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η εξέλιξη της **ανεργίας των νέων 15-24** ετών. Για το 2013 ο δείκτης ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών φθάνει το 49,8%, παρουσιάζοντας εκρηκτική αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλότερο επίπεδο από την ανεργία των νέων στο σύνολο της Χώρας, όπως αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα.

Διάγραμμα 14: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας των νέων 15-24 ετών της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και της Ελλάδας

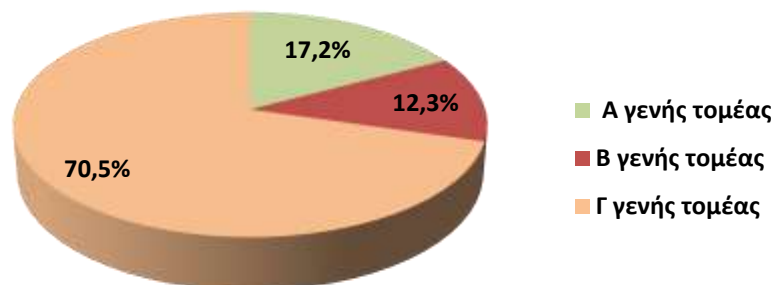

Πηγή: Eurostat 2014 – Regional Statistics, ΕΛΣΤΑΤ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Όπως παρατηρείται, μέχρι και το 2010 η ανεργία των νέων ήταν στα ίδια περίπου επίπεδα με το μέσο όρο της Χώρας. Έκτοτε όμως, παραμένει σημαντικά χαμηλότερη από την Χώρα, παρά τη σημαντική διαχρονική αύξηση που σημειώνεται, με αιχμή το 2013 που καταγράφηκε το υψηλότερο ποσοστό της δεκαετίας, 49,8%.

Όσον αφορά στην τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης στην ΠΙΝ, η πλειονότητα των απασχολούμενων εργάζεται στον τριτογενή τομέα, σε ποσοστό 70,5%, ενώ ο πρωτογενής τομέας απασχολεί το 17,2% του συνόλου των απασχολούμενων και ο δευτερογενής το 12,3%, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

Διάγραμμα 15: Απασχολούμενοι κατά τομέα στην Περιφέρεια Ιονίων

Ωστόσο, η εικόνα της τομεακής διάρθρωσης της απασχόλησης διαφοροποιείται στις Περιφερειακές Ενότητες, στις οποίες κυριαρχεί μεν η απασχόληση στον τριτογενή τομέα, αλλά η απασχόληση στο δευτερογενή και στον πρωτογενή τομέα διαφέρει κατά περίπτωση. Έτσι, ενώ στις Περιφερειακές Ενότητες Ζακύνθου, Κέρκυρας και Λευκάδας ο δεύτερος σημαντικότερος αριθμός απασχολουμένων καταγράφεται στον πρωτογενή τομέα με κυρίαρχη τη γεωργική δραστηριότητα, στην Κεφαλονιά τη δεύτερη θέση στην κατά παραγωγικό τομέα απασχόληση, κατέχει ο δευτερογενής τομέας, με έμφαση στην κατασκευαστική δραστηριότητα.

3.1.4 Προσέγγιση του ζητήματος της φτώχειας στην ΠΙΝ

Όπως αναφέρθηκε και στην Ενότητα 2.1, οι αναλυτικοί υπολογισμοί της έρευνας SILC (υλικές στερήσεις, ένταση εργασίας, κοινωνικές μεταβιβάσεις κλπ) για την Ελλάδα διατίθενται μόνο σε εθνικό επίπεδο. Εντούτοις, από τα διαθέσιμα στοιχεία ετήσιων δηλώσεων εισοδήματος μπορούν να εξαχθούν πρόσθετα συμπεράσματα για την έκταση του φαινομένου της φτώχειας στην ΠΙΝ αλλά και ειδικές διαστάσεις της, όπως η χωρική κατανομή ή η σχέση της με το επάγγελμα.

Η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΓΠΣ) του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών δημοσιεύει περιοδικά τη Γεωγραφική Κατανομή Εισοδήματος και Δαπανών Φυσικών Προσώπων. Τα πιο πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία αφορούν το Οικονομικό Έτος 2012, ήτοι το ημερολογιακό έτος 2011¹³. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός των στοιχείων ακολουθεί τον ταχυδρομικό κωδικό (ΤΚ) των δηλούντων (φορολογούμενων), τους οποίους κατατάσσουν σε 6 ομάδες επαγγελματών ως εξής:

¹³ Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων. *Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων 2011*. Αθήνα, 2012.

1. Εισοδηματίες (εισόδημα από ακίνητα ή κινητές αξίες)
2. Έμποροι - βιομήχανοι - βιοτέχνες - επιτηδευματίες
3. Γεωργοί - κτηνοτρόφοι - αλιείς - εκμεταλλευτές δασών
4. Μισθωτοί
5. Ελεύθεροι επαγγελματίες
6. Συνταξιούχοι

Η κατάταξη σε ομάδα επαγγέλματος γίνεται με χρήση του κριτηρίου της κύριας πηγής εισοδήματος, δηλαδή με βάση «την επικρατέστερη πηγή εισοδήματος μεταξύ των μελών της φορολογικής δήλωσης»¹⁴. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι, αν ένας συνταξιούχος έχει περισσότερα εισοδήματα από κινητές αξίες παρά από την σύνταξη του καταγράφεται ως εισοδηματίας. Αντίστοιχα, σύμφωνα με την ονοματολογία της ΓΓΠΣ, ως εισοδηματίες μπορεί να καταγράφονται και οι άνεργοι οι οποίοι έχουν εισοδήματα από επιδόματα εφόσον δεν εμπίπτουν σε καμία από τις υπόλοιπες 5 κατηγορίες. Συνάγεται επόμενα ότι τα στοιχεία δεν εξετάζουν το σύνολο της περιουσιακής κατάστασης, αλλά μόνο ετήσια δηλωμένα εισοδήματα. Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι φορολογικές δηλώσεις αναφέρονται σε οικογενειακό εισόδημα χωρίς να διευκρινίζεται αν η κάθε δήλωση αναφέρεται σε ένα ή δύο άτομα (φορολογούμενος και σύζυγος). Συνεπώς, η ανωτέρω κατηγοριοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε υποεκτίμηση κάποιων ομάδων φτωχών, όπως π.χ. οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Επιπλέον τα στοιχεία αναφέρονται στα παρακάτω κλιμάκια εισοδήματος:

Ένδειξη (€)
< 2.934,70
2.934,70 έως 5.869,41
5.869,41 έως 8.804,11
8.804,11 έως 11.738,81
11.738,81 έως 14.673,51
14.673,51 έως 17.608,22
17.608,22 έως 23.477,62
23.477,62 έως 29.347,03
29.347,03 έως 44.020,54
> 44.020,54

¹⁴ Ibid.

Για τους σκοπούς του παρόντος, ως φτωχοί κάτοικοι της ΠΙΝ λογίζονται όσοι εμπίπτουν στα πρώτα δύο κλιμάκια εισοδήματος, δηλαδή μέχρι 2.935 € και 5.869 € (5.900€). Το κατώφλι αυτό συνάδει μεν αλλά είναι και κατά 10% χαμηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό κατώφλι για το 2011, το οποίο ήταν 6.591 €¹⁵. Η κατάταξη ακολουθεί επίσης και το ερωτηματολόγιο που διακινήθηκε από την ΕΥΣΕΚΤ (2013) για την προετοιμασία των δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου 2014-2020, το οποίο αναφέρεται σε φτωχούς εργαζόμενους/συνταξιούχους με εισόδημα μέχρι 5.900 € και μέχρι 12.000 €.

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία (και τις σχετικές παραδοχές), προκύπτει ότι το ημερολογιακό έτος 2011, 65.045 δηλώσεις (82.654 άτομα) είχαν εισόδημα κάτω των 12.000€ (56% των οικογενειακών δηλώσεων, 49% των ατόμων).

Ετήσιο εισόδημα κάτω των 6.000€ είχαν 28.870 δηλώσεις που αφορούν σε 33.057 φυσικά πρόσωπα (25% των δηλώσεων/20% των ατόμων¹⁶), ενώ 36.175 δηλώσεις (49.597 άτομα) είχαν εισόδημα μεταξύ 6.000 και 12.000€ (31% των δηλώσεων/29% των ατόμων).

Πίνακας 6: Αριθμός δηλώσεων και φορολογούμενα πρόσωπα στα χαμηλότερα κλιμάκια στην ΠΙΝ, 2011

Φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα σε € (από-εώς)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περιλαμβάνονται στις φορ. δηλώσεις (Υπόχρεος - σύζυγος)	φορολογούμενο οικογενειακό εισόδημα
0-2.935	7.560	9.834	4.341.710
2.935 - 5.869	21.310	23.223	96.060.761
5.869 - 8.804	20.453	25.713	148.968.328
8.804 - 11.739	15.722	23.884	161.118.596
άνω των 12.000	50.082	85.678	1.188.422.492
ΣΥΝΟΛΟ	115.127	168.332	1.598.911.888

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Εισοδήματα ανά επαγγελματική κατηγορία

¹⁵ Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011) με αναφορά στο 2010, το όριο (κατώφλι) της φτώχειας (60% του διάμεσου εισοδήματος) ήταν 6.591 ευρώ, έναντι 7.178 ευρώ για το 2010 (2009). Λαμβάνοντας υπόψη τα όρια του 50% και του 40% του διάμεσου εισοδήματος, το κατώφλι της φτώχειας διαμορφώνεται για το 2011 (2010) στα 5.493 και 4.393 ευρώ αντίστοιχα.

¹⁶ Τα ποσοστά αυτά είναι σημαντικά υψηλότερα σε σχέση με το σύνολο της χώρας όπου το 20% των δηλώσεων (ή 15% των φυσικών προσώπων) έχουν οικογενειακό εισόδημα κάτω των 5.900€.

Οι μισθωτοί είναι η επαγγελματική κατηγορία με το μεγαλύτερο αριθμό δηλώσεων κάτω των 12.000€ (17.860 δηλώσεις), ακολουθούμενοι από τους συνταξιούχους (16.485 δηλώσεις) και τους εισοδηματίες (άνω των 15.000 δηλώσεων). Σε απόλυτα μεγέθη, οι έμποροι, οι γεωργοί και οι ελεύθεροι επαγγελματίες ακολουθούν σε μεγάλη απόσταση. Εντούτοις, η ποσοστιαία σύνθεση των επαγγελματικών ομάδων, αναδεικνύει μία διαφορετική δυναμική: οι εισοδηματίες είναι η κατηγορία με το μεγαλύτερο ποσοστό εισοδημάτων κάτω των 12.000€ (87%), ακολουθούμενη από τους γεωργούς/κτηνοτρόφους/αλιείς (62%) και τους μισθωτούς (54%). Οι συνταξιούχοι, έμποροι και ελεύθεροι επαγγελματίες εμφανίζουν μικρότερα αλλά επίσης σημαντικά ποσοστά (52%, 43% και 36% αντίστοιχα).

Διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται επίσης στην υποομάδα των πολύ χαμηλών εισοδημάτων (<5.900€). Πάνω από 1 στους 3 φορολογούμενους στην κλίμακα αυτή, καταγράφεται ως «εισοδηματίας» (11.242 νοικοκυριά). Η κατηγορία περιλαμβάνει επίσης 6.825 νοικοκυριά μισθωτών, 5.151 νοικοκυριά συνταξιούχων, 2.849 νοικοκυριά εμπόρων-βιοτεχνών, 2.049 νοικοκυριά γεωργών-κτηνοτρόφων-αλιέων και 749 νοικοκυριά ελευθέρων επαγγελματιών. Ως προς την ποσοστιαία συμμετοχή των νοικοκυριών στο χαμηλότερο κλιμάκιο μέσα στην επαγγελματική τους ομάδα, πρώτοι κατατάσσονται οι εισοδηματίες (65%) ακολουθούμενοι από τους γεωργούς (24%) και τους μισθωτούς (21%).

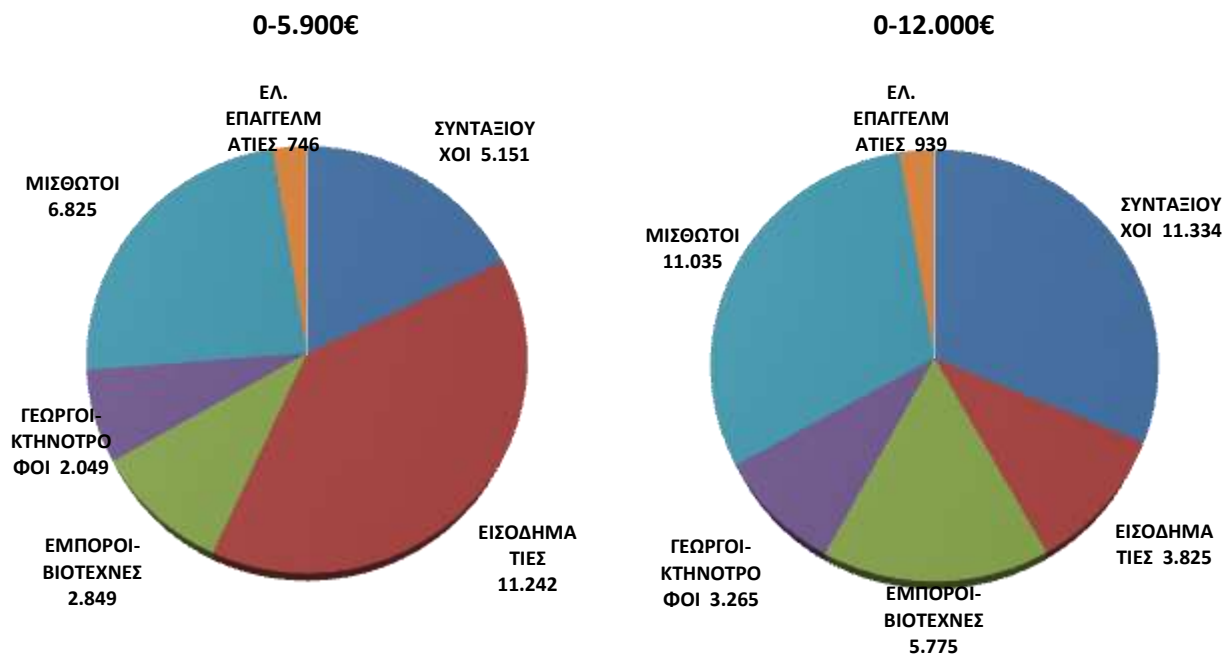
Πίνακας 7: Οικογενειακά εισοδήματα ανά κατηγορία στην ΠΙΝ, 2011

ΚΛΙΜΑΚΙΑ	Αριθμός φορολ.δηλώσεων	Φορολογούμενο εισόδημα (€)	% Δηλώσεων κατηγορίας	% Εισοδήματος κατηγορίας
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ				
<12.000 €	16.485	120.606.012	52%	27%
>12.000 €	14.924	327.920.751	48%	73%
ΣΥΝΟΛΟ	31.409	448.526.763		
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΕΣ				
<12.000 €	15.067	55.209.748	87%	51%
>12.000 €	2.253	53.271.552	13%	49%
ΣΥΝΟΛΟ	17.320	108.481.300		
ΕΜΠΟΡΟΙ-ΒΙΟΤΕΧΝΕΣ				
<12.000 €	8.624	62.166.516	43%	18%
>12.000 €	11.361	278.144.957	57%	82%
ΣΥΝΟΛΟ	19.985	340.311.473		
ΓΕΩΡΓΟΙ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ				
<12.000 €	5.314	36.452.273	62%	37%
>12.000 €	3.223	62.658.812	38%	63%

ΣΥΝΟΛΟ	8.537	99.111.085		
ΜΙΣΘΩΤΟΙ				
<12.000 €	17.860	124.881.171	54%	26%
>12.000 €	15.382	361.730.739	46%	74%
ΣΥΝΟΛΟ	33.242	486.611.910		
ΕΛ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΣΣ				
<12.000 €	1.685	11.123.614	36%	10%
>12.000 €	2.939	104.700.770	64%	90%
ΣΥΝΟΛΟ	4.624	115.824.385		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ				
<12.000 €	65.035	410.439.334	56%	26%
>12.000 €	50.082	1.188.427.580	44%	74%
ΣΥΝΟΛΟ	115.117	1.598.866.915		

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

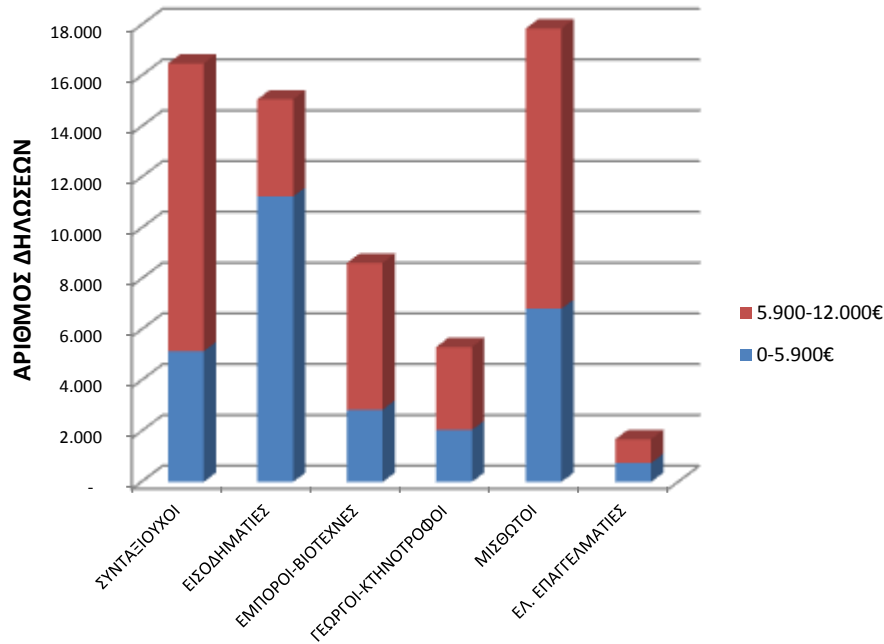
Διάγραμμα 16: Αριθμός νοικοκυριών με εισόδημα κάτω των 5.900€ και κάτω των 12.000€ ανά επαγγελματική κατηγορία στην ΠΙΝ, 2011 (Οικ. Έτος 2012)

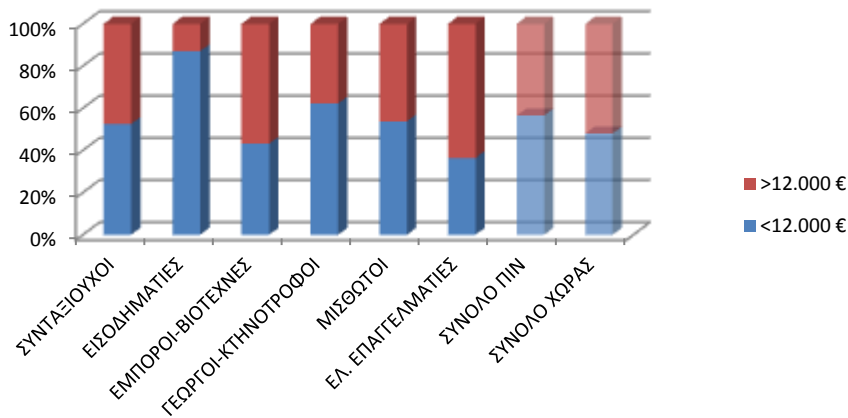
Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Διάγραμμα 17:
Εισόδημα <12.000€ ανά επαγγελματική κατηγορία στην (Οικ. Έτος 2011)

ΠΙΝ

Διάγραμμα 18: Φορολογικές δηλώσεις ανά επαγγελματική κατηγορία στην ΠΙΝ, 2011 (Οικ. Έτος 2012) (%)

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Γεωγραφικές συγκεντρώσεις φτώχειας

Ο χωρικός προσδιορισμός των συγκεντρώσεων φτώχειας με βάση τα στοιχεία της ΓΓΠΣ παρουσιάζει εγγενείς δυσκολίες, καθώς το χαμηλότερο γεωγραφικό επίπεδο ανάλυσης των διαθέσιμων στοιχείων είναι αυτό του ταχυδρομικού κωδικού (ΤΚ). Το μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων για το έτος 2011 ήταν 9.458,56€ (83% του εθνικού). Για το έτος αυτό, το μέσο εισόδημα στις ΠΕ Κεφαλονιάς και Κέρκυρας συμπίπτει με το περιφερειακό, ενώ στις ΠΕ Ζακύνθου και ΠΕ Λευκάδας εμφανίζονται αποκλίσεις -5% και +6% αντιστοίχως. Το χαμηλότερο μέσο ατομικό εισόδημα καταγράφεται στις περιοχές Καρουσάδων Κέρκυρας (ΤΚ 49081¹⁷), Χιονάτων Κεφαλονιάς (ΤΚ 28082¹⁸), Κατασταρίου Ζακύνθου (ΤΚ 29090¹⁹), Πόρου Κεφαλονιάς (ΤΚ28086²⁰), Βολιμών Ζακύνθου (ΤΚ 29091²¹) και Λευκίμμης Κέρκυρας (ΤΚ 49080²²). Στις περιοχές αυτές, το μέσο ατομικό εισόδημα βρίσκεται κάτω από τις 8.000€ (78-83% του περιφερειακού ή 65-68% του εθνικού). Τα ψηλότερα μέσα δηλωθέντα εισοδήματα καταγράφονται στην Ιθάκη, την πόλη της Λευκάδας και την πόλη της Κέρκυρας (άνω των 10.000€ και πάνω από 10% υψηλότερα του περιφερειακού). Η Ιθάκη είναι και η μόνη περιοχή της ενότητας όπου το μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα ξεπερνά (ελάχιστα) το εθνικό.

Εντός των περιφερειακών ενοτήτων, τα αστικά κέντρα Κέρκυρας, Λευκάδας, Ζακύνθου εμφανίζουν υψηλότερα μέσα εισοδήματα σε σχέση με την ενδοχώρα. Εξαιρεση αποτελεί η Κεφαλονιά όπου το μέσο εισόδημα στο Αργοστόλι και το Ληξούρι βρίσκονται πολύ κοντά σε αυτό της Περιφερειακής Ενότητας, αλλά υπολείπονται σημαντικά του εισοδήματος της Ιθάκης (Ιθάκη-Σταυρός).

¹⁷ Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΑΓΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ, ΑΓΙΟΙ ΔΟΥΛΟΙ, ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΡΜΕΝΑΔΩΝ, ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΥΛΙΩΤΩΝ, ΑΓΡΑΦΟΙ, ΑΝΤΙΠΕΡΝΟΙ, ΑΡΙΛΛΑΣ ΑΡΜΕΝΑΔΕΣ, ΑΣΤΡΑΚΕΡΗ, ΑΥΓΕΡΙΝΑΤΙΚΑ, ΑΥΛΙΩΤΕΣ, ΑΦΙΩΝ, ΒΑΛΑΝΕΙΟ, ΒΕΛΟΝΑΔΕΣ, ΓΑΒΡΑΔΕΣ, ΓΑΡΝΑΔΕΣ, ΓΟΥΣΑΔΕΣ, ΔΑΦΝΗ, ΕΠΙΣΚΟΠΗ, ΚΑΒΑΛΛΟΥΡΙΟΝ, ΚΑΒΒΑΔΑΔΕΣ, ΚΑΡΟΥΣΑΔΕΣ, ΚΛΗΜΑΤΙΑ, ΚΟΚΚΙΚΥΛΑΣ, ΚΟΥΚΝΙΚΑΔΕΣ, ΚΟΥΝΑΒΑΔΕΣ, ΚΥΠΡΙΑΝΑΔΕΣ, ΛΙΒΑΔΑΚΙΑ, ΛΙΒΑΔΙ ΒΕΛΟΝΑΔΩΝ, ΜΑΓΟΥΛΑΔΕΣ, ΝΥΜΦΑΙ, ΞΑΝΘΑΤΑΙ, ΠΕΡΟΥΛΑΔΕΣ, ΠΛΑΤΩΝΑΣ, ΠΟΥΛΗΜΑΤΕΣ, ΡΑΧΤΑΔΕΣ, ΡΟΔΑ, ΣΑΟΥΛΑΤΙΚΑ, ΣΙΔΑΡΙΟ, ΣΤΑΟΥΣΑ, ΣΦΑΚΕΡΑ, ΤΕΡΜΕΝΑΔΕΣ, ΤΣΟΥΚΑΛΙΟ

¹⁸ Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ, ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΑΛΕΙΜΜΑΤΑΣ, ΑΝΑΛΗΨΗ, ΑΝΔΡΕΟΛΑΤΑ, ΑΡΓΙΝΙΑ, ΑΤΣΟΥΠΑΔΕΣ, ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ, ΒΕΡΤΣΟΥΡΑΤΑ, ΘΗΡΑΜΟΝΑΣ, ΚΑΜΠΙΤΣΑΤΑ, ΚΑΠΑΝΔΡΙΤΙ, ΚΑΤΕΛΕΙΟΣ, ΚΟΛΑΙΤΗ, ΚΟΥΤΡΟΚΟΗΣ, ΚΡΕΜΜΥΔΙ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ, ΜΑΥΡΑΤΑ, ΞΕΝΟΠΟΥΛΟ, ΠΑΣΤΡΑ, ΠΛΑΤΕΙΕΣ, ΡΑΤΖΑΚΛΙ, ΣΚΑΛΑ, ΣΠΑΘΙ, ΦΑΝΙΕΣ, ΧΙΟΝΑΤΑ

¹⁹ Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ, ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΡΙΟΥ, ΑΛΙΚΑΝΑΣ, ΑΛΥΚΕΣ, ΑΛΩΝΙΑ, ΑΜΜΟΥΔΙ, ΑΝΩ ΓΕΡΑΚΑΡΙΟΝ, ΒΑΡΚΑ, ΔΡΑΚΑΣ, ΚΑΒΟΥΡΟΥ, ΚΑΛΛΙΘΕΑ, ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ, ΚΑΝΑΛΗ, ΚΑΣΤΕΛΙΑ, ΚΑΤΑΣΤΑΡΙ, ΚΑΤΩ ΓΕΡΑΚΑΡΙΟΝ, ΜΕΤΟΧΙ, ΜΠΡΑΤΑΙΚΑ, ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ, ΠΗΓΑΔΑΚΙΑ, ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ, ΡΑΧΗ ΜΑΝΕΣΗ, ΣΚΟΥΛΗΚΑΔΩΝ, ΤΡΕΙΣ ΚΑΜΑΡΕΣ, ΧΟΡΤΑΤΑ

²⁰ Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΑ ΕΙΡΗΝΗ, ΑΝΝΙΝΑΤΑ, ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΚΑΣ, ΚΟΛΟΚΑΣΙΟ, ΚΟΡΝΕΛΛΟΣ, ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, ΜΟΝΗ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΑΤΡΟΥ, ΠΟΡΟΣ, ΡΙΖΑ ΠΟΡΟΥ, ΡΟΓΙΑ, ΣΑΡΑΚΙΝΙΟ, ΣΤΑΦΙΔΕΣ, ΤΖΑΝΑΤΑ

²¹ Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΑ ΘΕΚΛΑ, ΑΝΑΦΩΝΗΤΡΙΑ, ΑΝΩ ΒΟΛΙΜΕΣ, ΑΣΚΟΣ, ΒΑΡΒΑΡΑ, ΒΟΛΙΜΕΣ, ΕΛΙΕΣ, ΕΞΩ ΧΩΡΑ, ΚΑΜΠΙΟΝ, ΚΟΡΙΘΙ, ΚΟΡΩΝΗ, ΜΑΡΙΑΙ, ΜΕΓΑΛΩΝΙ, ΜΟΝΗ ΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ, ΜΟΥΡΙΕΣ, ΟΡΘΟΝΙΕΣ, ΣΚΙΝΑΡΙΑ

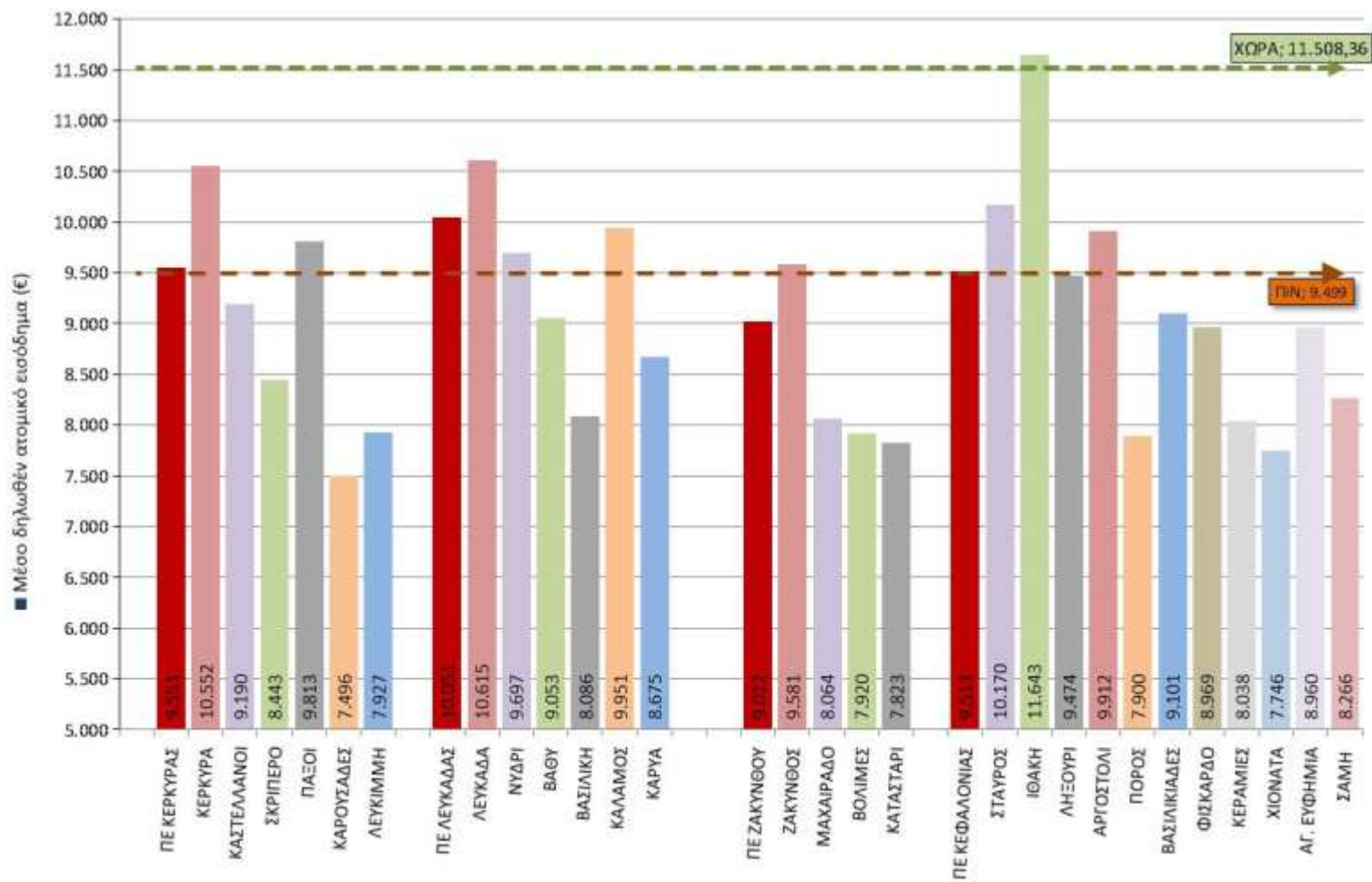
²² Περιλαμβάνονται οι οικισμοί/περιοχές: ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΑΝΩ ΛΕΥΚΙΜΜΗ, ΑΡΓΥΡΑΔΕΣ, ΒΑΣΙΛΑΤΙΚΑ, ΒΙΤΑΛΑΔΕΣ, ΒΡΑΓΚΑΝΙΩΤΙΚΑ, ΔΡΑΓΩΤΙΝΑ, ΚΑΒΟΣ, ΚΑΛΥΒΙΩΤΗΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ, ΚΑΤΩ ΣΠΗΛΑΙΟΝ, ΚΟΡΑΚΑΔΕΣ, ΚΟΥΣΠΑΔΕΣ, ΚΡΗΤΙΚΑ, ΛΕΥΚΙΜΜΗ, ΛΙΝΙΑ, ΜΑΡΑΘΙΑΣ, ΜΕΣΟΓΓΗ, ΜΠΟΥΚΑΡΗΣ, ΜΩΛΟΣ, ΝΕΟΧΩΡΑΚΙΟΝ, ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ, ΝΟΤΟΣ, ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ, ΠΕΡΙΒΟΛΙ, ΠΕΤΡΙΤΗ, ΠΟΤΑΜΙΑ ΠΕΡΙΒΟΛΙΟΥ, ΡΟΥΜΑΝΑΔΕΣ, ΣΠΑΡΤΕΡΑ, ΧΛΟΜΑΤΙΑΝΑ, ΧΛΟΜΟΣ, ΨΑΡΑΣ

Πίνακας 8: Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα ανά ΤΚ στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2011

ΠΕ Κεφαλονιάς	ΤΚ	Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα (€)	ΠΕ Ζακύνθου	ΤΚ	Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα (€)	ΠΕ Λευκάδας	ΤΚ	Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα (€)	ΠΕ Κέρκυρας	ΤΚ	Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα (€)
ΣΑΜΗ	28080	8.266,45	ΚΑΤΑΣΤΑΡΙ	29090	7.823,39	ΚΑΡΥΑ	31080	8.674,69	ΛΕΥΚΙΜΜΗ	49080	7.926,79
ΑΓ. ΕΥΦΗΜΙΑ	28081	8.959,98	ΒΟΛΙΜΕΣ	29091	7.920,33	ΚΑΛΑΜΟΣ	31081	9.951,12	ΚΑΡΟΥΣΑΔΕΣ	49081	7.495,75
ΧΙΟΝΑΤΑ	28082	7.745,56	ΜΑΧΑΙΡΑΔΟ	29092	8.063,74	ΒΑΣΙΛΙΚΗ	31082	8.086,24	ΠΑΞΟΙ	49082	9.812,59
ΚΕΡΑΜΙΕΣ	28083	8.037,61	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	29100	9.581,19	ΒΑΘΥ	31083	9.053,28	ΣΚΡΙΠΕΡΟ	49083	8.443,38
ΦΙΣΚΑΡΔΟ	28080	8.969,06				ΝΥΔΡΙ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	31084	9.697,44	ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΟΙ	49084	9.190,42
ΒΑΣΙΛΙΚΙΑΔΕΣ	28077	9.100,53				ΛΕΥΚΑΔΑ	31100	10.615,02	ΚΕΡΚΥΡΑ	49100	10.551,65
ΠΟΡΟΣ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	28074	7.899,84									
ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	28100	9.911,65									
ΛΗΞΟΥΡΙ	28200	9.473,65									
ΙΘΑΚΗ	28300	11.642,67									
ΣΤΑΥΡΟΣ ΙΘΑΚΗ	28301	10.169,64									
ΠΕ Κεφαλονιάς		9.512,50	ΠΕ Ζακύνθου		9.021,83	ΠΕ Λευκάδας		10.050,70	ΠΕ Κερκυρας		9.550,66
Πόλη Αργοστολίου	28100	9.911,65	Πόλη Ζακύνθου	29100	9.581,19	Πόλη Λευκάδας	31100	10.615,02	Πόλη Κέρκυρας	49100	10.551,65
Υπόλοιπη ενδοχώρα		8.754,26	Υπόλοιπη ενδοχώρα		7.984,98	Υπόλοιπη ενδοχώρα		8.607,72	Υπόλοιπη ενδοχώρα		8.284,14
ΠΕ/ΠΙΝ		1,00	ΠΕ/ΠΙΝ		0,95	ΠΕ/ΠΙΝ		1,06	ΠΕ/ΠΙΝ		1,01
Πόλη/ενδοχώρα		1,13	Πόλη/ενδοχώρα		1,20	Πόλη/ενδοχώρα		1,23	Πόλη/ενδοχώρα		1,27

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Διάγραμμα 19: Μέσο δηλωθέν ατομικό εισόδημα ανά ΤΚ στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, 2011

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

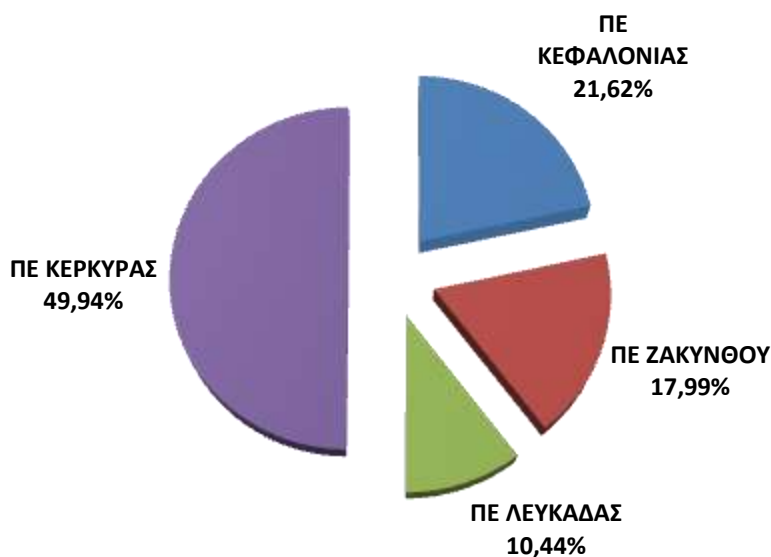
Η ανάλυση των εισοδημάτων ως προς τα χαμηλότερα κλιμάκια και ανά Περιφερειακή Ενότητα ακολουθεί τη γενική κατανομή του πληθυσμού. Η Κέρκυρα συγκεντρώνει το 50% των νοικοκυριών με δηλώσεις κάτω των 6.000€ (16.495 άτομα), ακολουθούμενη από την Κεφαλονιά με 21,62% (6.482 άτομα), τη Ζάκυνθο με 18% (5.867 άτομα) και τη Λευκάδα με περίπου 10% (3.416 άτομα). Το άθροισμα των κλιμακίων μέχρι τις 12.000€ οδηγεί σε υπερδιπλασιασμό της ομάδας στόχου: η κατηγορία περιλαμβάνει άνω των 65.000 δηλώσεων/νοικοκυριών (πάνω από 75.000 άτομα) το οποίο κατανέμεται μεταξύ των ΠΕ με τρόπο ανάλογο με αυτόν των προηγούμενων κλιμακίων.

Πίνακας 9: Δηλωθέν εισόδημα μέχρι 5.869€ και μέχρι 11.738€, 2011

ΚΛΙΜΑΚΙΑ (από – εώς €)	ΠΕ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ	ΠΕ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΠΕ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΠΕ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΝ					
0-5.869	6.243	5.195	3.015	14.417	28.870
0-11.738	12.725	12.342	6.608	33.370	65.045
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ					
0-5.869	6.482	5.867	3.416	16.495	32.260
0-11.738	9.214	16.092	8.336	42.088	75.730

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Διάγραμμα 20: Κατανομή δηλώσεων <5.900€ ανά Περιφερειακή Ενότητα της ΠΙΝ, 2011

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

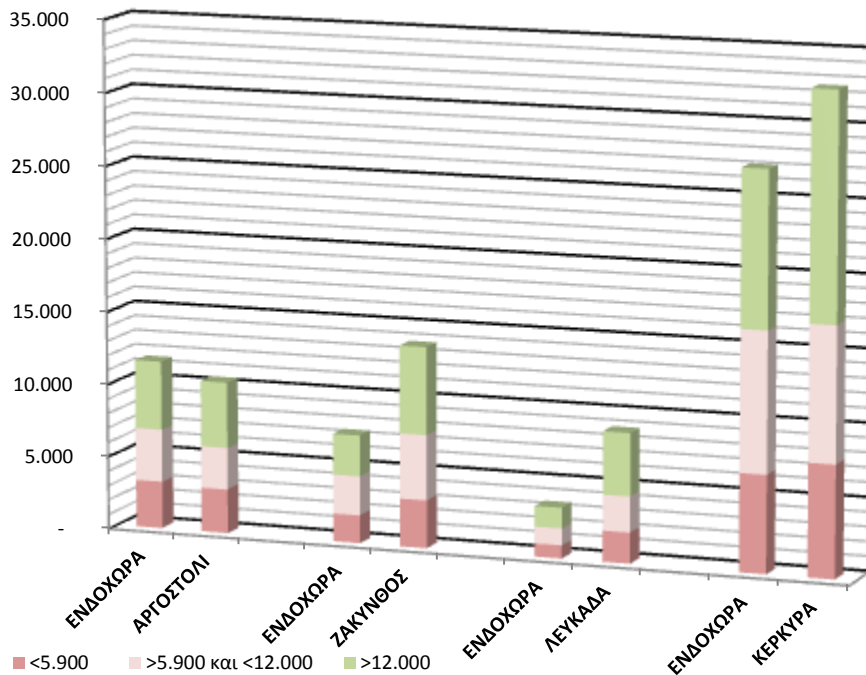
Η ανάλυση των χαμηλότερων εισοδημάτων ανά Δήμο αναδεικνύει τη σχετικά ομοιόμορφη κατανομή των εισοδημάτων και κλιμακίων μεταξύ των επτά Καλλικρατικών δήμων. Με την εξαίρεση του Δήμου Ιθάκης, σε όλους τους υπόλοιπους Δήμους το ποσοστό δηλώσεων/νοικοκυριών με εισόδημα κάτω των 12.000€ κυμαίνεται μεταξύ 50 και 60%. **Τα υψηλότερα ποσοστά στις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες (<5.900€) καταγράφονται στους Δήμους Κεφαλονιάς (σχεδόν 30%), Μεγανησίου και Παξών (περίπου 27% ο καθένας).** Το ποσοστό είναι χαμηλότερο στους Δήμους Κέρκυρας, Ζακύνθου και Λευκάδας (περίπου 24%). Η περίπτωση του Μεγανησίου και των Παξών αναδεικνύει το ζήτημα της απόστασης (από τα αστικά κέντρα) ως πιθανώς κρίσιμη παράμετρο στην γεωγραφική κατανομή των εισοδημάτων, διάσταση η οποία δεν αναδεικνύεται από την ανάλυση στοιχείων σε επίπεδο Καλλικρατικού Δήμου.

Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας τείνουν να εμφανίζουν μικρότερα ποσοστά νοικοκυριών στα χαμηλότερα κλιμάκια σε σχέση με την ενδοχώρα τους. Με εξαίρεση τις περιοχές Καστελλάνων (ΠΕ Κέρκυρας), Καρυάς (ΠΕ Λευκάδας) και Ιθάκης (ΠΕ Κεφαλονιάς), όλες οι υπόλοιπες μη αστικές περιοχές εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά νοικοκυριών στα χαμηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια (<5.900€) καθώς και στο άθροισμα των αμέσως επόμενων κλιμακίων (<11.900€). Συγκεντρωτικά, στην Κέρκυρα και στην Κεφαλονιά, ο αριθμός φτωχών νοικοκυριών κατανέμεται εξίσου μεταξύ αστικών κέντρων και ενδοχώρας. Στη Ζάκυνθο και στη Λευκάδα, το 1/3 των φτωχών νοικοκυριών βρίσκεται εκτός των αστικών κέντρων, τόσο για τα εισοδήματα κάτω των 5.900€ όσο και για τα εισοδήματα κάτω των 11.900€.

Η διάσταση αυτή είναι πιθανώς κρίσιμη για το σχεδιασμό παρεμβάσεων του ΕΚΤ, καθώς δείχνει την έντονη διασπορά της φτώχειας (και το αυξημένο κόστος λήψης υπηρεσιών εντός των Δήμων ή/και των ΠΕ). Το συμπέρασμα επιβεβαιώνεται και από τα χαμηλά γεωργικά εισοδήματα (βλ. ανωτέρω).

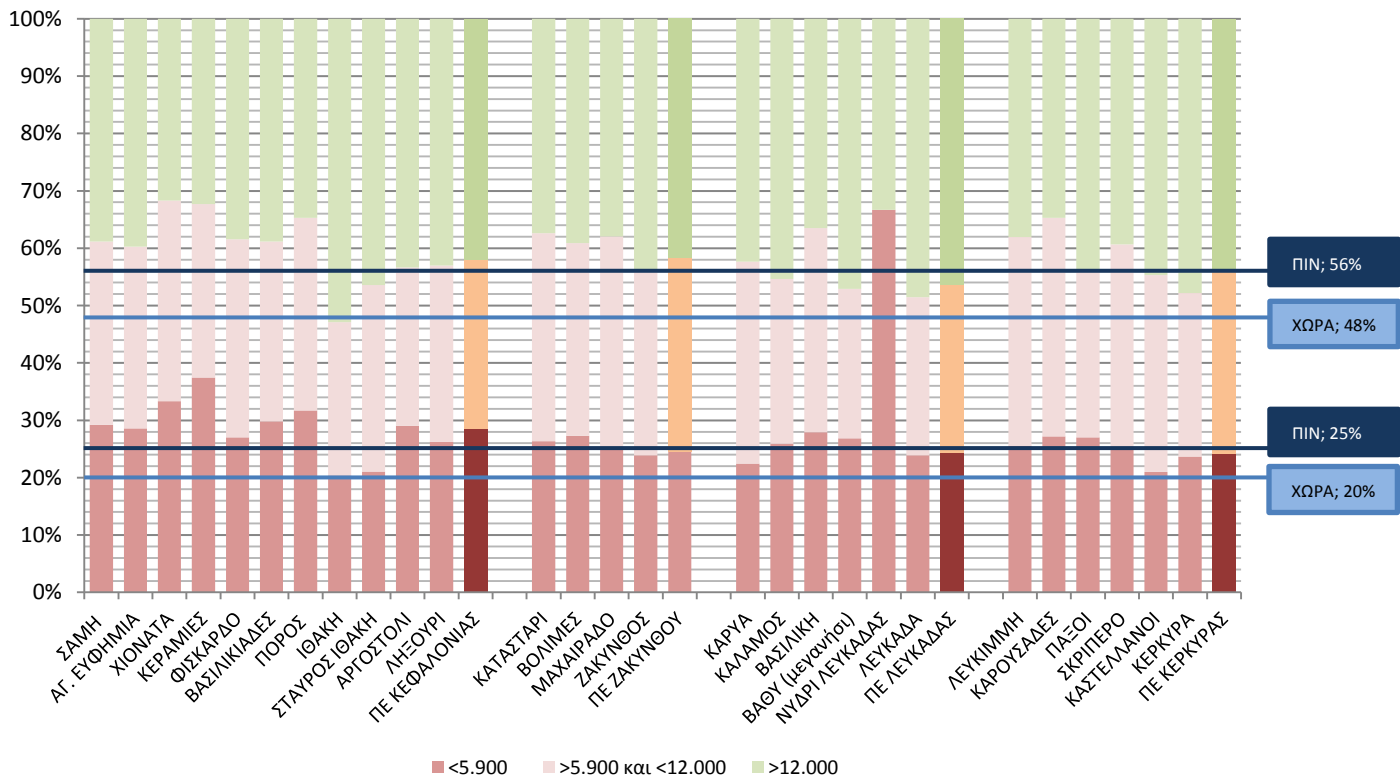

Διάγραμμα 21: Κατανομή φορολογικών δηλώσεων (νοικοκυριών) μεταξύ αστικών κέντρων και ενδοχώρας ανά Περιφερειακή Ενότητα ΠΙΝ, 2011

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Διάγραμμα 22: Ποσοστιαία κατανομή εισοδηματικών κλιμακίων ανά ΤΚ και ΠΕ στην ΠΙΝ, 2011

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Πίνακας 10: Χαμηλά εισοδήματα ανά Καλλικρατικό Δήμο της ΠΙΝ, 2011

Δήμος	Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αρ. ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις (Υπόχρεος - σύζυγος)	% δηλώσεων κλιμακίου εντός Δήμου	% ατόμων κλιμακίου εντός Δήμου
ΔΗΜΟΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ	0-5.869	5.869	6.870	29,17%	23,69%
	5.869-11.738	5.970	8.191	29,67%	28,24%
	0-11.738	11.839	15.061	58,84%	51,93%
	>11.738	8.281	13.944	41,16%	48,07%
	ΣΥΝΟΛΟ	20.120	29.005		
ΔΗΜΟΣ ΙΘΑΚΗΣ	0-5.869	374	409	20,56%	15,47%
	5.869-11.738	512	668	28,15%	25,27%
	0-11.738	886	1.077	48,71%	40,75%
	>11.738	933	1.566	51,29%	59,25%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.819	2.643		
ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	0-5.869	5.195	5.867	24,56%	18,64%
	5.869-11.738	7.147	10.225	33,78%	32,49%
	0-11.738	12.342	16.092	58,34%	51,13%
	>11738	8.813	15.381	41,66%	48,87%
	ΣΥΝΟΛΟ	21.155	31.473		
ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	0-5.869	2.858	3.241	24,33%	18,74%
	5.869-11.738	3.441	4.716	29,30%	27,28%
	0-11.738	6.299	7.957	53,63%	46,02%
	>11.738	5.446	9.333	46,37%	53,98%
	ΣΥΝΟΛΟ	11.745	17.290		
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ	0-5.900	157	175	26,88%	20,07%
	5.900-11.738	152	204	26,03%	23,39%
	0-12.000	309	379	52,91%	43,46%
	11.738 και άνω	275	493	47,09%	56,54%
	ΣΥΝΟΛΟ	584	872		
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0-5.900	13.987	15.991	24,07%	18,86%
	5.900-11.738	18.491	25.007	31,82%	29,49%
	0-12.000	32.478	40.998	55,89%	48,35%
	11.738 και άνω	25.636	43.803	44,11%	51,65%
	ΣΥΝΟΛΟ	58.114	84.801		
ΔΗΜΟΣ ΠΑΞΩΝ	0-5.900	430	504	27,04%	22,42%
	5.900-11.738	462	586	29,06%	26,07%
	0-12.000	892	1.090	56,10%	48,49%
	11.738 και άνω	698	1.158	43,90%	51,51%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.590	2.248		

Πηγή: ΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

3.2 Μεθοδολογικός προσδιορισμός των Ομάδων-Στόχου

Τα Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης επηρεάζουν την εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και το αντίστροφο, στο πλαίσιο δύο παράλληλων αλληλοδιαμορφούμενων διαδικασιών.

Η ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών θα επιτρέψει την ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων, μέσω των οποίων θα υποστηρίζονται οι «**Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού**» και οι «**Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού**», όπως έχουν οριστεί στο Νόμο 4019/2011 καθώς και στον Κανονισμό 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για τη νέα Προγραμματική Περίοδο, αλλά και τη διεύρυνσή τους στις οποίες θα περιλαμβάνονται ομάδες, όπως **νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, ωφελούμενοι της πιλοτικής εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ανασφάλιστοι με χαμηλό εισόδημα** κλπ.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των παραπάνω, η προσέγγιση των Ομάδων-Στόχου, ήτοι των δυνητικών ωφελουμένων από τις παρεμβάσεις του Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, γίνεται στη βάση αυτών των ομάδων, όπως αυτές εξειδικεύονται από το σχετικό νόμο.

- Στις ευάλωτες ομάδες ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες, σωματικές ή ψυχικές, ή νοητικές ή αισθητηριακές, εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι και ανήλικοι παραβάτες.
- Στις ειδικές ομάδες ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ένταξή τους στην αγορά εργασίας από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν, ενδεικτικά, οι άνεργοι νέοι, οι άνεργες γυναίκες, οι άνεργοι άνω των 50 ετών, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αρχηγοί μονογονεϊκών νοικοκυριών και τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, οι γυναίκες θύματα κακοποίησης, οι αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, τα άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.

Σε αυτές τις ομάδες και στις παραμέτρους που λαμβάνονται υπόψη για τον ορισμό τους, προστίθεται και το εισοδηματικό κριτήριο, καθώς ο στόχος των Περιφερειακών Σχεδίων είναι ο προσδιορισμός και η υποστήριξη των οριζόμενων ως φτωχών κοινωνικών ομάδων.

Πρέπει να αναφερθεί ότι για την ακριβέστερη προσέγγιση των ομάδων του πληθυσμού που αντιμετωπίζει το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ελήφθη υπόψη και η

προσέγγιση των ομάδων στόχου στο πλαίσιο σχεδιασμού των Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020, με τις σχετικές κατευθύνσεις που δόθηκαν από την ΕΥΣΕΚΤ.

3.3 Ευάλωτες ομάδες

3.3.1 Άτομα με αναπηρία

Στην ομάδα-στόχου των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνονται άτομα με σωματικές ή/και ψυχικές ή/και νοητικές ή/και αισθητηριακές αναπηρίες. Μεθοδολογικά, το εύρος της ομάδας αποτελεί συνάρτηση των παθήσεων οι οποίες συμπεριλαμβάνονται ή όχι στην κατηγορία της αναπηρίας ή το «ποσοστό» στο οποίο η ύπαρξη ασθένειας ή/και δυσκολίας θεωρείται αναπηρία. Για παράδειγμα, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπήρια (ΕΣΑΜΕΑ) τείνει να συμπεριλαμβάνει άτομα με καρδιοπάθεια ή ασθένειες του μεταβολισμού στα άτομα με αναπηρία.

Για τις ανάγκες του παρόντος υιοθετείται, ένας «στενός» ορισμός της ομάδας στόχου της ομάδας των ατόμων με αναπηρία όπως αυτός εφαρμόζεται από τη διοίκηση για την τήρηση του Εθνικού Μητρώου δικαιούχων των κοινωνικών και προνοιακών επιδομάτων, η εγγραφή στο οποίο συνδέεται με την καταβολή επιδομάτων ατόμων με αναπηρίες μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την **αντικειμενική επαλήθευση** του μεγέθους της ομάδας-στόχου. Εντούτοις παρουσιάζει το ενδεχόμενο υποτίμησης του μεγέθους της ομάδας σε περιπτώσεις όπου κάποιο άτομο με αναπηρία δεν είναι εγγεγραμμένο στο μητρώο, παρόλο που η σωματική, ψυχική, νοητική ή αισθητηριακή του πάθηση (ή ο συνδυασμός αυτών) συνιστά πραγματική αναπηρία με άμεσες επιπτώσεις στον ίδιο και τον περίγυρό του.

Με βάση τα στοιχεία μητρώου των τεσσάρων μεγάλων Δήμων της ΠΙΝ, το ποσοστό ατόμων με αναπηρία που λαμβάνουν στήριξη μέσω της Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης κυμαίνεται μεταξύ 1,3 και 1,8%, κατανεμημένο αναλογικά σε σχέση με το μέγεθος του Δήμου (1.853 άτομα στην Κέρκυρα, 624 στη Ζάκυνθο, 466 άτομα στην Κεφαλονιά και 309 άτομα στη Λευκάδα). Ανάγοντας στο σύνολο του πληθυσμού της περιφέρειας, με βάση το μέσο ποσοστό (1,62%) προκειμένου να συμπεριληφθούν Ιθάκη, Μεγανήσι και Παξοί, προκύπτει ενδεικτικό συνολικό μέγεθος της ομάδας στόχου της τάξης των 3.500 ατόμων (3.358).

Πίνακας 11: Αριθμός ατόμων με αναπηρία στους μεγάλους δήμους της ΠΙΝ, 2014

ΔΗΜΟΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Κέρκυρα	779	1.074	1.853
Κεφαλονιά	200	266	466
Λευκάδα	180	129	309
Ζάκυνθος	330	294	624

Περ. Ιονίων Νήσων (εκτίμηση)	(1.538)	(1.821)	(3.358)
------------------------------	---------	---------	---------

Πηγή: Απευθείας επικοινωνία με Δήμους Κέρκυρας, Κεφαλληνίας, Λευκάδας, Ζακύνθου για τη διάθεση στοιχείων ατόμων που λαμβάνουν επιδοματική στήριξη για λόγους αναπηρίας. Δήμοι Παξών, Ιθάκης και Μεγανησίου δεν περιλαμβάνονται.

3.3.2 Εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα

Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στο γενικό πληθυσμό (ΕΠΙΨΥ 2004)²³ καταδεικνύουν πως σε εθνικό επίπεδο σχεδόν ένα στα 11 άτομα ηλικίας 15-64 ετών ανέφεραν χρήση παράνομης ουσίας (κυρίως κάνναβης) έστω και μία φορά στη ζωή, 4% δοκίμασαν 1-2 φορές, ενώ το 5% επανέλαβαν τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές. Τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης παρατηρήθηκαν στους άνδρες (13% έναντι 4% των γυναικών), στις ηλικιακές ομάδες 25-34, 18-24 και 35-44 ετών (περίπου 12%), στα άτομα με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (15%) και στην Αθήνα (12%), έναντι της Θεσσαλονίκης (8%) και των λοιπών αστικών περιοχών (7%).

Σε ότι αφορά την εξάρτηση από ουσίες, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στους προβληματικούς χρήστες, όπου «ως προβληματική χρήση νοείται η συστηματική ενέσιμη ή μακράς διάρκειας χρήση οπιούχων, κοκαΐνης και αμφεταμινών». Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η προβληματική χρήση ναρκωτικών στην Ελλάδα φτάνει σε 2,6/1000 κατοίκους, αναλογία από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη^{24,25}.

Ο εντοπισμός των εξαρτημένων από ουσίες άτομα, κυρίως από την ηρωίνη, αποτελεί πρόβλημα με μεθοδολογικές αλλά και κοινωνικές προεκτάσεις. Χρησιμοποιώντας διεθνώς αναγνωρισμένες μεθοδολογίες το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ) εκτιμά κάθε χρόνο το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού προβληματικών χρηστών ηρωίνης χρησιμοποιώντας ως βάση τον αριθμό χρηστών που ζητούν τη βοήθεια θεραπευτικών υπηρεσιών για τη χρήση ηρωίνης. Με βάση τους υπολογισμούς αυτούς οι εξαρτημένοι από την ηρωίνη χρήστες στον σύνολο της χώρας για το 2012 ήταν 20.429 με 95% διάστημα εμπιστοσύνης (18.232 – 22.968 άτομα), στη συντριπτική πλειοψηφία τους άνδρες (>70%) και σε μεγάλο ποσοστό συγκεντρωμένων στην Αθήνα (περίπου 45%). Από αυτούς, οι προβληματικοί χρήστες που έχουν κάνει ενέσιμη χρήση κατά τον τελευταίο μήνα είναι 7.651 (95% δ.ε. 6.616 – 8.914). Η ηλικιακή κατηγορία 25-34 ετών αποτελεί τη μεγαλύτερη ομάδα χρηστών σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2008-2012, ωστόσο μετά το 2008 η ηλικιακή κατηγορία των 35 ετών και άνω έχει αυξήσει σημαντικά τα ποσοστά της. Τέλος, στην πλειονότητά τους οι χρήστες

²³ Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), 2004, Πανελλήνια έρευνα στο γενικό πληθυσμό για την ψυχοκοινωνική υγεία και τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, η οποία αφορούσε δείγμα $n = 4.774$, πληθυσμού 12-64 ετών με προσωπική συνέντευξη στο νοικοκυριό.

²⁴ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά, 2008-2012 (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2008)

²⁵ European Drug Report 2014: Trends and developments. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Lisbon, May 2014

αναφέρουν σταθερή στέγη, αλλά την τελευταία δεκαετία το ποσοστό των χρηστών που αναφέρουν «μη σταθερή στέγη» ή είναι «άστεγοι» παρουσιάζει αυξανόμενη τάση. (ΕΚΤΕΠΝ, 2014).

Πίνακας 12: Εκτιμήσεις αριθμού των προβληματικών χρηστών (κύρια ουσία ηρωίνη) στο σύνολο της χώρας, 2012

	Εγγραφές	Κρυμμένος πληθυσμός ¹	Εκτίμηση του συνολικού πληθυσμού	
			Πληθυσμός	δ.ε. 95%
Φύλο				
Άνδρες	3.470	13.529	16.999	15.021 – 19.315
Γυναίκες	673	2.755		2.590 – 4.632
Ηλικία				
15-24	317	1.844	2.161	1.318 – 3.714
25-34	2.173	7.129	9.302	8.097 – 10.752
35-64	1.653	7.067	8.720	7.117 – 10.794
Τόπος διαμονής				
Αττική	2030	6.995	9.025	7.788 – 10.528
Εκτός Αττικής	2.080	8.329	10.409	8.755 – 12.474
Σύνολο	4.143	16.286	20.429	18.232 – 22.968

¹Εκτίμηση του αριθμού των χρηστών που δεν καταγράφηκαν σε καμία θεραπευτική υπηρεσία κατά το έτος 2012.

Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ, 2013

Σε τηλεφωνική επικοινωνία με το Εξωτερικό Ιατρείο Ουσιοεξαρτήσεων –Μονάδα Υποκατάστασης Κέρκυρας (ΟΚΑΝΑ / Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας) προέκυψε ότι οι εγγεγραμμένοι χρήστες είναι 120 (Οκτώβριος 2014).

Η ομάδα μελέτης χρησιμοποίησε δύο διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις για να εκτιμήσει τον συνολικό αριθμό των προβληματικών χρηστών στην ΠΙΝ. Με την πρώτη, μπορούν να εφαρμοστούν τα αποτελέσματα της μεθοδολογίας του ΕΚΤΕΠΝ για τον υπολογισμό κρυμμένων χρηστών εκτός Αττικής (4 κρυμμένοι χρήστες για κάθε έναν που αναζήτησε βοήθεια στον ΟΚΑΝΑ Κέρκυρας), εκτιμώντας το συνολικό μέγεθος της ομάδας σε περίπου 600 άτομα (570-630). Εναλλακτικά, μπορεί να εφαρμοστεί ο συντελεστής 2,6% επί του συνόλου του πληθυσμού μεταξύ 20 και 59 ετών, από τον οποίο προκύπτει συνολικός αριθμός εξαρτημένων (από οπιούχα) 288 (300) ατόμων, στους οποίους δεν συμπεριλαμβάνονται χρήστες που είναι ήδη φυλακισμένοι και χρήστες μέχρι 20 ετών ή άνω των 60 ετών.

Πρόσθετα στοιχεία από εκτενή έρευνα για τη χρήση παράνομων ουσιών μεταξύ μαθητών²⁶ καταδεικνύουν ότι σε πολλές κατηγορίες ουσιών οι μαθητές της ΠΙΝ κάνουν αυξημένη χρήση σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Σε Ζάκυνθο και Κεφαλονιά καταγράφονται υψηλά ποσοστά χρήσης ηρεμιστικών χωρίς συνταγή, μεταξύ μαθητών 13 έως 19 ετών και η χρήση οποιασδήποτε παράνομης ουσίας μεταξύ μαθητών 13-14 ετών. Επίσης, υψηλά ποσοστά χρήσης παράνομων ουσιών, πάνω από τρεις φορές, καταγράφονται σε Ζάκυνθο και Κέρκυρα, μεταξύ των μαθητών 15-19 ετών.

Πίνακας 13: Συχνότητα χρήσης παράνομων ουσιών μεταξύ μαθητών, 2011 (%)

	Παράνομη ουσία >=3 φορές στη ζωή (15-19 ετών)	Παράνομη ουσία >=1 φορά στη ζωή (13-14 ετών)	Κάναβη >=1 φορά στη ζωή (13-19 ετών)	Κάναβη >=3 φορές (13-19 ετών)	Χρήση έκοτασης>=1 φορά στη ζωή (13-19 ετών)	Ηρεμιστικά χωρίς συνταγή >=1 φορά στη ζωή (13-19 ετών)
ΚΕΡΚΥΡΑ	15,8	1	10,1	7,3	1,8	5,9
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ	11,8	4,8	7,5	3,6	2,8	8,7
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	17,9	5,3	12,9	7,6	3,6	12,8
ΛΕΥΚΑΔΑ	11,5	0,6	4,4	2,6	1,5	7,2
ΧΩΡΑ	15,2	2,3	9,8	5,6	2	7,3

Πηγή: ΕΠΙΨΥ, 2011

3.3.3 Οροθετικοί

Η ομάδα-στόχου των οροθετικών αποτελεί ίσως και την πλέον δύσκολη να καταγραφεί, μεταξύ των υπό εξέταση ευπαθών ομάδων, καθώς η προσβολή από τον ιό HIV συχνά συνδέεται με έντονο κοινωνικό στιγματισμό.

Για τις ανάγκες του παρόντος γίνεται χρήση στοιχείων των οργανισμών πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης μέσω των οποίων γίνεται καταβολή επιδομάτων προς οροθετικούς. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν μεν την **αντικειμενική επαλήθευση** του μεγέθους της ομάδας-στόχου, αλλά πρέπει να σημειωθεί ότι το χαμηλό ύψος του επιδόματος δεν αποτελεί ισχυρό κίνητρο για εγγραφή στα σχετικά μητρώα.

Με βάση τα στοιχεία μητρώου των τεσσάρων μεγάλων Δήμων της ΠΙΝ, καταγράφονται 38 οροθετικοί, στην συντριπτική πλειοψηφία τους άνδρες.

²⁶ Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Έκθεση αποτελεσμάτων πανελληνίας έρευνας για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στους μαθητές –Έρευνα ESPAD 2011. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής. Αθήνα. Μάρτιος 2012

Πίνακας 14: Αριθμός οροθετικών στους μεγάλους δήμους της ΠΙΝ, 2014

ΔΗΜΟΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Κέρκυρα	17	3	20
Κεφαλονιά	4		4
Λευκάδα	3	1	4
Ζάκυνθος	9	1	10
(Περ. Ιονίων Νήσων)	(33)	(5)	(38)

Πηγή: Απευθείας επικοινωνία με Δήμους Κέρκυρας, Κεφαλληνίας, Λευκάδας, Ζακύνθου για τη διάθεση στοιχείων ατόμων που λαμβάνουν επιδοματική στήριξη για λόγους αναπηρίας. Δήμοι Παξών, Ιθάκης και Μεγανησίου δεν περιλαμβάνονται.

3.3.4 Φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι –Ανήλικοι Παραβάτες

Φυλακισμένοι/ Αποφυλακισμένοι

Στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων λειτουργεί ένα σωφρονιστικό κατάστημα, οι Κλειστές Φυλακές Κέρκυρας. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός των φυλακών στο τέλος του 2008, ήταν 217 κρατούμενοι, ενώ κατά τη διάρκεια του έτους ο συνολικός αριθμός κρατουμένων που διέμεινε στις φυλακές ήταν 267 κρατούμενοι εκ των οποίων 60 φυλακισμένοι (περίπου το 25%) εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η χωρητικότητα της φυλακής ανέρχεται σε 160 άτομα και σύμφωνα με απάντηση του Υπ. Δικαιοσύνης σε σχετικό κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο αριθμός των κρατουμένων το 2013 ήταν 313²⁷.

Ο αριθμός των αποφυλακισθέντων κατά τη διάρκεια του 2008 ήταν 48. Εντούτοις, ο τρόπος τήρησης στοιχείων δεν επιτρέπει τον ασφαλή προσδιορισμό της συγκεκριμένης ομάδας στόχου. Με δεδομένο ότι οι φυλακές εξυπηρετούν το σύνολο της χώρας και ταυτόχρονα φιλοξενούν και σημαντικό αριθμό αλλοδαπών, είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ο αριθμός των αποφυλακισθέντων που παραμένουν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, και κατά αντιστοιχία των αποφυλακισθέντων από άλλες φυλακές της χώρας που επιστρέφουν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Πρόσθετα στοιχεία που παρασχέθηκαν από το Δήμο Λευκάδας όπου έχει εφαρμοστεί πρόγραμμα κοινωνικής εργασίας, δείχνουν ότι στο εν λόγω πρόγραμμα συμμετείχαν 26 άτομα (εκ των οποίων 24 άνδρες), το διάστημα 2013-2014.

²⁷ Πηγή: <http://www.skai.gr/news/greece/article/257934/traqikes-oi-sunthikes-kratisis-stis-ellinikes-fulakes-/#ixzz3GlyvG6nc> (πρόσβαση 16/10/2014) και άλλα δημοσιεύματα των ημερών.

Σε τηλεφωνική επικοινωνία με το Γραφείο Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής Κέρκυρας, αναδείχθηκε ότι ελάχιστοι αποφυλακισθέντες απευθύνονται στη συγκεκριμένη υπηρεσία. Κατά την περίοδο εκπόνησης της παρούσας μελέτης το Γραφείο είχε επικοινωνία με δύο άτομα, κατοίκους Κέρκυρας.

Ως συμπληρωματική πληροφορία μπορεί να αναφερθεί ότι το πρωτοδικείο/εφετείο Κέρκυρας (εξυπηρετεί Κέρκυρα και Θεσπρωτία) ήταν το 2010 το πρωτοδικείο με τον μικρότερο αριθμό καταδικασθέντων (467 άτομα) στη Χώρα τα οποία αφορούσαν εξ ολοκλήρου πλημμελήματα. Το ίδιο έτος, τα Πρωτοδικεία Κεφαλληνίας και Λευκάδας (υπαγόμενα στο εφετείο Πάτρας) προχώρησαν σε αντίστοιχο αριθμό καταδικών περίπου (406 πλημμελήματα και 1 κακούργημα (ΕΛΣΤΑΤ, 2014).

Πίνακας 15: Φυλακισμένοι στις Κλειστές Φυλακές Κέρκυρας και αποφυλακισμένοι από αυτές, 2008

Είδος εκτιμώμενης ποινής	Κρατηθέντες κατάδικοι κατά (έτους)	Αποφυλακισθέντες	Απεβίωσαν	Παρέμειναν κατά τη λήξη του έτους	Μετήχθησαν
1-6 μήνες	4	3	0	1	1
6-12 μήνες	2	2	0	0	0
1-3 χρόνια	9	9	0	0	2
3 χρόνια και πλέον	45	14	0	31	13
Πρόσκαιρη κάθειρξη	146	18	1	127	55
Ισόβια κάθειρξη	60	1	1	58	12
Ποινικός σωφρονισμός	1	1	0	0	1
Σύνολο	267	48	2	217	84

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014

Ανήλικοι παραβάτες

Η παραβατικότητα των ανηλίκων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι σχετικά χαμηλή σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. Το 2010, οι καταδικασθέντες για τελεσθέντα στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αδικήματα, ανήλικοι ανήλθαν σε 73 (1% του εθνικού συνόλου), εκ των οποίων οι 24 ήταν κάτω των 18 ετών και οι 49 μεταξύ 19 και 21 ετών.

Πίνακας 16: Καταδικασθέντες ανήλικοι κατά φύλο και περιφέρεια τέλεσης αδικήματος, 2010

Περιφέρεια	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	% χώρας
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	671	51	722	13%
Κεντρική Μακεδονία	1.001	45	1.046	19%
Δυτική Μακεδονία	1.034	17	1.051	19%
Θεσσαλία	395	24	419	8%
Ηπειρος	140	6	146	3%
Ιόνια Νησιά	67	6	73	1%
Δυτική Ελλάδα	89	7	96	2%
Στερεά Ελλάδα	149	5	154	3%
Πελοπόννησος	345	14	359	6%
Αττική	496	43	539	10%
Βόρειο Αιγαίο	267	35	302	5%
Νότιο Αιγαίο	224	30	254	5%
Κρήτη	340	30	370	7%
Σύνολο Καταδικασθέντων	5.218	313	5.531	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014 (Επεξεργασία REMACO)

Πίνακας 17: Καταδικασθέντες ανήλικοι κατά ηλικία και φύλο, για αδικήματα τελεσθέντα στην Π.Ι.Ν., 2010

Ηλικία ανήλικων καταδικασθέντων	Αριθμός ανήλικων καταδικασθέντων	% επί του συνόλου
Μέχρι 13 ετών	0	0%
14-18 ετών	24	33%
19-21 ετών	49	67%

3.4 Ειδικές ομάδες

3.4.1 Άνεργοι

Άνεργοι καταγεγραμμένοι από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού και την Απογραφή (ΕΛΣΤΑΤ)

Μία από τις σημαντικότερες συνέπειες της οικονομικής κρίσης στη Χώρα και βασική αιτία διεύρυνσης του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι η ανεργία.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, από το 2008 και μετά, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ο δείκτης του ποσοστού ανεργίας παρουσιάζει αυξητική τάση, με σημαντική όμως απόσταση από το μέσο εθνικό όρο.

Με βάση τα νεώτερα επίσημα στατιστικά στοιχεία²⁸, το ποσοστό ανεργίας, όπως καταγράφεται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων για το 2013 φθάνει το 18,3%, πολύ χαμηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό δείκτη, ο οποίος φθάνει το 27,3%. Η τάση που παρατηρείται διαχρονικά από το 2008, έτος κατά το οποίο το ποσοστό για την Περιφέρεια έφθανε το 8,5%, είναι αυξητική, με χαμηλότερο όμως ρυθμό από ότι παρατηρείται σε επίπεδο χώρας, με εξαίρεση την τελευταία διετία 2012-2013.

Δεδομένου ότι η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού προσεγγίζει τους δείκτες της αγοράς εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο, δεν προσδιορίζονται τα σχετικά στοιχεία σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας.

Ωστόσο, με βάση εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, για τις Περιφερειακές Ενότητες άνω των 40.000 κατοίκων, ο δείκτης του ποσοστού ανεργίας για το 2013 εμφανίζεται υψηλότερος στην ΠΕ Κέρκυρας, ενώ στην ΠΕ Ζακύνθου διαμορφώνεται σε χαμηλότερα επίπεδα, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 18: Ποσοστά ανεργίας ανά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα

Χώρα/Περιφέρεια/Περιφ ερευνητική Ενότητα	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Σύνολο Ελλάδας	9,9	8,9	8,3	7,6	9,5	12,5	17,7	24,2	27,3
Ιόνια Νησιά	8,6	11,2	9,1	8,6	9,8	14,8	14,2	14,7	18,3
Ζακύνθου	7,3	15,2	9,2	8,4	9,0	12,4	7,6	11,0	14,0
Κερκύρας	10,0	11,6	11,3	10,3	11,0	17,0	16,6	14,7	20,3
Κεφαλληνίας*					5,3				
Λευκάδας*					9,3				

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ 2005 - 2013

*Οι Περιφερειακές Ενότητες με εκτιμώμενο πληθυσμό κάτω των 40.000, για τους οποίους δε δίδονται εκτιμήσεις λόγω μεγάλου δειγματοληπτικού σφάλματος, σημειώνονται με αστερίσκο.

²⁸ Παρά το ότι έχουν δημοσιευτεί τα στοιχεία της ΕΕΔ για το Α' τρίμηνο του 2014 σε επίπεδο Περιφέρειας, ο σχολιασμός αφορά στα στοιχεία της ΕΕΔ του 2013, ο οποίος προκύπτει ως η μέση τιμή των τεσσάρων τριμήνων του έτους, προκειμένου να είναι εφικτή η διαχρονική σύγκριση των τιμών των δεικτών.

Λόγω αδυναμίας προσέγγισης της ομάδας στόχου των ανέργων σε χαμηλότερο διοικητικό επίπεδο από τα στοιχεία της ΕΕΔ τα οποία αναφέρονται αποκλειστικά σε επίπεδο Περιφέρειας, χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία της Απογραφής του 2011 της ΕΛΣΤΑΤ, τα οποία για τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, δηλαδή τον αριθμό ανέργων, δημοσιοποιούνται μέχρις του διοικητικού επιπέδου του Δήμου. Από τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι ο **Δήμος της Κέρκυρας** συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας ((**18,7%**), ενώ ο **Δήμος Ζακύνθου** ακολουθεί με ποσοστό **16,8%**. Ο **Δήμος Λευκάδας** βρίσκεται στην τρίτη θέση με ποσοστό **15,9%** και ο **Δήμος Κεφαλονιάς** στην επόμενη θέση με **15,7%**. Στους τρεις μικρότερους πληθυσμιακά Δήμους της ΠΙΝ παρατηρούνται τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, τα οποία ανέρχονται στο 12,9% στο Δήμο Μεγανησίου, στο 12,3% στο Δήμο Ιθάκης και στο 10,7% στο Δήμο Παξών.

Άνεργοι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ

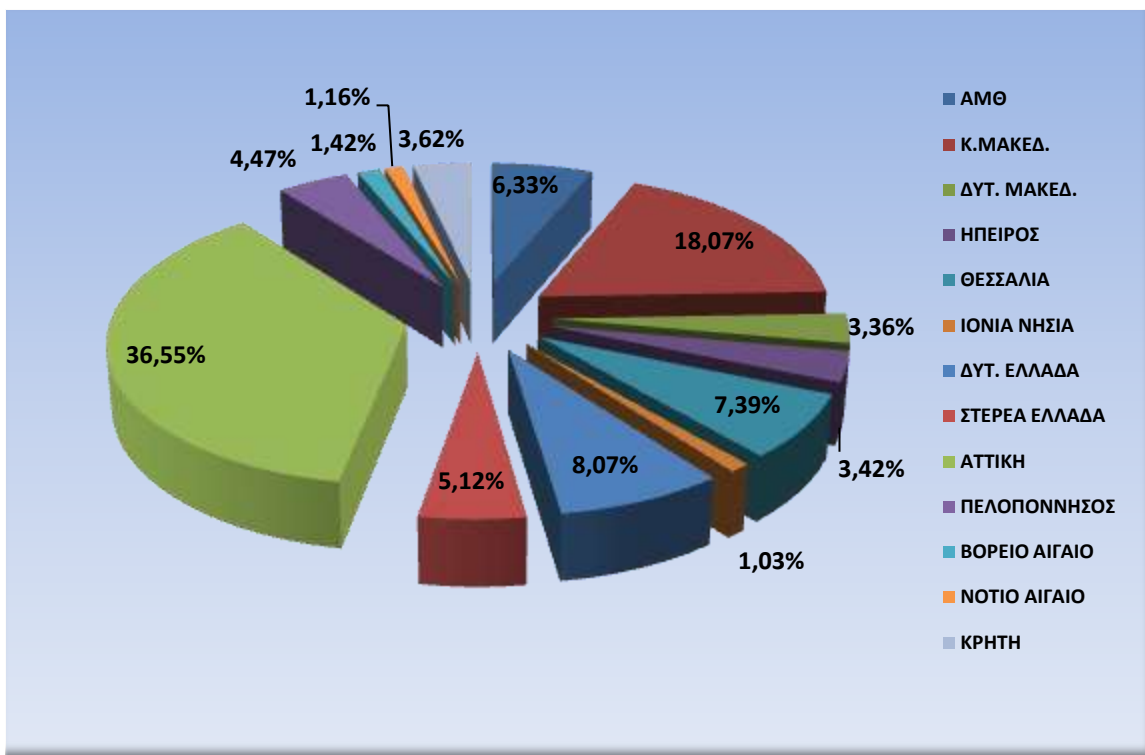
Όσον αφορά στα στοιχεία εγγεγραμμένης ανεργίας που τηρούνται από τον ΟΑΕΔ, στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων το 2014 καταγράφονται 11.996 άνεργοι, εκ των οποίων οι 4.626 (38,6%) είναι εγγεγραμμένοι για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Από το σύνολο των εγγεγραμμένων, η πλειονότητα των εγγεγραμμένων ανέργων ανήκουν στην κατηγορία όσων «αναζητούν εργασία», είναι δηλαδή άνεργοι με την κοινή αντίληψη του όρου και αντιστοιχούν στο 70,7% ή 8.486 άτομα. Το σύνολο των λοιπών «μη αναζητούντων εργασία» για τον Ιούνιο του 2014 ανήλθε σε 3.510 (29,3%).

Το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων (αφορά στον αριθμό των δικαιούχων που έλαβαν επίδομα εντός του αντίστοιχου μήνα) ανέρχεται σε 1.038 άτομα από τους οποίους 933 (89,9%) είναι κοινοί και λοιπές κατηγορίες επιδοτούμενων και οι 105 (10,1%) είναι εποχικοί τουριστικών επαγγελμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ για το σύνολο των Περιφερειών της Χώρας, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων βρίσκεται στην τελευταία θέση με κριτήριο τον αριθμό ανέργων αναζητούντων εργασία, με μερίδιο στο σύνολο της Χώρας που φθάνει το 1,03%²⁹.

²⁹ Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεταβολή σε σχέση με τον Ιούνιο του 2013, καθώς παρατηρείται μείωση του αριθμού των αναζητούντων εργασία κατά 13,7%, σε αντίθεση με το σύνολο των ανέργων που καταγράφει η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, βάσει της οποίας το μέσο ποσοστό ανεργίας για την Περιφέρεια Ιονίων για το 2013 ανέρχεται σε 18,3% (16.600 άνεργοι, άνω των 15 ετών), ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2014 φθάνει το 27,4% (24.828 άνεργοι, άνω των 15 ετών).

Διάγραμμα 23: Κατανομή ανέργων αναζητούντων εργασία, Ιούνιος 2014

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

Ειδικότερες ομάδες-κατηγορίες ανέργων εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ (κατά φύλο, ηλικιακή ομάδα, επίπεδο εκπαίδευσης, υπηκοότητα)

Η ανεργία στην Περιφέρεια Ιονίων πλήττει, όπως και στην υπόλοιπη χώρα, περισσότερο τις γυναίκες από τους άνδρες, σε ποσοστό 57,2% έναντι 42,8%, ενώ οι γυναίκες κυριαρχούν και στους αναζητούντες εργασία άνω των 12 μηνών, σε ποσοστό 58,9%.

Πίνακας 19: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία κατά φύλο

	Εγγεγραμμένοι >=12μήνες	Εγγεγραμμένοι <12μήνες	Σύνολο	%
Άνδρες	1.444	2.187	3.631	42,8%
Γυναίκες	2.073	2.782	4.855	57,2%
	3.517	4.969	8.486	100,0%

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

Ενώ, η ηλικιακή ομάδα με το υψηλότερο ποσοστό (61,7%) είναι αυτή που αντιστοιχεί στις παραγωγικές ηλικίες 30-54, ενώ είναι υψηλό και το ποσοστό των νέων κάτω των 30 ετών (24,8%).

Πίνακας 20: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία κατά ηλικιακή ομάδα

	Εγγεγραμμένοι ≥12μήνες	Εγγεγραμμένοι <12μήνες	Σύνολο	%
<30	696	1.408	2.104	24,8%
30-54	2.163	3.073	5.236	61,7%
>55	658	488	1.146	13,5%
Σύνολο	3.517	4.969	8.486	100,0%

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

Εν τούτοις, η Περιφέρεια δεν διαφοροποιείται από τους εθνικούς μέσους όρους στις αντίστοιχες κατηγοριοποιήσεις, γεγονός που υποδηλώνει ότι δεν υπάρχουν χαρακτηριστικά που να διαφοροποιούν σημαντικά την αγορά εργασίας της ΠΙΝ σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. .

Οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι αυτοί που πλήττονται περισσότερο από την ανεργία, τόσο οι εγγεγραμμένοι κάτω των 12 μηνών, όσο και εκείνοι άνω των 12 μηνών.

Πίνακας 21: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία κατά επίπεδο εκπαίδευσης

	Εγγεγραμμένοι ≥12μήνες	Εγγεγραμμένοι <12μήνες	Σύνολο	%
Χωρίς εκπαίδευση	24	50	74	0,9%
Υποχρεωτική (έως Γ΄ Γυμνασίου)	1.386	1.584	2.970	35,0%
Β΄θμια	1.673	2.359	4.032	47,5%
Γ΄θμια	434	976	1.410	16,6%
Σύνολο	3.517	4.969	8.486	100,0%

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

Τέλος, εκτός από τους έλληνες υπηκόους που είναι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, ένα ποσοστό που φθάνει το 4,9% αντιπροσωπεύει υπηκόους τρίτων χωρών, ενώ οι υπήκοοι των χωρών της ΕΕ ανέρχονται στο 1/3 περίπου των υπηκόων από τρίτες χώρες.

Πίνακας 22: Εγγεγραμμένοι άνεργοι αναζητούντες εργασία κατά υπηκοότητα

	Εγγεγραμμένοι ≥12μήνες	Εγγεγραμμένοι <12μήνες	Σύνολο	%
Έλληνες υπήκοοι	3.369	4.548	7.917	93,3%
Υπήκοοι χωρών ΕΕ	55	99	154	1,8%
Υπήκοοι τρίτων χωρών	93	322	415	4,9%
Σύνολο	3.517	4.969	8.486	100,0%

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

3.4.2 Μακροχρόνια Άνεργοι

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ανεργίας είναι η διάρκεια, δηλαδή ο χρόνος κατά τον οποίο ένα άτομο αναζητά εργασία. Οι αναζητούντες εργασία άνω του ενός έτους καταγράφονται στους μακροχρόνια άνεργους.

Η τάση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, είναι η αύξηση των μακροχρόνια ανέργων.

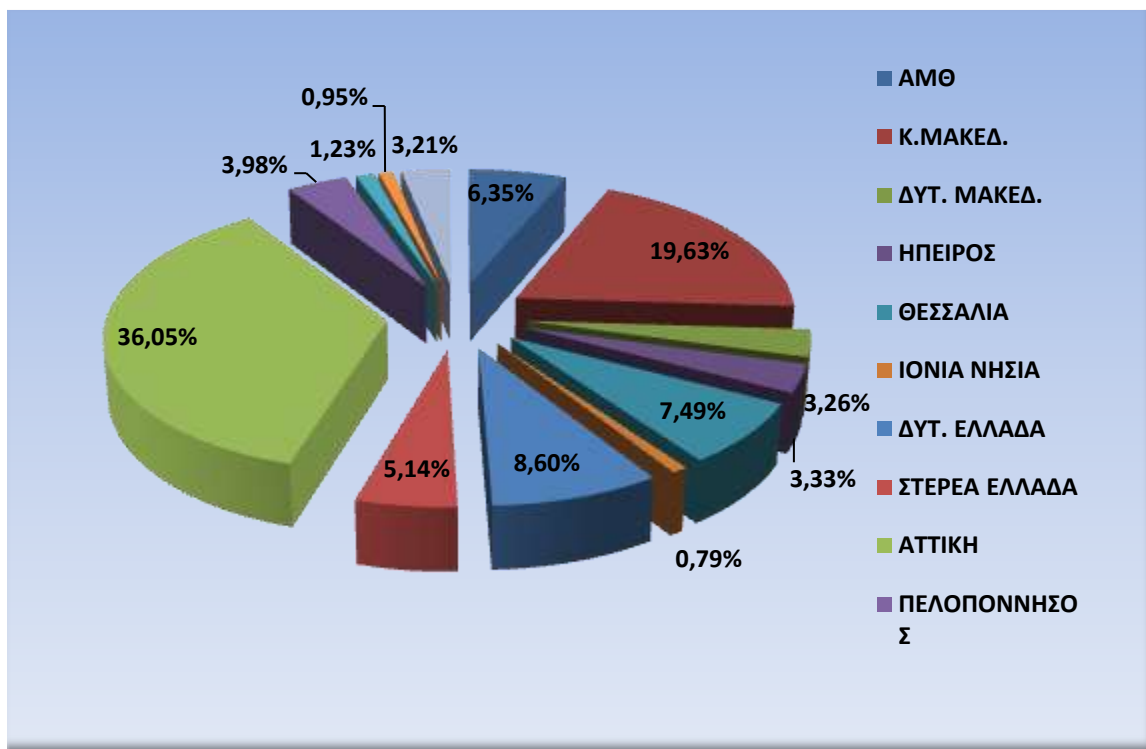
Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού καταγράφει τη μακροχρόνια ανεργία (ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας) για την Περιφέρεια Ιονίων στο **46,7%** (ή 7.764 άτομα) για το 2013, έναντι 67,5% της Χώρας. Παρά το ότι βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από τον εθνικό μέσο όρο, παρατηρείται τάση αύξησης διαχρονικά. Ειδικότερα σε σχέση με το 2009, την εποχή που άρχισε να εκδηλώνεται η οικονομική κρίση, η μακροχρόνια ανεργία της Περιφέρειας έχει αυξηθεί κατά 26 ποσοστιαίες μονάδες.

Αναφορικά με τους εγγεγραμμένους ανέργους με διάρκεια ανεργίας $\geq$ των 12 μηνών, από τα στοιχεία του **ΟΑΕΔ** διαπιστώνονται τα εξής:

- Με βάση τα σχετικά στοιχεία, οι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ μακροχρόνια άνεργοι ανέρχονται σε **3.818³⁰** ή 35,0%, εκ των οποίων οι 3.111 (81,5%) είναι σε αναζήτηση εργασίας και οι 707 (18,5%) δεν αναζητούν εργασία. Στο σύνολο των ανέργων που αναζητούν εργασία, οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούν το 28,5%.
- Με βάση τον αριθμό των μακροχρόνια ανέργων που αναζητούν εργασία σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία του ΟΑΕΔ (Ιούνιος 2014) σε περιφερειακό επίπεδο, η Περιφέρεια Ιονίων είναι τελευταία στην κατάταξη των 13 Περιφερειών της Χώρας, με ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 0,79% του συνόλου των μακροχρόνια ανέργων της Χώρας.

³⁰ Για να μπορεί να υπάρξει σύγκριση με τα αντίστοιχα στοιχεία της ΕΕΔ, (μέσος όρος των 4 τριμήνων του 2013), χρησιμοποιήθηκε ο μέσος όρος των μηνιαίων στοιχείων του ΟΑΕΔ για το 2013

Διάγραμμα 24: Κατανομή μακροχρόνια ανέργων (αναζητούντων εργασία), Ιούνιος 2014

Πηγή:ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2014

Οι μακροχρόνια άνεργοι είναι μια από τις ομάδες που απειλούνται περισσότερο από το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.4.3 Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας

Η προσέγγιση των στατιστικών δεδομένων αυτής της πληθυσμιακής ομάδας θα γίνει με έμμεσο/συνδυαστικό τρόπο, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ που αναζητούν εργασία και του πληθυσμού των ανέργων που καταγράφει η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Η εν λόγω προσέγγιση ενέχει αρκετά έντονη την πιθανότητα επισφαλών εκτιμήσεων για τον αριθμό των ανέργων που δεν έχουν κάρτα ανεργίας, λόγω της διαφορετικής μεθοδολογίας καταγραφής των ανέργων από τον ΟΑΕΔ και την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Ωστόσο, ελλείψει άλλων περισσότερο αξιόπιστων και έγκυρων πηγών, υιοθετήθηκε ο συγκεκριμένος τρόπος προσέγγισής τους.

Με βάση τα στοιχεία της ΕΕΔ, ο αριθμός ανέργων στην Περιφέρεια φθάνει τα 16.600 άτομα, άνω των 15 ετών. Στα μητρώα του ΟΑΕΔ για το ίδιο έτος³¹ είναι **εγγεγραμμένοι 10.902 άνεργοι**, οι οποίοι αναζητούν εργασία. Από τα στοιχεία αυτά, εκτιμάται ότι ένας αριθμός **της τάξης των 5.500 ατόμων** είναι άνεργοι, οι οποίοι δεν έχουν κάρτα ανεργίας.

3.4.4 Άνεργοι άνω των 55 ετών

Για να προσεγγισθεί αυτή η ειδική κατηγορία ανέργων με τις υποομάδες που ενδιαφέρουν (άνεργοι με κάρτα ανεργίας, χωρίς κάρτα ανεργίας, μακροχρόνια άνεργοι), χρησιμοποιήθηκαν όπως και στις προηγούμενες ενότητες, τα στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ.

Οι **άνεργοι άνω των 55 ετών** (στοιχεία ΕΕΔ β' τριμήνου 2013) ανέρχονται σε 736 άτομα, εκ των οποίων οι 297, δηλαδή ποσοστό **40,4%** είναι μακροχρόνια άνεργοι. Οι εγγεγραμμένοι άνεργοι άνω των 55 ετών στον ΟΑΕΔ για το ίδιο διάστημα (β' τρίμηνο 2013) ανέρχονται σε 1.151, εκ των οποίων οι 514 είναι μακροχρόνια άνεργοι (ποσοστό **44,6%**). Με την ίδια ως άνω μεθοδολογία, οι άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας εκτιμώνται σε 415 άτομα, εκ των οποίων οι 217 είναι άνω των 55 ετών.

3.4.5 Άνεργοι με χαμηλά προσόντα

Το εκπαιδευτικό επίπεδο, αναγνωρίζεται ως ένας από τους παράγοντες που επιδρούν σημαντικά στο φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Από τα σχετικά στοιχεία του ΟΑΕΔ για το β' τρίμηνο του 2013³², διαπιστώνεται ότι στα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα (περιλαμβάνονται οι κατηγορίες χωρίς «εκπαίδευση» και «υποχρεωτική εκπαίδευση») καταγράφεται τα **37,7%** (4.421 άτομα) των ανέργων, ενώ από αυτούς το **28,8%** (1.274 άτομα) είναι μακροχρόνια άνεργοι. Αν ληφθεί υπόψη ότι στο σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων, ανεξαρτήτως εκπαιδευτικού επιπέδου, το 27,1% είναι μακροχρόνια άνεργοι, συμπεραίνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο δεν αποτελεί παράγοντα επηρεασμού της διάρκειας της ανεργίας.

3.4.6 Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της ΓΓΠΣ δεν καθίσταται δυνατός ο ακριβής συσχετισμός μεγέθους οικογένειας και οικογενειακού εισοδήματος στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

³¹ Προκειμένου να είναι δυνατή η σύγκριση με τα στοιχεία της ΕΕΔ, υπολογίσθηκε ο μέσος όρος των εγγεγραμμένων ανά μήνα στον ΟΑΕΔ για το 2013, οι οποίοι αναζητούν εργασία.

³² Χρησιμοποιούνται τα στοιχεία του β' τριμήνου του 2013 για λόγους συγκρισιμότητας με τα αντίστοιχα στοιχεία της ΕΕΔ.

Εντούτοις, έχει καταγραφεί ότι το 2011, ο αριθμός των οικογενειών με τρία παιδιά ήταν 2.708 και ο αριθμός των οικογενειών με τέσσερα ή περισσότερα παιδιά ήταν 576. Ο αριθμός των μελών των νοικοκυριών με περισσότερα από 4 παιδιά ήταν 3.546, εκ των οποίων σχεδόν 2.500 παιδιά.

Ως ενδεικτικό στοιχείο προσέγγισης της φτώχειας της εν λόγω κατηγορίας νοικοκυριού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο αριθμός των (μελών) νοικοκυριών χωρίς απασχολούμενα μέλη. Ο αριθμός των νοικοκυριών με τέσσερα παιδιά και πάνω χωρίς κανένα απασχολούμενο μέλος ανέρχεται σε 467, περιλαμβάνοντας 333 παιδιά, εκ των οποίων τα 85 σε μονογονεϊκές οικογένειες.

Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός των φτωχών πολύτεκνων νοικοκυριών αποτελεί μέρος του συνόλου των φτωχών νοικοκυριών όπως έχει ήδη υπολογιστεί.

Πίνακας 23: Νοικοκυριά και μέλη αυτών σύμφωνα με τον αριθμό παιδιών, 2001

Περιγραφή / Τύπος πυρηνικών οικογενειών και αριθμός των απασχολούμενων μελών	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΑΝΑ ΑΡΙΘΜΟ ΠΑΙΔΙΩΝ					ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΝΩ		
	1	2	3	4	5+	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ
Παντρεμένα ζευγάρια	13.968	12.406	2.395	395	90	485	3.038	2.068
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	2.061	947	175	37	10	47	294	200
Συμβιούντες	248	76	21	18	5	23	145	99
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	41	17	9	9	2	11	70	48
Μόνος πατέρας	1.219	445	69	16	4	20	104	84
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	376	89	8	2	1	3	16	13
Μόνη Μητέρα	5.275	1.611	223	37	11	48	259	211
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	1.945	388	59	10	5	15	87	72
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝ	20.710	14.538	2.708	466	110	576	3.546	2.462
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	4.423	1.441	251	58	18	76	467	333

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011 (επεξεργασία REMACO)

3.4.7 Μονογονεϊκές οικογένειες

Στην Περιφέρεια Ιονίων υπάρχουν 59.484 πυρηνικές οικογένειες, εκ των οποίων οι 8.910 (14,8%) χαρακτηρίζονται ως μονογονεϊκές³³, συμπεριλαμβάνοντας όμως και αυτές όπου τα παιδιά έχουν ενηλικιωθεί. Στις μονογονεϊκές οικογένειες της Περιφέρειας ζουν 4.453 παιδιά ηλικίας 0-19 ετών. Στοιχεία χωρικής κατανομής μονογονεϊκών οικογενειών εντός της περιφέρειας Ιονίων Νήσων δεν είναι διαθέσιμα.

³³ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

3.4.8 Θύματα κακοποίησης. Γυναίκες και παιδιά.

Η υποστήριξη γυναικών θυμάτων βίας αποτελεί αυτοτελές πεδίο των παρεμβάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, που θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 21 του Ν. 3500/2006 «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις» και προωθείται από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς) μέσω της λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων για τη Βία κατά των Γυναικών³⁴. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΙΦ στελεχώνονται από ειδικό επιστημονικό προσωπικό συμβούλων εξειδικευμένων στην προσέγγιση των γυναικών με την οπτική του φύλου (ψυχολόγους, κοινωνικές/-ούς λειτουργούς και νομικούς) και παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες πληροφόρησης και συμβουλευτικής στις ενδιαφερόμενες γυναίκες.

Όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα, στην Περιφέρεια Ιονίων λειτουργεί ένα Συμβουλευτικό Κέντρο της ΓΓΙΦ, στην Κέρκυρα. Στις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες λειτουργούν δύο Συμβουλευτικά Κέντρα, ένα του Δήμου Κεφαλονιάς και ένα του Δήμου Ζακύνθου.

Κέρκυρα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΓΓΙΦ, για το πρώτο τρίμηνο του 2014, οι γυναίκες που κατέφυγαν για υποστήριξη στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Κέρκυρας ανήλθαν σε 37. Η πλειονότητα αυτών των γυναικών προσέτρεξε κυρίως για νομική και δευτερευόντως για ψυχολογική στήριξη.

Οι περισσότερες γυναίκες από αυτές που απευθύνθηκαν στο Συμβουλευτικό Κέντρο είναι ελληνικής υπηκοότητας, σε ποσοστό 83,8%. Ένα από τα χαρακτηριστικά των γυναικών είναι ότι είναι μέσου ή υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, καθώς το 40,5% είναι είτε απόφοιτοι δευτεροβάθμιας, είτε και μεταλυκειακής εκπαίδευσης. Σημαντικό είναι ωστόσο το ποσοστό των γυναικών με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (είτε χωρίς εκπαίδευση, είτε απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης) το οποίο φθάνει το 37,8%.

Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, κυριαρχούν οι έγγαμες με παιδιά σε ποσοστό 51,4%, ενώ σημαντική είναι η παρουσία των διαζευγμένων ή σε διάσταση γυναικών, με παιδιά, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 32,4%. Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης, η πλειονότητα των γυναικών, σε ποσοστό 73,0%, είναι άνεργες, ενώ η ηλικιακή ομάδα που κυριαρχεί σε ποσοστό 48,6% είναι γυναίκες παραγωγικής ηλικίας 36-45 ετών. Σημαντική παράμετρος που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι, στο 70,3%

³⁴ Συμβουλευτικά Κέντρα λειτουργούν στην Αθήνα, Ηράκλειο, Λαμία, Πάτρα, Τρίπολη, Ερμούπολη, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Κοζάνη, Κομοτηνή, Λάρισα, Μυτιλήνη, ενώ έχει προγραμματισθεί ένα επιπλέον στον Πειραιά (Πηγή: Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων).

των περιπτώσεων η σχέση της γυναίκας που καταφεύγει στο Συμβουλευτικό Κέντρο με το δράστη είναι συζυγική.

Κεφαλονιά

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Συμβουλευτικού Κέντρου του Δήμου Κεφαλονιάς, εντός του 2014, παρείχε υποστήριξη σε 18 γυναίκες.

Το σύνολο των γυναικών που απευθύνθηκαν στο Συμβουλευτικό Κέντρο είναι ελληνικής υπηκοότητας. Ένα από τα χαρακτηριστικά των γυναικών είναι ότι είναι χαμηλού ή και μέσου εκπαιδευτικού επιπέδου, καθώς το 44,4% είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 16,7% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως προς την οικογενειακή κατάσταση, κυριαρχούν οι διαζευγμένες (33,3%), ενώ οι έγγαμες αποτελούν το 27,8% των περιπτώσεων. Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης, το 38,9%, είναι εργαζόμενες και το 22,2% άνεργες, ενώ η ηλικιακή ομάδα που κυριαρχεί σε ποσοστό 38,9% είναι γυναίκες παραγωγικής ηλικίας 36-45 ετών. Το εισοδηματικό επίπεδο δεν φαίνεται να αποτελεί παράμετρο σημαντικής διαφοροποίησης, παρόλο που υπερτερούν ελάχιστα οι γυναίκες που δηλώνουν ότι ζουν σε νοικοκυριά με κακή εισοδηματική κατάσταση.

Ζάκυνθος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Συμβουλευτικού Κέντρου που λειτουργεί ο Δήμος Ζακύνθου, για το διάστημα Οκτωβρίου 2013 – Οκτωβρίου 2014, οι γυναίκες που κατέφυγαν για υποστήριξη ανήλθαν σε 29.

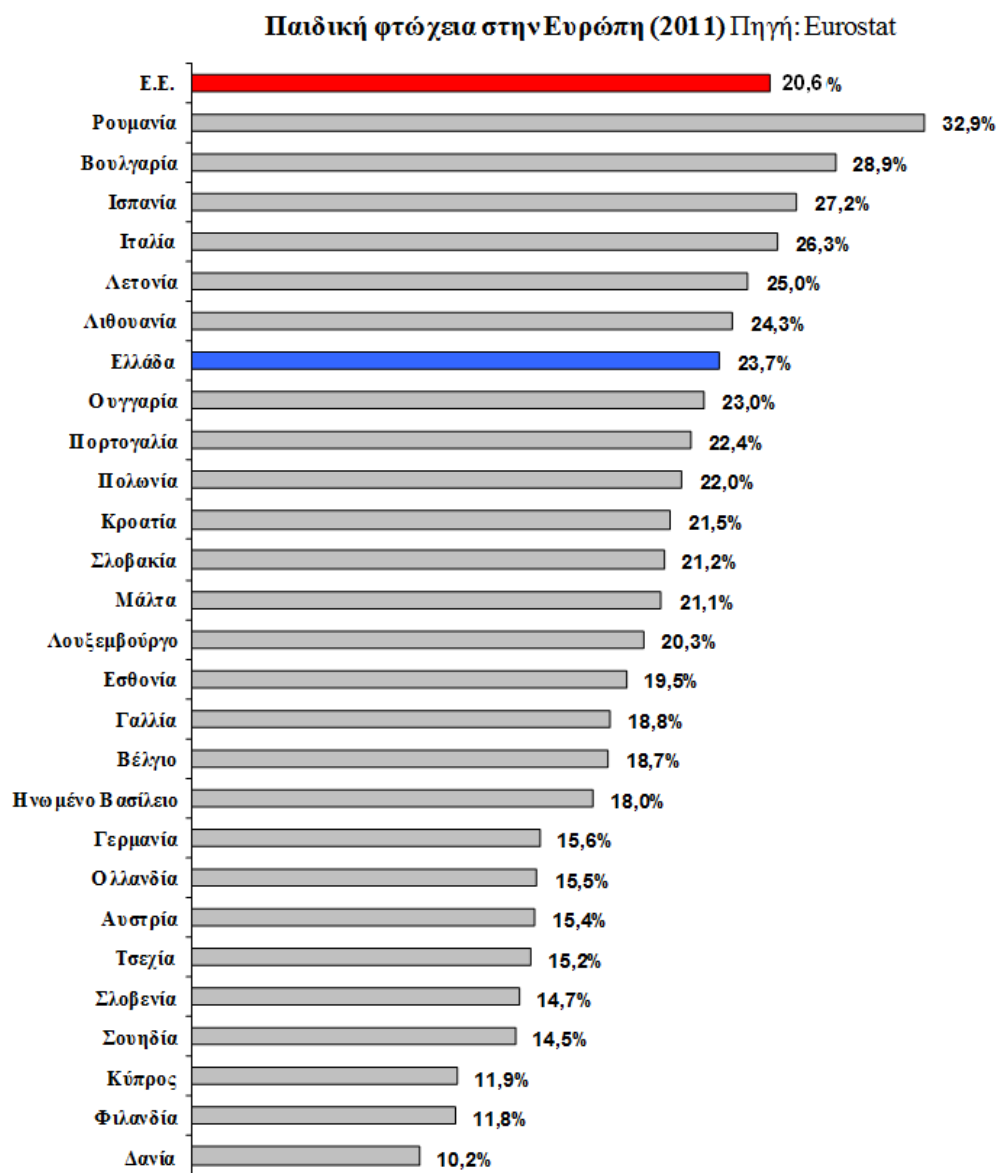
Ένα από τα χαρακτηριστικά των γυναικών είναι ότι είναι χαμηλού και μέσου εκπαιδευτικού επιπέδου, (41,4% δευτεροβάθμιας και 31% πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης, η πλειονότητα των γυναικών, σε ποσοστό 55,2%, είναι άνεργες και το 31% είναι εργαζόμενες, ενώ η ηλικιακή ομάδα που κυριαρχεί σε ποσοστό 34,5% είναι γυναίκες παραγωγικής ηλικίας 36-45 ετών. Αξιοσημείωτο είναι ότι στο συγκεκριμένο Συμβουλευτικό Κέντρο ένα σημαντικό ποσοστό, που ανέρχεται στο 20,7% του συνόλου, ήταν γυναίκες άνω των 60 ετών.

3.4.9 Παιδική φτώχεια³⁵

Στην Ελλάδα η παιδική φτώχεια σύμφωνα με τα στοιχεία του 2011 ανέρχεται στο 23,7%, ενώ τα φτωχά παιδιά εκτιμώνται σε 450.000, φέρνοντας τη Χώρα στην 7^η θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. των 27, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί. Ο δείκτης «φτώχεια ή κοινωνικός αποκλεισμός» για το 2011 αφορούσε 597.000 παιδιά, δηλαδή ποσοστό 30,4%, που σημαίνει αύξηση κατά 9,1% σε σχέση με το 2010.

Διάγραμμα 25: Παιδική φτώχεια στην Ευρώπη

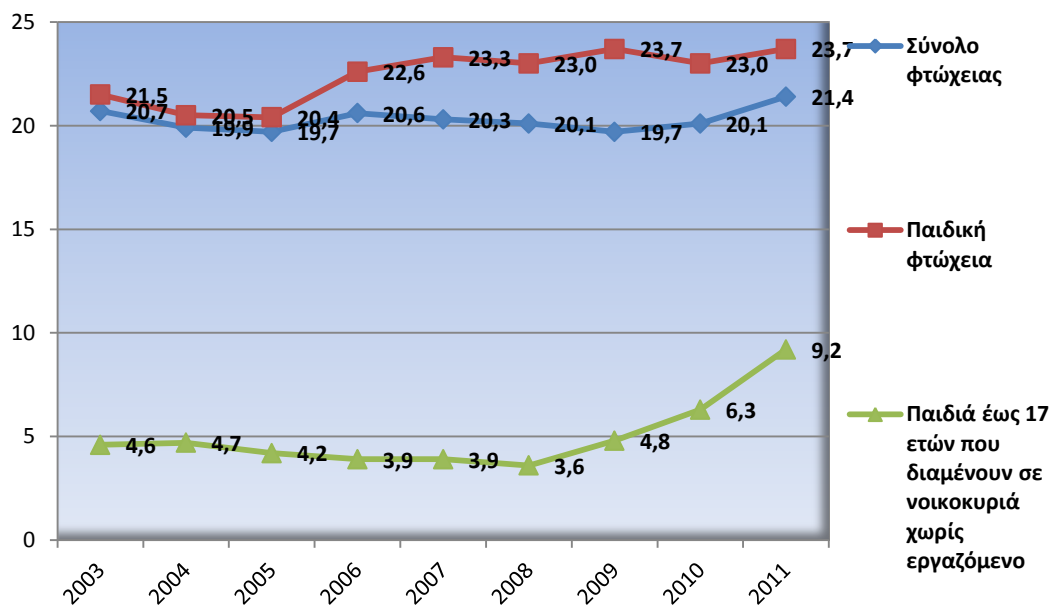
³⁵ Πηγή: Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα, 2013, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF

Τα παιδιά που διαβιούσαν σε «συνθήκες συσσώρευσης πολλαπλών μειονεξιών», δηλαδή σε νοικοκυριά που χαρακτηρίζονται α) από φτώχεια, β) από σοβαρή υλική αποστέρηση και γ) από χαμηλή ένταση εργασίας, το 2011 έφθασαν στο 3,5% και ο αριθμός τους εκτινάχτηκε στα 69.000 παιδιά από 12.000 παιδιά που ήταν το αντίστοιχο μέγεθος το 2010.

Η ένταση της παιδικής φτώχειας αυξάνεται τα τελευταία χρόνια. Η αύξηση είναι πλέον ιδιαίτερα αισθητή στις εισοδηματικά φτωχότερες ομάδες και υπολογίζεται στο 21,4% με βάση το 60% του διαθέσιμου εισοδήματος.

Το ποσοστό των παιδιών που ζει σε νοικοκυριά στα οποία κανείς δεν εργάζεται έφθανε στο 9,2% το 2011 και έχει αυξηθεί κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ 2010 και 2011.

Διάγραμμα 26: Ποσοστά συνολικής και παιδικής φτώχειας στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat, 2011

Σύμφωνα με την Έρευνα Συμπεριφοράς σε παιδιά σχολικής ηλικίας η οποία διεξάγεται κάθε 4 χρόνια (τελευταίο έτος διεξαγωγής: 2014), η οποία πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 4. 141 μαθητών, διαπιστώθηκε ότι, εκτός από τις υλικές στερήσεις που βιώνουν, τα παιδιά εμπλέκονται σε επιθετικές συμπεριφορές, καθώς το 17,5% των παιδιών απάντησε ότι στη διάρκεια ενός έτους βίωσαν επιθετική συμπεριφορά ή βία δύο ή λιγότερες φορές³⁶.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η διαθεσιμότητα των στοιχείων αναφορικά με τον αριθμό παιδιών που βιώνουν το φαινόμενο της φτώχειας σε επίπεδο χαμηλότερο του εθνικού, δεν υποστηρίζει την προσέγγιση σε

³⁶ The Repercussions of the Economic Recession in Greece on Adolescents and their Families , UNICEF 2014

περιφερειακό επίπεδο και κατά συνέπεια ούτε και στο επίπεδο της Περιφέρειας Ιονίων Σε κάθε περίπτωση στον πληθυσμό παιδικής φτώχειας προσμετρούνται τα απροστάτευτα παιδιά, όπως αυτά καταγράφονται από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων της Περιφέρειας.

Με βάση την προσέγγιση αυτή, έχουν καταγραφεί: 52 παιδιά στο Δήμο Κεφαλονιάς, 40 παιδιά στο Δήμο Λευκάδας, 134 παιδιά στο Δήμο Ζακύνθου και 219 παιδιά στο Δήμο Κέρκυρας. Σε σχέση με τον μόνιμο πληθυσμό κάθε Δήμου, παρατηρείται μια αυξημένη συγκέντρωση στο Δήμο Ζακύνθου (0,33%), συγκριτικά με τους Δήμους Κέρκυρας (0,21%), Κεφαλονιάς (0,15%) και Λευκάδας (0,18%). Ως προς τον πληθυσμό των παιδιών 0-19 ετών που καταγράφονται στην Περιφέρεια Ιονίων, τα απροστάτευτα παιδιά αποτελούν περίπου το 1,1% του πληθυσμού.

3.4.10 Μετανάστες

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Απογραφής 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2014), το 13,3% (27.599 άτομα) του πληθυσμού της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδας. Ως προς την υπηκοότητα, **23.813 κάτοικοι έχουν αποκλειστικά ξένη υπηκοότητα**. Πρόκειται για το 11,5% του μόνιμου πληθυσμού, ποσοστό κατά 2 μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου εθνικού. Το 62% εξ αυτών (σχεδόν 15.000 άτομα) έχει αλβανική υπηκοότητα, το 12% βρετανική (2.790 άτομα), το 6% βουλγαρική (1.373 άτομα) και το 2,6% ρουμανική (626 άτομα).

Πίνακας 24: Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο και τόπο γέννησης, 2011

Τόπος μόνιμης διαμονής / Φύλο και ομάδες ηλικιών	Τόπος γέννησης			Σύνολο πληθυσμού	%		
	Περιφέρεια Ιονίων Νησιών	Χώρα εξωτερικού	Υπόλοιπη Ελλάδα		Περιφέρεια Ιονίων Νησιών	Χώρα εξωτερικού	Υπόλοιπη Ελλάδα
ΠΙΝ	154.037	27.599	26.219	207.855	74,1%	13,3%	12,6%
Άνδρες	77.968	12.655	11.777	102.400			
Γυναίκες	76.069	14.944	14.442	105.455			

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

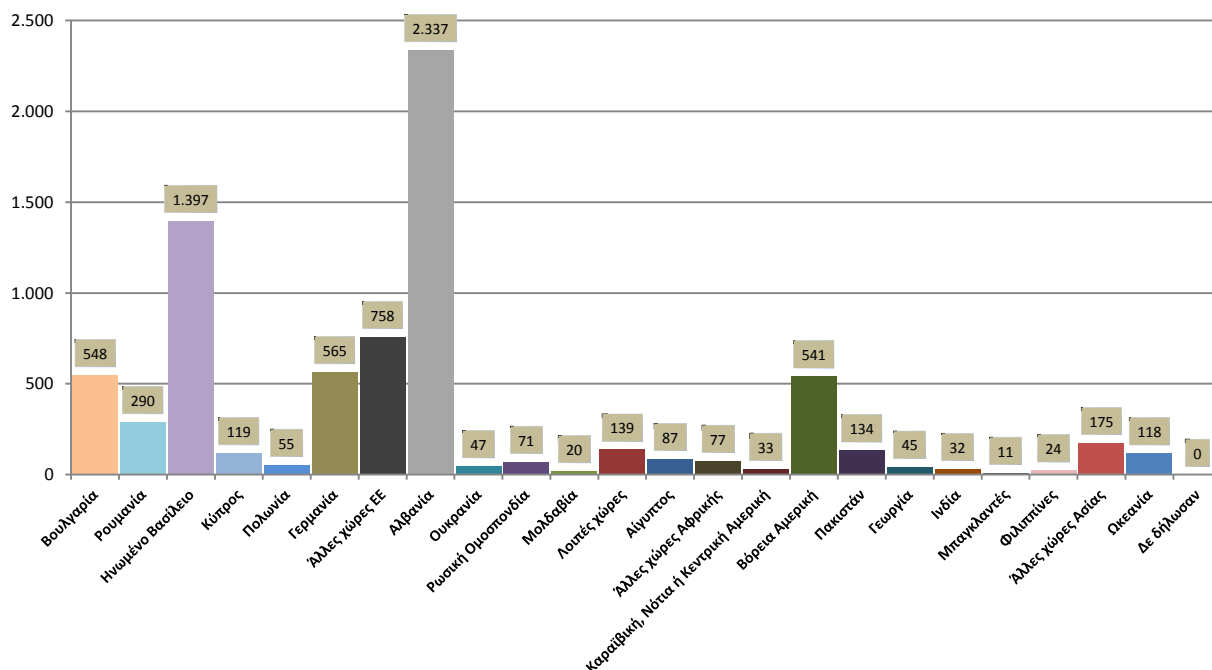
Πίνακας 25 Μόνιμος Πληθυσμός, κατά ομάδες υπηκοοτήτων και φύλο στην ΠΙΝ και στο σύνολο της χώρας 2011

Περιγραφή τύπου μόνιμης διαμονής / φύλο	Ελλάδα ⁽¹⁾	Ξένες χώρες								
		Σύνολο ξένων χωρών	Χώρες ΕΕ	Λοιπή Ευρώπη	Αφρική	Καραϊβική, Νότια/Κεντρική Αμερική	Βόρεια Αμερική	Ασία	Ωκεανία	Δε δήλωσε (ξένη υπηκοότητα)
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9.904.286	912.000	199.121	530.244	25.850	2.564	7.248	138.274	1.994	6.705
Ανδρες	4.836.276	466.947	81.174	268.061	18.239	743	3.223	91.247	856	3.404
Γυναίκες	5.068.010	445.053	117.947	262.183	7.611	1.821	4.025	47.027	1.138	3.301
ΠΙΝ	184.042	23.813	6.596	15.635	242	58	211	840	103	128
Ανδρες	91.173	11.227	2.355	7.950	187	12	81	555	36	51
Γυναίκες	92.869	12.586	4.241	7.685	55	46	130	285	67	77
%										
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	91,57%	8,43%	1,84%	4,90%	0,24%	0,02%	0,07%	1,28%	0,02%	0,06%
ΠΙΝ	88,5%	11,5%	3,2%	7,5%	0,1%	0,0%	0,1%	0,4%	0,0%	0,1%

(1) Περιλαμβάνεται και ο πληθυσμός με διπλή υπηκοότητα (ελληνική και άλλη)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

Διάγραμμα 27: Μόνιμος πληθυσμός (5 ετών και άνω) με ξένη υπηκοότητα που εγκαταστάθηκε στην ΠΙΝ κατά την τελευταία πενταετία πριν από την Απογραφή του 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011

Τα στοιχεία ηλικιακής σύνθεσης του πληθυσμού ανά χώρα γέννησης αντικατοπτρίζουν επίσης τον σχετικό ηλικιακό δυναμισμό των μεταναστών. Στις ομάδες 20-29 και 30-39 ετών τα ποσοστά κατοίκων που έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδας είναι διπλάσια από αυτά των κατοίκων που έχουν γεννηθεί εντός Ελλάδας (18,1% και 25,9% έναντι 9,8% και 12,6% αντιστοίχως). Στις ίδιες ηλικίες, ο πληθυσμός που έχει γεννηθεί εκτός Ελλάδας αποτελεί το 22% και 23,9% αντιστοίχως, ενώ αποτελεί το 13,3% του μόνιμου πληθυσμού.

Πίνακας 26: Ποσοστιαία σύνθεση πληθυσμού ΠΙΝ ανά ηλικιακή ομάδα και χώρα γέννησης, 2011.

Ηλικιακή ομάδα	% Μόνιμου πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα		Σύνολο ηλικιακής ομάδας ΠΙΝ	% σύνθεση ηλικιακών ομάδων ανά χώρα γέννησης		Σύνολο
	Ελλάδα	Χώρα εξωτερικού		Ελλάδα	Χώρα εξωτερικού	
0-9	10,4%	3,1%	9,5%	95,7%	4,3%	100%
10-19	9,9%	8,2%	9,6%	88,7%	11,3%	100%
20-29	9,8%	18,1%	10,9%	78,0%	22,0%	100%
30-39	12,6%	25,9%	14,4%	76,1%	23,9%	100%
40-49	13,7%	21,1%	14,7%	80,9%	19,1%	100%
50-59	13,6%	12,9%	13,5%	87,3%	12,7%	100%
60-69	11,4%	7,2%	10,9%	91,2%	8,8%	100%
70-79	11,0%	2,6%	9,9%	96,5%	3,5%	100%
80+	7,6%	1,0%	6,7%	98,1%	1,9%	100%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝ	100,0%	100,0%	100,0%	86,7%	13,3%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (Επεξεργασία REMACO)

Συμπληρωματικά προς τα παραπάνω θα πρέπει να παρατεθούν και τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών (Γεν. Δ/ση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης). Σύμφωνα με δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία του ΥΠΕΣ, στις 27/08/2014, ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών των οποίων οι σχετικές άδειες παραμονής είχαν εκδοθεί από υπηρεσίες εγκατεστημένες στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (Τμήματα Αδειών Διαμονής Ζακύνθου, Λευκάδας, Κεφαλληνίας και Κέρκυρας της ΓΓ Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Ιονίων Νήσων) ανήλθε σε 12.350 εκ των οποίων οι 10.178 ήταν Αλβανοί υπήκοοι. Το 35% των αιτήσεων έχουν παραληφθεί στην Κέρκυρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 50% περίπου των αδειών αφορά σε οικογενειακή επανένωση, δηλαδή προστατευόμενα μέλη οικογενειών με μειωμένη πιθανώς πρόσβαση στην αγορά εργασίας, θέματα γλωσσομάθειας κλπ.

Πίνακας 27: Άδειες διαμονής σε ισχύ στις 27/8/2014

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ (Τμ. Αδειών Διαμονής)	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΥΛΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ
Απασχόληση	2.036	Κέρκυρα	4.385	Άνδρες	6.191
Οικογενειακή επανένωση	6.129	Ζάκυνθος	3.472	Γυναίκες	6.159
Σπουδές	57	Αργοστόλι	3.283		
Λοιπά	4.128	Λευκάδα	1.210		
ΣΥΝΟΛΟ	12.350	ΣΥΝΟΛΟ	12.350	ΣΥΝΟΛΟ	12.350

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, 2014

Η σημαντική διαφορά του αριθμού μεταναστών μεταξύ των στοιχείων της απογραφής (23.813 αλλοδαποί υπήκοοι) και των αδειών διαμονής (12.350) επιδέχεται διαφόρων ερμηνειών που περιλαμβάνουν

- την καταγραφή από την απογραφή αλλοδαπών υπηκόων από χώρες της ΕΕ (οι οποίοι δεν χρειάζονται άδεια διαμονής) και οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν τόσο βορειοευρωπαίους εργαζόμενους (π.χ. στον τουρισμό) όσο και οικονομικούς μετανάστες από χώρες ΕΕ (π.χ. Βουλγαρία)
- την δημοσιογραφικά (αλλά όχι στατιστικά) καταγεγραμμένη τάση επιστροφής οικονομικών μεταναστών στη χώρα προέλευσης μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης. Η τάση αυτή φαίνεται να ισχύει ειδικά για τους μετανάστες από την Αλβανία.
- την ενδεχομένως μειωμένη προσέλευση για έκδοση άδειας διαμονής μετά από τις πρόσφατες αναθεωρήσεις του θεσμικού πλαισίου.

3.4.11 Πρόσφυγες και Αιτούντες άσυλο

Το σύστημα υποδοχής προσφύγων και αιτούντων άσυλο αναδιοργανώθηκε πρόσφατα με μεταφορά των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων από την Ελληνική Αστυνομία στην νεοσύστατη (2013) Υπηρεσία Ασύλου, επίσης υπαγόμενη στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

Η παρούσα λειτουργία και δομή του συστήματος υποδοχής των αιτημάτων ασύλου εστιάζεται στη λειτουργία γραφείων στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη, ενώ προβλέπεται περαιτέρω λειτουργία περιφερειακών γραφείων σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, μεταξύ των οποίων και η Πάτρα (Περ. Δυτικής Ελλάδας). Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός του μεγέθους της ομάδας στόχου, εντός της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, ενώ δεν προβλέπεται να προκύψουν εξειδικευμένες ανάγκες που να αφορούν σε αρμοδιότητες της Περιφέρειας την περίοδο 2014-2020.

Στο βαθμό που άτομα στα οποία έχει ήδη χορηγηθεί άσυλο κατοικοεδρεύουν εντός της ΠΙΝ, η προσέγγισή τους θα είναι όμοια με αυτή της ευρύτερης ομάδα-στόχου των μεταναστών.

3.4.12 Παλινοστούντες

Σύμφωνα με τη Γενική Διεύθυνση Ιθαγένειας και Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών ο αριθμός των ομογενών που πολιτογραφήθηκαν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων την περίοδο 2011-2013 ανήλθε σε 392 εκ των οποίων 61 ανήλικοι.

3.4.13 Κάτοικοι μικρών νησιών

Ο Ν. 4019/2011 (άρθρο 1) ορίζει και κατηγοριοποιεί τις ευπαθείς **ομάδες του πληθυσμού** σε «ευάλωτες» και «ειδικές». Μεταξύ των ειδικών ομάδων περιλαμβάνονται οι κάτοικοι απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών. Υπό την έννοια αυτοί το σύνολο των κατοίκων των μικρών νησιών της ΠΙΝ αποτελούν «ειδική ομάδα πληθυσμού» η οποία περιλαμβάνει τους κατοίκους του Μαθρακίου της Ερείκουσσας, των Οθωνών, των Παξών, της Ιθάκης, του Καστού, του Μεγανησίου, του Καλάμου και των Στροφάδων. Το σύνολο της ομάδας στόχου είναι 8.366 άτομα κατανεμημένο μεταξύ της ΠΕ Κέρκυρας (42%), Ιθάκης (39%) και Λευκάδας (19%).

Πίνακας 28: Κάτοικοι μικρών νησιών Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, 2011

Νησί / Δημοτική ενότητα	Δήμος	Μόνιμος Πληθυσμός	Περιφερειακή ενότητα	
Μαθράκι	Κέρκυρας	329	Κέρκυρας	42%
Ερείκουσσα	Κέρκυρας	496		
Οθωνοί	Κέρκυρας	392		
Παξοί	Παξών	2.300	Ιθάκης	39%
Ιθάκη	Ιθάκης	3.231		
Καστός	Λευκάδας	80	Λευκάδας	19%
Μεγανήσι	Μεγανησίου	1.041		
Κάλαμος	Λευκάδας	496		
Στροφάδες	Ζακύνθου	1	Ζακύνθου	0%
Σύνολο κατοίκων μικρών νησιών ΠΙΝ		8.366		

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011 (επεξεργασία REMACO Α.Ε.)

3.5 Λοιπές ομάδες

3.5.1 Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο

Σύμφωνα με τα στοιχεία Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2014) τα νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο στην ΠΙΝ ήταν 19.262, αποτελώντας το 32% του συνόλου των νοικοκυριών, ποσοστό πολύ κοντά στο αντίστοιχο εθνικό. Τα μέλη των νοικοκυριών χωρίς εργαζόμενο ήταν 46.915 εκ των οποίων 8.391 παιδιά³⁷. Το ίδιο έτος τα νοικοκυριά με παιδιά χωρίς εργαζόμενο αλλά ήταν 6.191, εκ των οποίων το 47% σε μονογονεϊκές οικογένειες³⁸. Κατανομή των νοικοκυριών ανά Δήμο/Περιφερειακή Ενότητα δεν είναι διαθέσιμη. Επίσης, δεν διατίθεται συσχετισμός μεταξύ απασχολούμενων μελών του νοικοκυριού και ηλικιακής ομάδας αυτών προκειμένου να διαπιστωθεί πόσα νοικοκυριά έχουν ανήλικα παιδιά.

Πίνακας 29: Πυρηνικές οικογένειες κατά αριθμό μελών στο σύνολο της χώρας και στην ΠΙΝ, 2011

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΤΥΠΟΣ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΑΡΙΘΜΟ ΜΕΛΩΝ									ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ
	2	3	4	5	6	7	8	9	10+	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ										
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.306.067	834.842	700.979	144.545	28.039	4.809	1.457	389	298	3.021.425
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	746.063	145.694	60.272	13.022	3.042	771	322	76	55	969.317
%	57,12%	17,45%	8,60%	9,01%	10,85%	16,03%	22,10%	19,54%	18,46%	32,08%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ										
Σύνολο νοικοκυριών	27.446	16.272	12.774	2.469	423	67	28	2	3	59.484
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	15.392	2.579	1.031	196	48	9	7	0	0	19.262
% επί του συνόλου	56,08%	15,85%	8,07%	7,94%	11,35%	13,43%	25,00%	0,00%	0,00%	32,38%
<i>Εκ των οποίων με παιδιά</i>	4.423	1.441	251	58	18					6.191

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

3.5.2 Περιθωριοποιημένες Κοινότητες-Ρομά

Επίσημη στατιστική καταγραφή για κοινότητες που τελούν υπό περιθωριοποίηση στην Ελλάδα δεν υπάρχει. Είναι ωστόσο γνωστό ότι οι κοινότητες των αθιγγάνων-Ρομά είναι η πλέον συνήθης περίπτωση κοινοτήτων που νοούνται ως περιθωριοποιημένες.

Με βάση τα όσα αναφέρονται στην Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά, στις περιοχές των μεγάλων αστικών κέντρων, καθώς και στις αγροτικές περιοχές όπου παρουσιάζονται και οι περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης εμφανίζονται οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις εδραιωμένου πληθυσμού

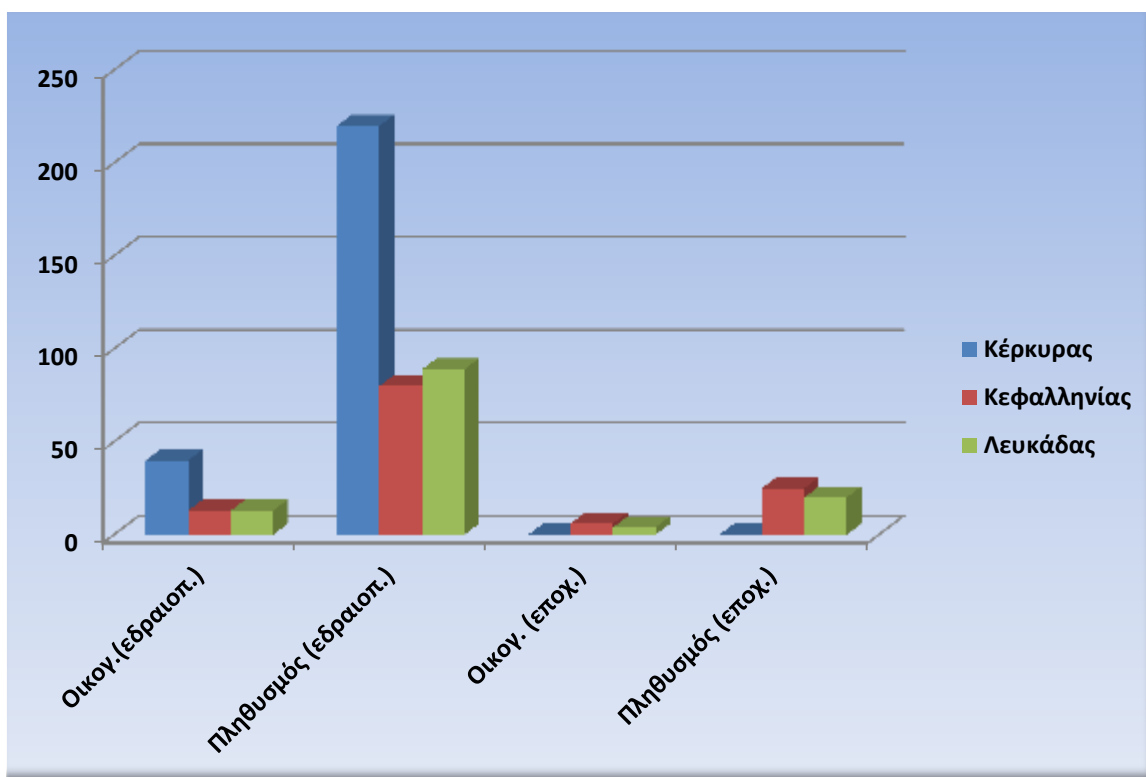
³⁷ Η κατηγορία «παιδιά» στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνει και ενήλικους που διαμένουν ακόμα με τον/την αρχηγό του νοικοκυριού.

³⁸ Βλ. προηγούμενη σημείωση.

Ρομά. Με βάση έρευνα μέσω ερωτηματολογίου στους Δήμους, η οποία πραγματοποιήθηκε το έτος 2008 με στόχο την καταγραφή χώρων διαμονής των ΡΟΜΑ ο συνολικός πληθυσμός στους διακριτούς και αναγνωρίσιμους χώρους διαμονής ανέρχεται περίπου σε 12.000 εδραιωμένες οικογένειες ή 50.000 άτομα, αύξηση δηλαδή της τάξης του 8%-10%, δεδομένου ότι η αντίστοιχη εκτίμηση για το 1998 ήταν περίπου 43.000 άτομα. Οι μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις (πάνω από 1.000 οικογένειες) εμφανίζονται σε τέσσερις (4) περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Κεντρική Μακεδονία).

Με βάση την έρευνα του 2008, στην Περιφέρεια Ιονίων, κοινότητες ή και καταυλισμοί αθιγγάνων καταγράφονται στο νησί της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς και της Λευκάδας. Ο συνολικός πληθυσμός φθάνει τα 389 άτομα ή 66 οικογένειες που ζουν μόνιμα εκεί (εδραιωμένος πληθυσμός), πλέον 45 ατόμων ή 10 οικογενειών που έχουν εποχική παρουσία. Οι Ρομά της Περιφέρειας αντιπροσωπεύουν πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού πληθυσμού τους στη Χώρα, το οποίο φθάνει το 0,8%. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο πληθυσμός τους έχει αυξηθεί κατά 19,5% σε σχέση με την προηγούμενη καταγραφή του 1998.

Διάγραμμα 28: Χωρική κατανομή Ρομά ανά Περιφερειακή Ενότητα

Πηγή: Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική ένταξη των Ρομά, 2011

Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση για το 2008 παρατηρείται στην Π.Ε. Κέρκυρας που συγκεντρώνει το 50,7%, ενώ οι Περιφερειακές ενότητες Κεφαλονιάς και Λευκάδας παρουσιάζουν μικρότερες συγκεντρώσεις που φθάνουν το 24,2% και 25,1%, αντίστοιχα. Στη Ζάκυνθο δεν καταγράφονται κοινότητες/καταυλισμοί Ρομά. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην Π.Ε. Κέρκυρας που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο πληθυσμό, οι Ρομά είναι μόνιμα εγκατεστημένοι, ενώ στις άλλες δύο Περιφερειακές Ενότητες Κεφαλονιάς και Λευκάδας ένα τμήμα του πληθυσμού των Ρομά εγκαθίσταται εποχικά.

Τέλος, όπως φαίνεται και στον Πίνακα που ακολουθεί, στην Π.Ε. Κέρκυρας οι θύλακες συγκέντρωσης των Ρομά βρίσκονται κατά κύριο λόγο στην περιοχή Λιβάδι Ρόπα και δευτερευόντως στον Αγ. Ιωάννη-Βασιλικά. Στην Π.Ε Κεφαλονιάς, οι Ρομά είναι εγκατεστημένοι στην περιοχή Κρασιά Αργοστολίου και στην Π.Ε. Λευκάδας στην περιοχή Αλυκές του Δήμου Λευκάδας και Βλυχός του Δήμου Ελλομένου.

Πίνακας 30: Καταγραφή εδραιωποιημένων και εποχικών Ρομά ανά περιοχή διαμονής

ΕΡΕΥΝΑ 2008								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΣ	ΧΩΡΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΕΔΡΑΙΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ			ΕΠΟΧΙΚΟΙ		
			ΚΕΛΥΦΗ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΚΕΛΥΦΗ
Κέρκυρας	Παρελίων	Λιβάδι Ρόπα	38	35	200			25
		Αγ. Ιωάννης-Βασιλικά	5	5	20			2
	Αχιλλείων	Βιρός						1
	Μελιτειέων	Χλομό						1
	Λευκιμμαίων	Λευκίμμη-Μπαστιάτικα						1
Κεφαλληνίας	Αργοστολίου	Κρασιά	12	13	80	6	25	9
	Ληξουρίου	Κέντρο-Στρατώνας						2
Λευκάδας	Λευκάδας	Αλυκές	12	12	83	4	20	
	Ελλομένου	Βλυχός-Ξέρα	1	1	6			3
Περιφέρεια Ιονίων			68	66	389	10	45	44

Πηγή: Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική ένταξη των Ρομά, 2011

Ωστόσο, η προσέγγιση των Δήμων, μέσω σχετικής έρευνας με ερωτηματολόγια που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Περιφερειακής Στρατηγικής για τους Ρομά, προσδίδει μια διαφορετική εικόνα για την συγκεκριμένη ομάδα, τόσο ως προς τις χωρικές συγκεντρώσεις, σε επίπεδο Δήμου, που παρατηρούνται, όσο και ως προς τον πληθυσμό των κοινοτήτων τους. Έτσι, σε σύνολο Περιφέρειας εκτιμάται ότι διαβιούν 844 Ρομά. Ειδικότερα για τους Δήμους, σύμφωνα με τα πρώτα επιμέρους στοιχεία των ερωτηματολογίων, διαπιστώνονται τα εξής:

- Στο Δήμο Ζακύνθου καταγράφονται 191 άτομα (92 άνδρες και 99 γυναίκες). Ανάμεσα σε αυτούς, καταγράφεται ένας πολύ σημαντικός αριθμός παιδιών, που φθάνει τα 119, εκ των οποίων τα 56 είναι προσχολικής ηλικίας. Πρόκειται για άτομα που δεν μετακινούνται και έχουν σταθερό τόπο διαμονής, καθώς ο μέσος χρόνος διαμονής τους στην περιοχή ανέρχεται σε 13 χρόνια. Σε γενικές γραμμές, είναι πληθυσμός χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, παρόλο που οι ίδιοι εκτιμούν ότι δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα εκπαίδευσης, ο οποίος απασχολείται κυρίως σε περιστασιακές εργασίες. Οι γυναίκες κατά κύριο λόγο δεν εργάζονται. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 50% των ενηλίκων, ήτοι σχεδόν όλες οι οικογένειες, έχουν ένα μέλος με ΑΦΜ και υποβάλουν φορολογική δήλωση, ενώ ως εισόδημα σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων δηλώνεται κάποια μορφή επιδόματος που δικαιούνται τα μέλη των οικογενειών. Στο θέμα της υγείας, επισημαίνεται ως πρόβλημα η μετακίνηση, ενώ για την πλειονότητα του πληθυσμού δεν υπάρχει η δυνατότητα προληπτικής ιατρικής. Ο πληθυσμός διαμένει κυρίως σε παράγκες και σε σπίτια, ενώ υπάρχει και ένας μικρός σχετικά αριθμός οικογενειών που διαμένει σε καταστήματα, αντίσκηνα ή ακόμα και σε οχήματα.
- Στο Δήμο Λευκάδας καταγράφονται 108 άτομα (56 άνδρες και 52 γυναίκες). Ο αριθμός παιδιών φθάνει τα 66, εκ των οποίων τα 26 είναι προσχολικής ηλικίας. Όπως και στην περίπτωση της Ζακύνθου, πρόκειται για πληθυσμό που δεν μετακινείται και έχει σχετικά σταθερό τόπο διαμονής, καθώς ο μέσος χρόνος διαμονής στην περιοχή ανέρχεται σε 9 χρόνια. Στο σύνολό του ο πληθυσμός είναι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το θέμα της εκπαίδευσης δεν αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα. Ο ανδρικός πληθυσμός απασχολείται περιστασιακά, κυρίως με το εμπόριο σιδηρικών. Σχεδόν για όλες τις οικογένειες, υπάρχει ένα μέλος με ΑΦΜ, που υποβάλει φορολογική δήλωση, με την επιδοματική ενίσχυση να καταγράφεται ίσως και ως η μοναδική επίσημη πηγή εσόδων της οικογένειας. Στο θέμα της υγείας, επισημαίνεται ως πρόβλημα η μετακίνηση, ενώ για την πλειονότητα του πληθυσμού δεν υπάρχει η δυνατότητα προληπτικής ιατρικής.
- Στο Δήμο Κεφαλονιάς καταγράφονται 184 άτομα (86 άνδρες και 98 γυναίκες). Ο αριθμός παιδιών φθάνει τα 104, εκ των οποίων τα 69 είναι προσχολικής ηλικίας. Πρόκειται για πληθυσμό που διαμένει, σταθερά, πολλά χρόνια στην περιοχή, με μέσο χρόνο διαμονής τα 23 έτη. Στο σύνολό του ο πληθυσμός είναι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι ο γάμος μνημονεύεται ως αιτία διακοπής της σχολικής φοίτησης. Ο ανδρικός

πληθυσμός απασχολείται περιστασιακά, ενώ σημαντικός αριθμός δηλώνει ότι δεν έχει εργασία. Σχεδόν για όλες τις οικογένειες, υπάρχει ένα μέλος με ΑΦΜ, που υποβάλει φορολογική δήλωση, ενώ ως εισόδημα σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων δηλώνεται κάποια μορφή επιδόματος που δικαιούνται τα μέλη των οικογενειών. Αντίθετα με τις προηγούμενες περιπτώσεις, δηλώνεται ότι υπάρχει η δυνατότητα προληπτικών ιατρικών εξετάσεων. Ο πληθυσμός διαμένει σε παράγκες και λυόμενες κατοικίες.

- Τέλος, στο Δήμο Κέρκυρας καταγράφονται ο μεγαλύτερος πληθυσμός, που ανέρχεται σε 361 άτομα (174 άνδρες και 187 γυναίκες). Ο αριθμός παιδιών φθάνει τα 263, εκ των οποίων τα 121 είναι προσχολικής ηλικίας. Πρόκειται για πληθυσμό που διαμένει, χωρίς μετακινήσεις, πολλά χρόνια στην περιοχή, με μέσο χρόνο διαμονής τα 23 έτη. Και στην περίπτωση της Κέρκυρας, ο πληθυσμός είναι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τα οικονομικά προβλήματα να αναφέρονται ως το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες και που τους αποτρέπει ή τους οδηγεί στο να διακόψουν τα παιδιά τη φοίτηση στο σχολείο. Ο ανδρικός πληθυσμός απασχολείται περιστασιακά, ενώ σημαντικός αριθμός δηλώνει ότι δεν έχει εργασία. Σχεδόν για όλες τις οικογένειες, υπάρχει ένα μέλος με ΑΦΜ, που υποβάλει φορολογική δήλωση, ενώ ως εισόδημα σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων δηλώνεται κάποια μορφή επιδόματος που δικαιούνται τα μέλη τους. Στο θέμα της υγείας, επικρατεί η άποψη ότι υπάρχει η δυνατότητα προληπτικών ιατρικών εξετάσεων. Ο πληθυσμός διαμένει κυρίως σε παράγκες και σε σπίτια, ενώ υπάρχει και ένας μικρός σχετικά αριθμός οικογενειών που διαμένει σε παλιά κτίρια και σε αντίσκηνα.

3.5.3 Άστεγοι ή άτομα που έχουν αποκλειστεί από την στέγαση

Σύμφωνα με τα στοιχεία Απογραφής 2011 της ΕΛΣΤΑΤ (2014) στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων δεν καταγράφονται άστεγοι, που να ζουν στο δρόμο ή σε καταλύματα.

Εντούτοις, ποσοστό 1% του πληθυσμού (2.057 άτομα) εμπίπτει στην κατηγορία «μη δυνάμενοι να καταταθούν», ενώ ποσοστό 0,85% (1.775 άτομα) κατοικεί σε συλλογικά καταλύματα. Από αυτούς, οι μισοί (886 άτομα, εκ των οποίων 161 άτομα) φέρονται να κατοικούν σε ξενοδοχεία, 361 άτομα σε ορφανοτροφεία, οικοτροφεία ή γηροκομεία, 91 άτομα σε ψυχιατρεία ενώ 113 κατοικούν σε (αδιευκρίνιστους) «άλλους χώρους διαμονής».

Πίνακας 31: Μόνιμος πληθυσμός κατά κατηγορία καταλύματος και ομάδες ηλικιών στην ΠΙΝ, 2011

Περιγραφή / Ομάδες ηλικιών	Κατοικίες νοικοκυριών	Συλλογικά καταλύματα	Μη δυνάμενοι να καταταθούν	Σύνολο πληθυσμού
00-09	19.488	60	109	19.657
10-19	19.613	250	163	20.026
20-29	21.953	378	412	22.743
30-39	29.298	177	357	29.832
40-49	30.117	157	245	30.519
50-59	27.620	158	226	28.004
60-69	22.173	200	191	22.564
70-79	20.260	153	189	20.602
80+	13.501	242	165	13.908
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝ	204.023	1.775	2.057	207.855

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

Πίνακας 32: Μόνιμος πληθυσμός συλλογικών καταλυμάτων κατά ομάδες ηλικιών στην ΠΙΝ, 2011

Περιγραφή/ Ομάδες ηλικιών	Συλλογικά καταλύματα								
	Ξενοδοχεία, μοτέλ, πανσιόν	Νοσοκομεία, κλινικές, σανατόρια και αναρρωτήρια	Βρεφοκομεία, ορφανοτροφεία, οικοτροφεία, γηροκομεία	Καταλύματα εκπαιδευομένων (νοσοκόμων, σπουδαστών κλπ.)	Ψυχια-τρεία	Μονα- στήρια	Χώροι για εξυπηρέτηση εργασίας	Άλλοι χώροι διαμονής	Σύνολο
00-09	52	-	3	-	-	1	3	1	60
10-19	109	-	21	86	-	1	20	13	250
20-29	260	-	6	73	-	5	4	30	378
30-39	129	-	1	1	7	27	1	11	177
40-49	107	-	3	2	14	15	-	16	157
50-59	95	-	14	-	20	21	-	8	158
60-69	81	1	60	7	18	23	-	10	200
70-79	37	-	70	1	17	19	-	9	153
80+	16	-	183	-	15	13	-	15	242
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝ	886	1	361	170	91	125	28	113	1.775

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

3.5.4 Φτωχοί συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

Ακριβή στοιχεία για τους φτωχούς εργαζόμενους και συνταξιούχους δεν είναι άμεσα διαθέσιμα. Προκειμένου να προσδιοριστεί η ομάδα στόχου χρησιμοποιούνται κατ' αρχάς τα στοιχεία εισοδήματος της ΓΓΠΣ (2012 με αναφορά στο οικονομικό έτος 2011) με τα χαρακτηριστικά και τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν στην Ενότητα 3.1.4. Σημειώνεται ότι, στα στοιχεία της ΓΓΠΣ η κατανομή του πληθυσμού στις 6 «επαγγελματικές» κατηγορίες γίνεται με βάση μόνο τον αριθμό δηλώσεων, χωρίς αναφορά σε αριθμό υπόχρεων φυσικών προσώπων, οι οποίοι παρατίθενται μόνο στο επίπεδο του φορολογικού κλιμακίου. Για την αντιμετώπιση της ανωτέρω αδυναμίας και τον όσο το δυνατόν ακριβέστερο προσδιορισμό του μεγέθους της ομάδας στόχου, υιοθετείται η παραδοχή ότι ο λόγος «δηλώσεων/φυσικών προσώπων» ανά επαγγελματική κατηγορία είναι ο ίδιος με αυτόν του αντίστοιχου φορολογικού κλιμακίου.

Με βάση τα παραπάνω, ο αριθμός των συνταξιούχων με ατομικό εισόδημα κάτω των 6.000€ υπολογίζεται σε 12.932 άτομα, εκ των οποίων οι 5.681 με οικογενειακό εισόδημα κάτω των 6.000 € και περίπου 7.200 με οικογενειακό εισόδημα (δύο τουλάχιστον ατόμων) μεταξύ 6.000 και 12.000€.

Πίνακας 33: Φτωχοί συνταξιούχοι, ΠΙΝ 2011 (εκτίμηση)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΓΠΣ 2012 (σύνολο ΠΙΝ)			ΥΠΟΛ. ΜΕΛΕΤΗΣ		ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ			
Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος (από -εώς)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις (Υπόχρεος - σύζυγος)	Επιμερισμός φυσικών προσώπων στην κατηγορία	Οικογ κατάσταση	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	ΑΤΟΜΑ (εκτίμηση)	Εκ των οποίων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα (εκτίμηση)	
	2.934,7	7.560	9.834	1,30	1,00	319	415	415
2.934,7	5.869,4	21.310	23.223	1,09	1,00	4.832	5.266	5.266
5.869,4	8.804,1	20.453	25.713	1,26	0,59	6.876	8.644	5.108
8.804,1	11.738,8	15.722	23.884	1,52	0,32	4.458	6.772	2.144
ΣΥΝΟΛΟ						16.485		12.933

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

3.5.5 Φτωχοί εργαζόμενοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

Οι παραδοχές της προηγούμενης ενότητας εφαρμόζονται κατ' αντιστοιχία για τον υπολογισμό των φτωχών εργαζομένων. Στην γενική κατηγορία περιλαμβάνονται οι κατηγορίες «αγρότες», «έμποροι-βιοτέχνες», «μισθωτοί» και «ελεύθεροι επαγγελματίες», αλλά όχι η κατηγορία των «επιτηδευματιών».

Αντίστοιχα, ο αριθμός των εργαζομένων με ατομικό εισόδημα κάτω των 6.000€ υπολογίζεται σε 26.932 άτομα, εκ των οποίων οι 13.915 με οικογενειακό εισόδημα κάτω των 6.000 € και περίπου 13.000 με οικογενειακό εισόδημα (δύο τουλάχιστον ατόμων) μεταξύ 6.000 και 12.000€.

Πρέπει να σημειωθεί εντούτοις ότι η αφαίρεση της κατηγορίας των «εισοδηματιών», η οποία κατά την κατηγοριοποίηση της ΓΓΠΣ είναι εξαιρετικά ευρεία, μπορεί να αποκλείει από τον ανωτέρω υπολογισμό πολλές από τις ομάδες-στόχου. Για πληρέστερη αποτύπωση της έκτασης της φτώχειας στην ΠΙΝ αναλυτική παρουσίαση γίνεται στην Ενότητα 3.1.4.

Πίνακας 34: Φτωχοί συνταξιούχοι, ΠΙΝ 2011 (εκτίμηση)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΓΠΣ 2012 (σύνολο ΠΙΝ)				ΥΠΟΛ. ΜΕΛΕΤΗΣ		ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ		
Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος (από -έως)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις (Υπόχρεος - σύζυγος)	Επιμερισμός φυσικών προσώπων στην κατηγορία	Οικογ. κατάσταση	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	ΑΤΟΜΑ (εκτίμηση)	Εκ των οποίων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα (εκτίμηση)	
2.934,7	7.560	9.834	1,30	1,00	1.505	1.958	1.958	
2.934,7	5.869,4	21.310	23.223	1,09	1,00	10.972	11.957	
5.869,4	8.804,1	20.453	25.713	1,26	0,59	10.977	13.800	
8.804,1	11.738,8	15.722	23.884	1,52	0,32	10.115	15.366	
ΣΥΝΟΛΟ						33.569	26.933	

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

3.5.6 Άτομα χωρίς Ασφάλιση Υγείας

Ελλείψει ακριβούς καταγραφής, ο προσδιορισμός της ομάδας-στόχου των ανασφάλιστων γίνεται με βάση τις γενικές κατευθύνσεις του Υπουργείου Υγείας. Το σύνολο των ανασφάλιστων υπολογίζεται ως ποσοστό του γενικού πληθυσμού (25%) και το μέγεθος της ομάδας στόχου στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020 ως ποσοστό επί του εκτιμώμενου συνόλου των ανασφάλιστων (22%).

Με βάση τις ανωτέρω παραδοχές το συνολικό μέγεθος της ομάδας στόχου ανέρχεται σε 11.432 άτομα, εκ των οποίων το 50% στην Κέρκυρα.

Πίνακας 35: Εκτίμηση ανασφάλιστων στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

ΔΗΜΟΣ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2011)	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ ¹	ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟΧΟΥ ²
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	102.071	25.518	5.614
ΠΑΞΩΝ	2.300	575	127
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	40.759	10.190	2.242
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	35.801	8.950	1.969
ΙΘΑΚΗΣ	3.231	808	178
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	22.652	5.663	1.246

ΔΗΜΟΣ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2011)	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ ¹	ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟΧΟΥ ²
ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ	1.041	260	57
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	207.855	51.964	11.432

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011 (επεξεργασία REMACO σύμφωνα με οδηγίες ΕΥΣΕΚΤ)

¹ Υπολογίζεται ως ποσοστό 25% του γενικού πληθυσμού

² (Υπολογίζεται ως ποσοστό 22% του εκτιμώμενου αριθμού των ανασφάλιστων Ηλικιωμένοι χωρίς Ασφάλιση Υγείας

Οι ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι (άνω των 65 ετών) αποτελούν μία από τις πλέον ευάλωτες ομάδες-στόχου. Η βασική πηγή εντοπισμού τους είναι ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), ο οποίος ήταν αρμόδιος για την καταβολή των σχετικών συντάξεων αλλά και για το επίδομα στεγαστικής συνδρομής.

Από τα στοιχεία του ΟΓΑ προκύπτει ότι το 2011 στην ΠΙΝ υπήρχαν 1.471 λήπτες της σύνταξης ανασφάλιστων, εκ των οποίων το 56% κάτοικοι Κέρκυρας. Εκτίμηση για ανασφάλιστους μη λήπτες της σχετικής σύνταξης ή πιο πρόσφατα στοιχεία δεν υπάρχουν, ενώ τα στοιχεία δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής ηλικιωμένων δεν διατίθενται σε επίπεδο Περιφέρειας/Περιφερειακής Ενότητας. Οι δικαιούχοι στο σύνολο της χώρας το 2011 ήταν 457.

Πίνακας 36: Λήπτες σύνταξης ανασφάλιστων στην ΠΙΝ, 2009-2010

Νομός κατοικίας	2010	2009	+/- %
Ζακύνθου	298	293	+2
Κέρκυρας	822	821	0
Κεφαλληνίας	195	191	+2
Λευκάδας	156	162	-4
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝ	1.471	1.467	0

ΠΗΓΗ: Πράσινη Βίβλος, 2013 με στοιχεία ΟΓΑ, Στατιστικό Δελτίο 2011

Πίνακας 37: Δικαιούχοι στεγαστικής συνδρομής ηλικιωμένων στο σύνολο της χώρας. 2000-2011

ΕΤΟΣ	ΥΨΟΣ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ €	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ
2000	92,15 (Ζεύγη) / 69,55 (Μοναχικά)	392
2001	96,84 (Ζεύγη) / 73,07 (Μοναχικά)	483
2002	146,73 (Και ζεύγη και μοναχικά)	587
2003	162 (Και ζεύγη και μοναχικά)	868
2004	192 (Και ζεύγη και μοναχικά)	991
2005	222 (Και ζεύγη και μοναχικά)	1.212
2006	244 (Και ζεύγη και μοναχικά)	1.495
2007	262 (Και ζεύγη και μοναχικά)	898
2008	262 (Και ζεύγη και μοναχικά)	765
2009	284 (Και ζεύγη και μοναχικά)	375
2010	322 (Και ζεύγη και μοναχικά)	403
2011	362 (Και ζεύγη και μοναχικά)	457

ΠΗΓΗ: Πράσινη Βίβλος, 2013 με στοιχεία ΟΓΑ, Στατιστικό Δελτίο 2011

4 Προσδιορισμός και εξειδίκευση αναγκών ανά ομάδα-στόχο στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

4.1 Συνθετική παρουσίαση / αποτύπωση των αναγκών

Εκ του κανονισμού 1304/2013³⁹ ορίζεται πως **το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο «προσφέρει οφέλη σε άτομα... όλων των ηλικιών που αντιμετωπίζουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό»** (άρθρο 2, παρ. 3). Σε αυτή την ευρεία ομάδα στόχου συμπεριλαμβάνονται μειονεκτούντα άτομα, όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες, οι εθνοτικές μειονότητες, οι περιθωριοποιημένες κοινότητες.

Αντίστοιχα, το προσχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης (Πράσινη Βίβλος, Ιούλιος 2013) επικεντρώνεται *«στην ορθολογική ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων που θα καλύπτουν όχι μόνο τις παραδοσιακές ομάδες-στόχου των προνοιακών πολιτικών (παιδιά, ανάπηροι και ηλικιωμένοι με περιορισμένους πόρους), αλλά και άλλες κατηγορίες προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας παρά την ικανότητα και διαθεσιμότητα τους για άσκηση απασχόλησης»*⁴⁰.

Προκειμένου όμως να συστηματοποιηθεί η προσέγγιση των αναγκών και να είναι συνεπής ως προς τις προτεραιότητες που θέτει η υπό κατάρτιση Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, βάση για την ανάλυση των αναγκών που θα ακολουθήσει, αποτέλεσε η *Πράσινη Βίβλος για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης*. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα, η Στρατηγική οργανώνεται σε 4 πυλώνες, που θα αποτελέσουν τους βασικούς άξονες έκφρασης των αναγκών που πραγματεύεται η παρούσα μελέτη.

Ως εκ τούτων, οι γενικές κατηγορίες αναγκών που θα εξετασθούν αναφέρονται σε :

1. **Διασφάλιση των βασικών αγαθών**, τα οποία είναι απαραίτητα για την επιβίωση ενός ατόμου.
2. **Διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης**, το οποίο σχετίζεται με τη διασφάλιση ενός minimum εισοδήματος, για την αντιμετώπιση των αναγκών διαβίωσης.
3. **Πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας**, κατηγορία η οποία απαντάει στην ανάγκη κάποιων ομάδων στόχου για υποστήριξη, προκειμένου να ξεπεράσουν προβλήματα που οφείλονται τόσο στην

³⁹ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

⁴⁰ Πράσινη Βίβλος για την Κοινωνική Ένταξη - Δ' Έκθεση, Σελίδα 11

οικονομική κρίση, όσο και στην ευπάθεια που αποδίδεται σε συγκυριακούς λόγους π.χ. θύματα κακοποίησης.

4. **Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό**, υπό την έννοια της ενεργοποίησης ατόμων που, είτε είναι εκτός αγοράς εργασίας, είτε έχουν χαμηλά προσόντα, είτε έχουν κάποιας μορφής αναπηρία.

Οι γενικές αυτές κατηγορίες εξειδικεύονται σε επιμέρους ανάγκες και συσχετίζονται με τις ομάδες στόχου σε Μήτρα συσχέτισης, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα.

Μεγάλο μέρος των αναγκών που εμπίπτουν στις πρώτες δύο κατηγορίες αφορούν εισοδηματική ενίσχυση (εγγυημένο εισόδημα, επιδόματα κλπ) τα οποία δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της Τοπικής/Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης και η κάλυψη των οποίων ξεφεύγει από τους στόχους και τις επενδυτικές προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και των αντίστοιχων πόρων που θα διατεθούν μέσω του Περιφερειακού Προγράμματος Ιονίων Νήσων. Συνεπώς, ο προσδιορισμός των αναγκών στις επόμενες ενότητες εστιάζει στις κατηγορίες Γ (κοινωνική φροντίδα) και Δ (ενεργοποίηση) και σε μικρό μόνο τμήμα των αναγκών των κατηγοριών Α και Β, όπως η βελτιωμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Θεωρείται δεδομένη δε η κάλυψη των βασικών αναγκών επιβίωσης (τροφή, στέγη) που αποτελεί τμήμα της Α κατηγορίας αναγκών.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί, ότι μέρος των αντιμετωπίσιμων αναγκών ενεργοποίησης αφορά και τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε οικονομικές παροχές, εφόσον αυτές υφίστανται.

Η ανωτέρω επιλογή της ανάλυσης συγκεκριμένων αναγκών, πέραν των κατευθύνσεων της Εθνικής Στρατηγικής, προκύπτει και από τις προβλέψεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Σύμφωνα με το Άρθρο 2 (παρ. 1) του Καν. 1304/2013, «*οι παρεμβάσεις του ΕΚΤ εστιάζουν:*

- στην προαγωγή υψηλών επιπέδων απασχόλησης και ποιότητας θέσεων εργασίας
- στη βελτίωση την πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- στη στήριξη της γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας των εργαζομένων
- στη διευκόλυνση της προσαρμογής [των εργαζομένων] στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και στις αλλαγές των παραγωγικών συστημάτων που είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη
- στην ενθάρρυνση ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλους
- στη στήριξη τη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην απασχόληση
- στην καταπολέμηση της φτώχειας
- στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης

- στην προαγωγή της ισότητας των φύλων, της απαγόρευσης των διακρίσεων και των ίσων ευκαιριών»

Με βάση τα προαναφερθέντα, ο προσδιορισμός και η εξειδίκευση των αναγκών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την κοινωνική ένταξη λαμβάνει ως αφετηρία τις γενικότερες ανάγκες που προκύπτουν από το χαρακτηρισμό ενός ατόμου ή νοικοκυριού ως «φτωχού» και εν συνεχεία μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με πρόσθετα/ειδικά χαρακτηριστικά που εμφανίζει το άτομο (ή νοικοκυριό). Η λογική αυτή διέπει και την οργάνωση του παρόντος κεφαλαίου: κατ' αρχήν (Ενότητα 4.1) ομαδοποιούνται οι ανάγκες, ανεξαρτήτως ομάδας-στόχου, ενώ, εν συνεχεία (Ενότητα 4.2.), αποτυπώνονται οι ανάγκες των (διευρυμένων) ομάδων στόχου και στο πλαίσιο της ίδιας ενότητας εξειδικεύονται περαιτέρω στις εξής ομάδες:

1. Φτωχά νοικοκυριά, με διακριτή αναφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες, στους φτωχούς συνταξιούχους και στους ηλικιωμένους χωρίς ασφάλιση υγείας.
2. Κάτοικοι μικρών νησιών.
3. Μακροχρόνια άνεργοι –άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας-άνεργοι με χαμηλά προσόντα ή/και με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο
4. Μετανάστες/ Πρόσφυγες/Αιτούντες Άσυλο
5. Ρομά
6. ΑμεΑ
7. Λοιπές ομάδες (εξαρτημένα/απεξαρτημένα άτομα, θύματα κακοποίησης και απροστάτευτα παιδιά).

4.2 Εξειδίκευση των αναγκών, ανά κατηγορία, των ομάδων οι οποίες πλήττονται ή απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό

Οι ανάγκες που διαπιστώνονται και πρέπει να καλυφθούν σε κάθε μία από τις ομάδες στόχου, έχουν διαφορετική προτεραιοποίηση, η οποία είναι συνάρτηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε ομάδας. Ωστόσο, κοινή συνισταμένη όλων των ομάδων είναι η κάλυψη των βασικών αναγκών διαβίωσης, ήτοι τροφή, στέγη, υγειονομική κάλυψη και εκπαίδευση.

Όσον αφορά στα **νοικοκυριά** που πλήττονται από τη φτώχεια και στα χαρακτηριστικά τους, όπως έχει προαναφερθεί, η ένταση της φτώχειας που πλήττει τα νοικοκυριά επηρεάζεται και διαμορφώνεται από παραμέτρους όπως:

- Ο αριθμός των μελών στα νοικοκυριά,

- οι ηλικίες και το φύλο των μελών,
- το εκπαιδευτικό επίπεδο των μελών

Ιδιαίτερη περίπτωση όπου θα πρέπει να εστιαστεί η προσέγγιση των ομάδων στόχου αποτελούν τα μονογονεϊκά και τα πολύτεκνα νοικοκυριά, ενώ ιδιαίτερης αντιμετώπισης πρέπει να τύχουν οι ηλικιωμένοι.

Αναφορικά με την κατηγορία των **μακροχρόνια ανέργων**, η πρωταρχική ανάγκη που καλούνται να καλύψουν, πέραν της εξασφάλισης των βασικών αγαθών (τροφή, στέγη, περίθαλψη, εκπαίδευση) που ανταποκρίνονται στην 1^η κατηγορία αναγκών, είναι η δυνατότητα πρόσβασης στην εργασία, ενώ δεν πρέπει να παραβλεφθεί ως ανάγκη και η εισοδηματική τους ενίσχυση.

Οι **μετανάστες και οι περιθωριοποιημένες ομάδες**, όπως οι Ρομά, αντιμετωπίζουν πολύ έντονα την δυσκολία ή/και αδυναμία εκπλήρωσης των βασικών αναγκών της τροφής, της στέγασης, της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και εκπαίδευσης, αλλά και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Ενώ, ένα επιπρόσθετο θέμα που αντιμετωπίζουν είναι οι πολλαπλές διακρίσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι στην καθημερινότητά τους.

Η κατηγορία των **ατόμων με αναπηρία** έχει επίσης να αντιμετωπίσει μια σειρά εμποδίων και προβλημάτων που αφορούν στην καθημερινότητα των ατόμων, ενώ και αυτή η κοινωνική ομάδα πλήττεται ιδιαίτερα από το φαινόμενο των πολλαπλών διακρίσεων. Η όποιας μορφής αναπηρία, σε συνδυασμό με το φαινόμενο της φτώχειας, εντείνει τις δυσκολίες που ούτως ή άλλως αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά στην καθημερινότητά τους. Οι ανάγκες της ομάδας αυτής αφορούν κατά κύριο λόγο, πέραν της πλήρωσης των βασικών αναγκών της επιβίωσης και της ασφάλειας, στη διεύρυνση/διευκόλυνση της προσβασιμότητας σε αγαθά και υπηρεσίες.

Τέλος, οι **λοιπές κοινωνικές ομάδες** αντιμετωπίζουν σημαντικές βιοποριστικές ανάγκες που εμπίπτουν κατά κύριο λόγο στην κατηγορία των αναγκών επιβίωσης, αλλά και εκείνες της ασφάλειας και του αξιοπρεπούς διαβίωσης. Σημαντικό στην περίπτωση αυτής της ομάδας, είναι η κοινωνική προκατάληψη και ενδεχομένως ο αποκλεισμός που χαρακτηρίζει αυτές τις κοινωνικές ομάδες.

4.2.1 Φτωχά Νοικοκυριά

Το νοικοκυριό αποτελεί βασική μονάδα υπολογισμού της έκτασης του φαινομένου της φτώχειας (βλ. και μεθοδολογίες ΕΛΣΤΑΤ/EU SILC) αλλά και πρωταρχικό πεδίο παρέμβασης των ενεργητικών πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Ως εκ τούτου, ο εντοπισμός αναγκών οφείλει να ξεκινήσει από το επίπεδο των φτωχών νοικοκυριών.

Σε ότι αφορά την **ανάγκη πρόσβασης σε βασικά αγαθά**, αυτή ξεκινάει από την ύπαρξη ενός συστήματος ελάχιστου εισοδήματος το οποίο θα διευκολύνει την κάλυψη αναγκών διαβίωσης. Μέχρι την εισαγωγή ενός τέτοιου συστήματος, οι ανάγκες για παροχή τροφίμων και αγαθών συνεχίζουν να υφίστανται αλλά θα καλύπτονται από το Ταμείο Απόρων και ad hoc πρωτοβουλίες (Εκκλησία, λοιπές πρωτοβουλίες κοινωνικής αλληλεγγύης κλπ). Εντούτοις η Περιφέρεια μπορεί να συμβάλει έμμεσα στην κάλυψη των σχετικών αναγκών μέσω ενεργειών ενεργοποίησης, επανένταξης στην αγορά εργασίας και άλλων συνοδευτικών μέτρων (βλ. και παρακάτω).

Στα βασικά αγαθά συμπεριλαμβάνεται και η **ανάγκη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης** που καλύπτει τη χορήγηση φαρμάκων, την πρόσβαση σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και νοσηλείας στο εσωτερικό. Επί του παρόντος, η ανάγκη αυτή καλύπτεται για άνεργους νέους ηλικίας μέχρι 29 ετών, ανασφάλιστους άνεργους ηλικίας 29 - 55 ετών και μακροχρόνια άνεργους ηλικίας 55 ετών και άνω. Αποτελεί ζητούμενο το αν και με ποιο τρόπο η ανάγκη αυτή θα καλυφθεί και για πρόσωπα και μέλη οικογενειών που αποκλείονται, λόγω αδυναμίας καταβολής των εισφορών, από το καθεστώς κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας. (health voucher)

Οι στεγαστικές ανάγκες στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι επί του παρόντος μικρές, καθώς δεν καταγράφονται άστεγοι, αλλά δεν αποκλείεται να αυξηθούν στο αμέσως επόμενο διάστημα. Συμπληρωματικά, οι ανάγκες εξασφάλισης ηλεκτρικής ενέργειας και θέρμανσης καλύπτονται από το κοινωνικό τιμολόγιο της ΔΕΗ και το επίδομα θέρμανσης αντιστοίχως.

Σημαντικές είναι **ανάγκες πρόσβασης στην υποχρεωτική προσχολική και σχολική εκπαίδευση** για τα φτωχά νοικοκυριά. Πέρα από εισοδηματικές ενισχύσεις που σχετίζονται με την επιμέλεια τέκνων (επίδομα τέκνων κλπ), η κάλυψη τους μπορεί να λάβει τη μορφή της εισφοράς σε είδος.

Συμπληρωματικά, καταγράφονται οι **ανάγκες πρόσβασης στη δικαιοσύνη, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής**. Στο βαθμό που το σχετικό κόστος πρόσβασης δεν καλύπτεται ή δεν προβλέπεται να καλυφθεί, μπορεί η διευκόλυνση για την αντιμετώπιση των αναγκών αυτών να ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο κάλυψης των αναγκών κοινωνικής φροντίδας (βλ. παρακάτω).

Η κατηγορία των **αναγκών πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας** αφορά τις **ανάγκες αυτόνομης διαβίωσης και συμμετοχής** και την **ανάγκη στήριξης οικογενειών**. Οι ανάγκες αυτόνομης διαβίωσης και συμμετοχής αφορούν μοναχικά ηλικιωμένα άτομα ή μοναχικά άτομα με αναπηρία ή χρόνια σωματική ή ψυχική ασθένεια και αναλύονται σε διακριτές ενότητες του παρόντος.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η διάγνωση και εν συνεχεία αντιμετώπιση των αναγκών στήριξης οικογενειών καλύπτοντας καταρχήν:

- την ψυχοκοινωνική στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων
- τη συμβουλευτική γονέων για θέματα διαπαιδαγώγησης και σχέσεων με τα παιδιά
- την υποστήριξη γονέων στη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (π.χ. θηλασμός, υγιεινή και διατροφή, έγκαιρος εντοπισμός μαθησιακών προβλημάτων)
- τον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων και διασύνδεση οικογενειών με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας που μπορούν να τους παρέχουν εντατική ή πιο εξειδικευμένη υποστήριξη
- την (έκτακτη) φύλαξη παιδιών ή εξαρτώμενων μελών για την υποστήριξη άνεργων γονέων κατά την αναζήτηση εργασίας ή την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης.
- Δυνατότητα πρόσβασης σε υποδομές φύλαξης παιδιών & σε υποδομές εκπαίδευσης
- Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής
- Πρόσβαση σε υποδομές υγείας-Health voucher
- Συμβουλευτική/ψυχολογική υποστήριξη

Συμπληρωματικά, και κατά περίπτωση, η ανάγκη κοινωνικής φροντίδας μπορεί να περιλαμβάνει και την **ανάγκη πρόληψης και αντιμετώπισης της υπερχρέωσης των νοικοκυριών**. Στο πεδίο αυτό οι ανάγκες της κατηγορίας εστιάζονται στην ύπαρξη εξειδικευμένων υπηρεσιών χρηματοοικονομικής συμβουλευτικής και συμβουλευτικής χρέους.

Τέλος, στο ίδιο πεδίο εμπίπτουν και οι ειδικές ανάγκες των ατόμων και οικογενειών σε κρίση οι οποίες καλύπτονται μεν, από τα παραπάνω, αλλά έχουν ιδιαίτερη οξύτητα και μπορεί να συνδέονται με πρόσθετες ανάγκες για ιατρική φροντίδα, άμεση υποδοχή (ειδικά παιδιών) και διασύνδεση και παραπομπή σε διαθέσιμες τοπικές δομές (δημόσιες ή εθελοντικές) φιλοξενίας, υποστήριξης ή/και αποκατάστασης. Στις περιπτώσεις αυτές ανάγκες χαρακτηρίζονται ως επείγουσες και χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Στο βαθμό που η κάλυψη των αναγκών που προαναφέρθηκαν σχετίζεται άμεσα/εξαρτάται από την υιοθέτηση μέτρων ή/και πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο, ιδιαίτερο βάρος πέφτει στη **διάγνωση αναγκών ενεργοποίησης/ενσωμάτωσης**, όπου βάση και των προβλέψεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων διατηρεί σχετικά μεγαλύτερη αυτονομία στον προσδιορισμό και υλοποίηση δράσεων αντιμετώπισής τους.

Η ανάγκη ενσωμάτωσης αποκλεισμένων ατόμων στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό αφορά την πρόληψη, άρση ή άμβλυση παραγόντων που αποτελούν εστίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού. Ως τέτοιοι παράγοντες ορίζονται τα χαρακτηριστικά βάσει των οποίων κάποιο άτομο κατατάσσεται στις

ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (βλ. και παρακάτω) αλλά και η φτώχεια συνολικά και ανεξάρτητα από το αν προκύπτει από κάποιο από τα χαρακτηριστικά αυτά. Συχνότατα δε, ο βασικότερος παράγοντας προς άρση ή άμβλυση είναι η **ανάγκη πρόσβασης στην εργασία**. Στον τομέα αυτό, πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερως υπόψη ότι παρά το ότι ο ΟΑΕΔ παραμένει ο κύριος φορέας των δημόσιων πολιτικών για την καταπολέμηση της ανεργίας, προκύπτει σαφής ανάγκη για την **αύξηση της διαθεσιμότητας υπηρεσιών** σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό εξυπηρετούμενων. Επιπλέον, πρέπει να διατυπωθεί η **ανάγκη μετάβασης από τις παθητικές πολιτικές επιδότησης σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης**⁴¹.

Συνεπώς, σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις της Πράσινης Βίβλου κρίνεται ότι σε επίπεδο αυτοδιοίκησης και ειδικά σε επίπεδο Δήμου θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η **ανάγκη παροχής συμβουλευτικής και καθοδήγησης** και η **ανάγκη ενεργού διασύνδεσης με τοπικές επιχειρήσεις για την τοποθέτηση σε διαθέσιμες θέσεις εργασίας**. Επιμέρους ανάγκες που προκύπτουν από τα παραπάνω είναι:

- εξατομικευμένες παρεμβάσεις για την εντατική υποστήριξη του ωφελούμενου (π.χ. προφίλ, διάγνωση αναγκών, ατομικό σχέδιο δράσης)
- ομαδική συμβουλευτική (π.χ. τεχνικές αναζήτησης εργασίας, εξελίξεις στην αγορά εργασίας, ενεργητικά προγράμματα ΟΑΕΔ, υποτροφίες, επιχειρηματικές ιδέες κλπ.)
- δικτύωση ανέργων με τοπικές επιχειρήσεις (εργαστήρια, forum, συμμετοχή τοπικών εργοδοτών, επιμελητηρίων κλπ)
- Υποστήριξη της αναζήτησης εργασίας και μεσολάβηση για την τοποθέτηση εξυπηρετούμενων σε διαθέσιμες θέσεις εργασίας τοπικών επιχειρήσεων (επιχορηγούμενες από τον ΟΑΕΔ ή μη), μέσω της πρόσβασης στο Portal του ΟΑΕΔ ως κομβικού σημείου αναφοράς.
- υποστήριξη για την εκπόνηση και υποβολή Ατομικού Επιχειρηματικού Σχεδίου

Επιπρόσθετα προς τα ανωτέρω, υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες για ευάλωτους (μακροχρόνια) άνεργους από παραγωγικούς κλάδους σε κρίση. Τα μέλη αυτής της ομάδας, παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό δυσκολίας στην εργασιακή επανένταξη λόγω περιορισμένου εύρους των υφιστάμενων δεξιοτήτων, αυξημένης ηλικίας, συχνά δε και αυξημένου ψυχολογικού βάρους της ανεργίας. Ως πρόσθετες ανάγκες

⁴¹ Συμπληρωματικά παρατίθενται και οι βασικοί άξονες της Πράσινης Βίβλου για την αποτελεσματική ένταξη:

- ⇒ **Ενδυνάμωση και κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας** για την ενεργοποίηση των ανέργων, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των μέτρων μετάβασης από τις παθητικές πολιτικές επιδότησης σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης
- ⇒ Αξιοποίηση τεχνικών **«θετικής ενεργοποίησης»** που βασίζονται στην δυναμική υποστήριξη της ενεργοποίησης των ίδιων των ανέργων (καθώς είναι αποτελεσματικότερη και λιγότερο δαπανηρή από τα παθητικά προγράμματα επιδότησης ή ορισμένα ενεργητικά προγράμματα - π.χ. επιδότηση νέων θέσεων εργασίας).
- ⇒ Σταδιακή μεταστροφή των δημόσιων πολιτικών απασχόλησης και ένταξης **από την αγορά υπηρεσιών** (κατάρτιση, συμβουλευτικής κλπ.) στην **αγορά αποτελεσμάτων**.

της ομάδας στόχου είναι ο **επαγγελματικός αναπροσανατολισμός και επανακατάρτιση** και η **υποστήριξη στη θεμελίωση συνταξιοδοτικών παροχών για τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα**. Στο βαθμό που καταγράφονται κοινωνικά προβλήματα, υπάρχει η ανάγκη της βελτίωσης της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες, όπως περιγράφηκαν νωρίτερα.

Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι η πρόληψη και άρση των παραγόντων που σχετίζονται με την έλλειψη εργασίας είναι άμεσα συνυφασμένες με το μακροοικονομικό και το επενδυτικό περιβάλλον, τα οποία και καθορίζουν την ζήτηση εργασίας. Από την άλλη πλευρά, τόσο η Πράσινη Βίβλος όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο εστιάζουν στην **ανάπτυξη της κοινωνικής καινοτομίας και επιχειρηματικότητας** ως μοχλού τοπικής οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για ευάλωτους ή άλλους ανέργους.

Η κοινωνική καινοτομία αντιστοιχεί στην αξιοποίηση νέων μεθόδων ή εργαλείων για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων που δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν επαρκώς από τα υφιστάμενα δημόσια συστήματα ή/και την ιδιωτική αγορά. Βασικές εκφάνσεις της είναι τόσο η κοινωνική επιχειρηματικότητα, όσο και η συμβατική επιχειρηματικότητα όταν έχει ως αντικείμενο την κάλυψη κοινωνικών αναγκών.

Πηγή: Πράσινη Βίβλος, σελ 81

Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας καλύπτει ανάγκες των ανέργων ή άλλων ευπαθών ομάδων για την ανεύρεση εργασίας, ενώ στο βαθμό που οι κοινωνική επιχειρηματικότητα αναπτύσσεται στο πεδίο των προσωπικών υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας μπορεί να καλύψει και τις ανάγκες λήψης υπηρεσιών εκ μέρους άλλων ευπαθών ομάδων. Ο κλάδος των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών εντοπίζεται στην Πράσινη Βίβλο ως «προνομιακός» χώρος για την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας *«ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού, της αποδυνάμωσης των οικογενειακών δικτύων φροντίδας και της ανάγκης των εργαζόμενων μελών του νοικοκυριού να συμπληρώσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις»*. Ο κλάδος μπορεί να απορροφήσει όχι μόνο νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, αλλά και ΑΜΕΑ που είναι σε θέση να εργασθούν, άτομα χαμηλών δεξιοτήτων μεγαλύτερης ηλικίας (π.χ. γυναίκες με εμπειρία φροντίδας εξαρτώμενων μελών της δικής τους οικογένειας), αλλά και άτομα καταρτισμένα σε επαγγέλματα υγείας και κοινωνικής φροντίδας ή/και σχετική επαγγελματική εμπειρία (κοινωνικοί λειτουργοί, βρεφοκόμοι, εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής, φυσικοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, νοσηλευτές, μαίες κλπ.)

Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας δημιουργεί πρόσθετες ανάγκες καθώς παρά την εισαγωγή της νομικής μορφής των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Ν. 4019/2011), τόσο οι

ομάδες-στόχου όσο και η δημόσια διοίκηση δεν είναι εξοικειωμένες με την επιχειρηματική αυτή μορφή. Σε ότι αφορά τους ωφελούμενους οι ανάγκες περιλαμβάνουν

- την υποστήριξη για την δημιουργία μικρο-επιχειρήσεων στον τομέα υπηρεσιών φροντίδας (υποστηρικτικές υπηρεσίες ενδυνάμωσης και συμβουλευτική για την εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων, κατάρτιση σε θέματα διαχείρισης και λειτουργίας της επιχείρησης, επιχορηγήσεις startup κλπ.)
- την προώθηση ευάλωτων ανέργων για απασχόληση σε μικρο-επιχειρήσεις στον τομέα υπηρεσιών φροντίδας (ιδίως επιδότηση των μικρο-επιχειρήσεων για πρόσληψη ΑΜΕΑ, μακροχρονίως ανέργων ή νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με στόχο την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας)

Μονογονεϊκές οικογένειες

Οι συνηθέστερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών αφορούν κυρίως στο χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, που στην πλειονότητα των περιπτώσεων επιτείνεται από το γεγονός ότι τα έξοδα βαρύνουν αποκλειστικά τον ένα γονέα. Παράλληλα, η ύπαρξη ενός μόνο γονέα εντείνει και τις δυσκολίες εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις οδηγεί, εξ ανάγκης, στην εμπλοκή σε άτυπες μορφές εργασίας.

Γενικότερα, οι μονογονεϊκές οικογένειες αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας, ενώ δεν επωφελούνται από υποστηρικτικούς μηχανισμούς, όπως οι δομές κοινωνικής φροντίδας.

Πολύτεκνες οικογένειες

Πέραν των αναγκών εισοδηματικής ενίσχυσης, οι ανάγκες των φτωχών πολύτεκνων οικογενειών καλύπτονται από τις ανωτέρω περιγραφές των γενικών αναγκών των φτωχών νοικοκυριών. Ο αριθμός των νοικοκυριών φτωχών πολύτεκνων συμπεριλαμβάνεται στο γενικό άθροισμα της ομάδας στόχου των φτωχών νοικοκυριών.

Φτωχοί Συνταξιούχοι και ηλικιωμένοι χωρίς ασφάλιση υγείας

Πέραν των εισοδηματικών αναγκών, η αντιμετώπιση των οποίων ξεπερνά τις αρμοδιότητες της Αυτοδιοίκησης, οι βασικές ανάγκες των ηλικιωμένων (συνταξιούχων ή μη) εμπίπτουν στην γενική κατηγορία της κοινωνικής φροντίδας και της στήριξης της αυτόνομης διαβίωσης. Επιμέρους ανάγκες της γενικής κατηγορίας, μπορεί να περιλαμβάνουν κάποια ή όλα από τα παρακάτω:

- καθαριότητα και προσωπική υγιεινή
- προετοιμασία γευμάτων

- ψυχοκοινωνική στήριξη
- νοσηλευτική φροντίδα
- φυσικοθεραπεία, εργοθεραπεία κλπ.
- μετακίνηση και συνοδεία για διευκόλυνση συναλλαγών με δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.

Για τους ανασφάλιστους ηλικιωμένους υφίσταται και η πρόσθετη ανάγκη για:

- ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Πρόσθετη ανάγκη αποτελεί η εισοδηματική ενίσχυση η οποία επί του παρόντος καλύπτεται από το πρόγραμμα επιδότησης ανασφάλιστων ηλικιωμένων όπως εφαρμόζεται, ενώ προβλέπεται η εισαγωγή **βασικής σύνταξης ανασφαλιστών** από το 2015⁴².

4.2.2 Κάτοικοι μικρών νησιών

Με δεδομένη την ένταξη των κατοίκων των μικρών νησιών στις ειδικές ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, οι ανάγκες των κατοίκων τους καλύπτονται πλήρως από τις γενικές ανάγκες κοινωνικής ένταξης όπως περιγράφονται ανωτέρω, στην ενότητα 4.2.1 (ανάγκες φτωχών νοικυριών).

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν:

- η πρόσβαση σε υπηρεσίες περίθαλψης
- η πρόσβαση σε υπηρεσίες πρόνοιας
- η ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής επιχειρηματικότητας που μπορούν να συμβάλουν στην τοπική κάλυψη αναγκών.
- Η παράμετρος του αυξημένου κόστους κάλυψης των αναγκών λόγω νησιωτικότητας / απομόνωσης (κόστος μετακίνησης, προϊόντων και υπηρεσιών)

4.2.3 Μακροχρόνια άνεργοι –άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας-άνεργοι με χαμηλά προσόντα ή/και με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο

Η ιδιαίτερα αρνητική επίδραση της ανεργίας στην επίτευξη της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και η ισχυρή «ευπάθεια» των ανέργων ως προς τους κινδύνους της φτώχειας και του αποκλεισμού, έχουν συντελέσει βαθμιαία στην απομάκρυνση του σύγχρονου κοινωνικοπολιτικού σχεδιασμού από την μονοδιάστατη λογική της ασφαλιστικής κάλυψης της ανεργίας. Η άποψη που επικρατεί, τόσο σε θεωρητικό, όσο και πρακτικό επίπεδο, συντείνει στην ανάγκη παράλληλης συνύπαρξης ενός

⁴² Άρθρο 2 παρ. 2 του Ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις».

«συστήματος – πυρήνα» για την ασφαλιστική προστασία κατά της ανεργίας και ενός σύνθετου πλέγματος ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και προνοιακών πολιτικών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Μεταστροφή παρατηρείται εξάλλου και στη μορφή των εργασιακών σχέσεων. Ειδικότερα μετά την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, την έλλειψη ρευστότητας και τη μείωση της παραγωγής εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης, παρατηρήθηκε μετεξέλιξη των εργασιακών σχέσεων, με σημαντικότερα χαρακτηριστικά τα εξής:

- Σημαντική στροφή προς ευέλικτες μορφές απασχόλησης, με αντίστοιχες προσαρμογές των αμοιβών (προς τα κάτω)
- Εφαρμογή δραστικών μέτρων που αφορούν σε εκ περιτροπής εργασία,
- Προώθηση της διευθέτησης του εργασιακού χρόνου, που συνεπάγεται τη μείωσή του, με συνακόλουθη μείωση των αμοιβών.

Οι **άνεργοι** αποτελούν, λόγω θέσης, μια ομάδα που πλήττεται από την απώλεια εργασίας, με όλες τις συνέπειες που η κατάσταση αυτή επιφέρει. Το πρόβλημα βιώνεται εντονότερα στην περίπτωση που το άτομο έχει να αντιμετωπίσει έναν ή περισσότερους επιπλέον περιορισμούς που οφείλονται σε παράγοντες όπως η αναπηρία, η καταγωγή, το φύλο κλπ. Ωστόσο, η παρούσα μελέτη εστιάζει στις ειδικότερες ανάγκες που αντιμετωπίζουν οι εξής ομάδες:

- Οι μακροχρόνια άνεργοι⁴³ και ειδικότερα όσοι υπερβαίνουν τα 55 έτη και έχουν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.
- Οι άνεργοι άνω των 55 ετών.

---

⁴³ Στην πληθυσμιακή ομάδα των μακροχρόνια ανέργων ανήκουν ως επί το πλείστον άνεργοι 30-44 ετών, απόφοιτοι δημοτικού ή άτομα με χαμηλά τυπικά προσόντα. Η τρέχουσα κοινωνικοοικονομική συγκυρία με κύρια χαρακτηριστικά της, μεταξύ άλλων, την υπερπροσφορά εργασίας, την έλλειψη θέσεων εργασίας και τον διαρκώς αυξανόμενο ανταγωνισμό και τις επίπονες διαδικασίες επιλογής στον ιδιωτικό τομέα, καθιστά ιδιαιτέρως καθιστά δυσχερή την εύρεση εργασίας και ακόμη δυσκολότερη τη διατήρηση αυτής, ακόμη και για άτομα που διαθέτουν εξαιρετικά ή/και εξειδικευμένα τυπικά προσόντα. Αποτέλεσμα των ως άνω είναι, μεταξύ άλλων, να διαπιστώνονται αυξητικές τάσεις στον πληθυσμό της συγκεκριμένης ομάδας στόχου στην ελληνική επικράτεια γενικότερα και στην περιοχή παρέμβασης ειδικότερα, λαμβανομένου μάλιστα υπόψη του γεγονότος ότι πρόκειται για άτομα με χαμηλά τυπικά προσόντα (π.χ. ολοκλήρωση βασικής εκπαίδευσης).

- Οι άνεργοι που δεν έχουν κάρτα ανεργίας, είτε είναι μακροχρόνια άνεργοι, είτε όχι.

Από όλα τα προαναφερθέντα, συνάγεται ότι η πρωταρχική ανάγκη/προϋπόθεση και για τις τρεις επιμέρους υποομάδες που πρέπει να πληρείται, προκειμένου να εξυπηρετηθούν και οι υπόλοιπες, είναι η εύρεση εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα αποτελεί:

- Η διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας, μέσω υποστηρικτικού μηχανισμού. Η διάγνωση των αναγκών είναι βαρύνουσα σημασίας γιατί προσφέρει προσανατολισμό σε όλες τις κατηγορίες ανέργων, προκειμένου να εστιάσουν την αναζήτηση εργασίας σε συγκεκριμένους τομείς.
- Η επαγγελματική συμβουλευτική ή συμβουλευτική σταδιοδρομίας. Η συμβουλευτική είναι πολύ σημαντική για την κοινωνική ομάδα των ανέργων, αφού η διάγνωση των δεξιοτήτων τους δύναται να τους προσανατολίσει σε αναζήτηση εργασίας κάνοντας διαφορετική επιλογή από την προηγούμενη, που τους οδήγησε στην ανεργία.
- Η συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης στο αντικείμενο που έχει διαγνωσθεί ως ζητούμενο από την αγορά εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, το αντικείμενο των προγραμμάτων κατάρτισης θα πρέπει να είναι συναφές με τις προτεραιότητες που έχει θέσει η Περιφέρεια Ιονίων μέσω της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ποιοτικός και θεματικός τουρισμός, αγροδιατροφή, πολιτισμός και δημιουργική οικονομία, θαλάσσια οικονομία).
- Συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης, για ανάπτυξη/βελτίωση δεξιοτήτων, αλλά και για παραγωγική εξειδίκευση, ειδικότερα για την υποομάδα που χαρακτηρίζεται από χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο ή/και χαμηλά προσόντα.
- Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από τα διάφορα προγράμματα, τόσο συγχρηματοδοτούμενα, όσο και εθνικά, για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, όπως ενδεικτικά τα προγράμματα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων πλησίον της σύνταξης, τα προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, τα προγράμματα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση και κατάρτιση ανέργων, κ.ο.κ.

Πέραν της εύρεσης εργασίας, ωστόσο, ή/και μέχρι να συμβεί αυτό, είναι αναγκαίο να μπορεί να ανταπεξέλθει ο άνεργος ή/και η οικογένειά του στην κάλυψη των βασικών αναγκών της επιβίωσης και της ασφάλειας, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα. Ειδικότερα για τους ανέργους που δεν δικαιούνται επίδομα, όπως οι μακροχρόνια άνεργοι άνω των 12 μηνών, πέραν της επιβίωσης, υπάρχει μια αλληλουχία αναγκών που πρέπει να καλυφθούν, όπως η ασφαλιστική και συνταξιοδοτική κάλυψη.

Ως εκ τούτων, η εφαρμογή/διεύρυνση του μέτρου του κοινωνικού τιμολογίου είναι επιτακτική ανάγκη, όπως και η πρόσβαση σε κοινωνικές και προνοιακές υπηρεσίες, όπως κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία, κοινωνικά ιατρεία. Πρωτίστης σημασίας είναι εξάλλου η δυνατότητα πρόσβασης σε δομές που στηρίζουν τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής π.χ. βρεφονηπιακοί σταθμοί, προκειμένου να απελευθερωθεί ο άνεργος (κυρίως αν πρόκειται για γυναίκα) από τα εξαρτώμενα άτομα, με στόχο να διευκολυνθεί στην αναζήτηση εργασίας.

4.2.4 Μετανάστες/ Παλλινουστούντες

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων και των πολιτογραφημένων ομογενών σχετίζεται κατ' αρχήν με οριζόντια εθνικά μέτρα και πολιτικές σχετικά με τους όρους παραμονής στη χώρα και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις που αυτή συνεπάγεται. Συνεπώς, τυχόν **ανάγκες που σχετίζονται με την πρόσβαση σε βασικά αγαθά (τροφή και στέγη) ή εισοδηματική ενίσχυση** ξεπερνούν τα όρια αρμοδιοτήτων της τοπικής/περιφερειακής αυτοδιοίκησης και αναμένεται να ρυθμιστούν σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο σχετικών μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Ειδικά για τους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο προβλέπεται η κάλυψη σημαντικού ποσοστού αναγκών μέσω του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (Κανονισμός ΕΕ 516/2014-AMIF), ενώ συμπληρωματικά θα λειτουργήσει και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (Κανονισμός 223/2014-FEAD), το οποίο μπορεί να καλύψει βασικές ανάγκες των ομάδων στόχου.

Ανάγκες των ομάδων-στόχου που μπορούν να καλυφθούν από την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση αφορούν την ανάγκη κοινωνικής ένταξης και αφορούν κυρίως:

- στην προσωπική ενδυνάμωση και την εν γένει **στήριξη/καθοδήγηση** σε τομείς όπως η στέγαση, τα μέσα διαβίωσης, η διοικητική και νομική καθοδήγηση, η υγεία, η ψυχολογική και κοινωνική φροντίδα, η φροντίδα παιδιών και η οικογενειακή επανένωση
- στην **πρόσβαση στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στην αντιμετώπιση ελλείψεων εκπαίδευσης και κατάρτισης**, συμπεριλαμβανομένης της **γλωσσικής κατάρτισης**
- στην **ενσωμάτωση και προσαρμογή** στην κοινωνία υποδοχής, ειδικά σε ότι αφορά δικαιώματα και υποχρεώσεις, τη συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή, τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής και δράσεις που προάγουν την αποδοχή από την κοινωνία υποδοχής, και με τη συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση και προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου,

Συμπληρωματικές ανάγκες αφορούν την **αναβάθμιση ικανοτήτων των φορέων της δημοσίας διοίκησης ή άλλων δομών** στο χειρισμό ζητημάτων που σχετίζονται με τη μετανάστευση και το άσυλο, που περιλαμβάνουν την τήρηση στοιχείων, την κατάρτιση του προσωπικού, τη βελτίωση των μηχανισμών συνεννόησης με υπηκόους τρίτων χωρών.

4.2.5 Ρομά

Ο πληθυσμός των Ρομά βιώνει έναν ιδιότυπο κοινωνικό αποκλεισμό, με εμφανή αποτελέσματα, τόσο στις συνθήκες διαβίωσης - κυρίως στους καταυλισμούς – και στο τρόπο ζωής του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της περίθαλψής του, όσο και στην απασχόληση της ιδιαίτερης αυτής ομάδας στόχου.

Η επιλογή των Ρομά ως ομάδας στόχου σχετίζεται πρωτίστως με τον κοινωνικό αποκλεισμό που αντιμετωπίζουν, ο οποίος είναι φαινόμενο διαχρονικό και δεν συνδέεται κατ'ανάγκη με το φαινόμενο της φτώχειας ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών. Ωστόσο, η κοινωνική ένταξη των Ρομά αποτελεί σημείο αναφοράς στην Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, που εξειδικεύτηκε περαιτέρω με το «Πλαίσιο της ΕΕ για τις Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης» το 2011 και τις Εθνικές Στρατηγικές, που στη συνέχεια κάθε κράτος μέλος εκπόνησε. Για την Ελλάδα, οι προτεραιότητες που προκρίνονται για την κοινωνική ένταξη των Ρομά αναφέρονται στους τομείς της: α) στέγασης, β) απασχόλησης, γ) εκπαίδευσης, δ) υγείας.

Με βάση τα προαναφερθέντα και λαμβάνοντας υπόψη την έρευνα που διενεργείται στο πλαίσιο της εκπόνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής για τους Ρομά, οι ανάγκες των Ρομά ανταποκρίνονται κυρίως στην 1^η κατηγορία αναγκών που προαναφέρθηκαν, όπως αποτυπώνεται στην Μήτρα του Παραρτήματος.

Ειδικότερα:

- Το θέμα της στέγασης αποτελεί μια εκ των βασικότερων αναγκών που αντιμετωπίζουν οι Ρομά, γιατί ακόμα και εκείνοι που είναι εδραιωμένοι, δηλαδή εγκατεστημένοι σε μια περιοχή, ζουν σε παραπήγματα, τα οποία βρίσκονται συχνά σε θέσεις ακατάλληλες ή και επικίνδυνες γι' αυτήν τη χρήση, στερούνται οποιασδήποτε υποδομής ύδρευσης, ηλεκτροδότησης ή αποχέτευσης, ενώ τα καταλύματα δεν εξασφαλίζουν ούτε τους στοιχειώδεις όρους υγιεινής διαβίωσης.
- Ανάγκη επιτακτική για τους Ρομά αποτελεί το θέμα της διασφάλισης της φοίτησης, της καταπολέμησης της σχολικής διαρροής, όπως και η ένταξη σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η σχολική κατάσταση των παιδιών Ρομά χαρακτηρίζεται από:
  - έλλειψη προσχολικής αγωγής
  - καθυστέρηση εγγραφής και έναρξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας
  - μικρό ποσοστό εγγραφής στο σχολείο

- ελλιπή παρακολούθηση και συχνές διαρροές
  - χαμηλή επίδοση
  - πρόωρη διακοπή της υποχρεωτικής φοίτησης
  - ρατσιστικές συμπεριφορές από το σχολικό περιβάλλον.
- Ανάγκη πρόσβασης σε πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας πρωτίστως και, δευτερευόντως, δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες προληπτικής ιατρικής. Ο τρόπος ζωής των Ρομά, σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες των τόπων όπου διαβιούν, ενισχύει την ανάγκη για παροχή υγειονομικών υπηρεσιών, κυρίως στο επίπεδο της θεραπείας, αλλά και της πρόληψης π.χ. μέσω των προγραμμάτων παιδικού εμβολιασμού.
- Ανάγκη για βελτίωση του εργασιακού τους καθεστώτος, με καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, νομιμοποίηση των υφιστάμενων ενασχολήσεων, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Σε κάθε περίπτωση, στο Σχέδιο δράσης που θα ακολουθήσει σε επόμενη φάση, θα ληφθούν υπόψη οι κατευθύνσεις που θα προκύψουν από την Περιφερειακή Στρατηγική για τους Ρομά, που είναι υπό διαμόρφωση.

4.2.6 Άτομα με Αναπηρία

Για την εξειδίκευση και ιεράρχηση των αναγκών των Ατόμων με Αναπηρία (σωματική, ψυχική, νοητική, αισθητηριακή) γίνεται χρήση εκτενούς πανελλαδικής έρευνας της Εθνική Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑΜΕΑ) του 2013⁴⁴. Στην έρευνα αυτή, το 32,2% των ερωτώμενων απάντησαν ότι στο νοικοκυριό τους ή στο οικογενειακό του περιβάλλον υπάρχει κάποιο άτομο με αναπηρία, με επικρατέστερη μορφή την κινητική (13,8%), την ψυχική (8,5%) την νοητική (5,6%) και την αισθητηριακή (4,3%). Στο ερώτημα αν στο νοικοκυριό ή στο οικογενειακό περιβάλλον υπάρχει κάποιο άτομο με χρόνια πάθηση που το εμποδίζει να ασκεί τις καθημερινές του δραστηριότητες ή το επάγγελμά του, το 63,3% των ερωτώμενων απάντησε θετικά. Αν και στις κατηγορίες των παθήσεων περιλαμβάνονται και άλλες ασθένειες (υπέρταση, ασθένειες του μεταβολισμού, καρδιαγγειακά νοσήματα, καρκίνος κ.α.) γίνεται σαφές ότι ζητήματα παροχής υποστήριξης ή διευκόλυνσης της πρόσβασης αφορούν εκτεταμένα τμήματα του πληθυσμού.

⁴⁴ Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)/ΚΑΠΑ RESEARCH A.E. (2013) Έρευνα για τα άτομα με αναπηρία. Έρευνα κοινής γνώμης για τα άτομα με αναπηρία, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα, ανδρών και γυναικών, 18 ετών και άνω, βάση της απογραφής του 2011 της ΕΛΣΤΑΤ. Το μέγεθος του δείγματος ήταν 4.506 άτομα, πανελλαδικά, με αναλογική κατανομή στις 13 περιφέρειες της χώρας. Τυπικό στατιστικό σφάλμα: Μέγιστο σφάλμα 1,46% με διάστημα εμπιστοσύνης 95%

Τα επεξεργασμένα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν την **σημαντική πρόοδο που έχει γίνει προς την κατεύθυνση της εξάλειψης του κοινωνικού στίγματος της αναπηρίας** και τη σταδιακή άρση του «στιγματισμού», που στο παρελθόν επέβαλε την απομάκρυνση ενός ατόμου με αναπηρία από τη «θέα» της κοινωνίας. Καταγράφεται επίσης **πρόοδος σε συγκεκριμένες συνθήκες ζωής των ατόμων με αναπηρία κατά την τελευταία δεκαετία**. Η πρόοδος αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στη δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία να κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών και του internet, αλλά και να έχουν ευρύτερη πρόσβαση στην ενημέρωση/ πληροφόρηση, αποφεύγοντας τον κίνδυνο του εκτεταμένου «ψηφιακού αναλφαριθμητισμού». Μικρότερης κλίμακας πρόοδος καταγράφεται στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην υποχρεωτική και ανώτερη εκπαίδευση αλλά και στο δημόσιο χώρο (κινητικότητα, ΜΜΜ, αστικές υποδομές κ.λπ.). Τα **ζητήματα της βελτίωσης των υποδομών και της πρόσβασης στο περιβάλλον**, τα οποία αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους κοινωνικής ένταξης, παραμένουν ανοιχτά.

Πέραν της πρόσβασης, συνεχίζουν να υπάρχουν πρόσθετες ουσιαστικές δυσκολίες και ανάγκες για τη συγκεκριμένη ομάδα στόχου. Παρά τη σταδιακή μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, **διακρίσεις συνεχίζουν να υπάρχουν ιδιαίτερα στο χώρο της (ανεύρεσης) εργασίας**. Σύμφωνα με την προαναφερθείσα έρευνα, μεταξύ των ατόμων που απάντησαν ότι στο οικογενειακό τους περιβάλλον υπάρχει άτομο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση, οι μεγαλύτερες δυσκολίες στην καθημερινή ζωή εντοπίζονται σε

- Οικονομικά ζητήματα (51,6%).
- Σχέσεις με τις δημόσιες υπηρεσίες (49,1%)
- Εξωτερική βοήθεια για τη φροντίδα του ατόμου με αναπηρία (37,6%)
- Ψυχολογικά και συναισθηματικά ζητήματα (37,1%)
- Πρακτικά/οργανωτικά θέματα της καθημερινότητας (34,2)
- Διακρίσεις και κοινωνικός αποκλεισμός (29%)

Ειδική μνεία γίνεται στην **σοβαρότατη υποχώρηση των πόρων διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία εξαιτίας της κρίσης**. Οι μεγαλύτερες ανάγκες προκύπτουν από τη μείωση του εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων των **επιδομάτων και των αναπηρικών συντάξεων** (εκτιμά το 74% των ερωτώμενων), την **μειωμένη πρόσβαση στην απασχόληση** (59%), την **μειωμένη προνοιακή υποστήριξη** (54%), καθώς και την γενικότερη **δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας** (51%).

Σημαντικό είναι επίσης να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της ευρύτερης κρίσης θεσμών και εκπροσώπησης, που αποτυπώνεται και στο πλαίσιο της προαναφερθείσας έρευνας, οι φορείς εκπροσώπησης των Ατόμων με Αναπηρία, λαμβάνουν υψηλή βαθμολογία (7,26 με «άριστα» το 10) για το έργο τους στην προσπάθεια κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία.

Τέλος, σύμφωνα με την επισήμανση των συντακτών «Η ανάλυση των στοιχείων της έρευνας κατά περιφέρεια δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις και δεν μεταβάλλει τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας. Σε κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας αποτυπώνονται με μικρές αποκλίσεις τα πανελλαδικά ποσοστά σε όλα τα ερωτήματα».

Επιπρόσθετα σε όσα αναφέρθηκαν στα προηγούμενα, σημαντικές και πρωτεύουσες ανάγκες για τα ΑμεΑ, όπως επισημαίνονται στις «Προτάσεις της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία σε σχέση με το ΠΕΠ Ιονίων» είναι:

- η βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης των ατόμων με αναπηρία και της σύνδεσής τους με την αγορά εργασίας,
- η προσβασιμότητα των υποδομών και εξοπλισμού υγείας και εκπαίδευσης,
- η ενημέρωση και παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για απασχόληση ΑμεΑ,
- η προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης ατόμων με αναπηρία και εξατομικευμένη υποστήριξη σε γονείς ΑμεΑ ή σε άτομα με αναπηρία.

4.2.7 Λοιπές κοινωνικές ομάδες

4.2.7.1 Εξαρτημένα ή απεξαρτημένα άτομα

Τα ναρκωτικά είναι ένα βαθύτατα κοινωνικό πρόβλημα. Πέρα των επιβλαβών επιδράσεων στον ίδιο το χρήστη, η χρήση ναρκωτικών έχει παράλληλα και σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον του χρήστη και στο κοινωνικό σύνολο. Ανάμεσα σε αυτές περιλαμβάνονται πολυάριθμα ατυχήματα, αυτοκτονίες, εγκληματικότητα, αποχή από την εργασία και μείωση παραγωγικότητας, διάλυση οικογενειών, δυσμενείς επιδράσεις στην ανάπτυξη των παιδιών με ναρκομανείς γονείς κ.λπ. Τα προβλήματα αυτά οδηγούν σε ένα φαύλο κύκλο, που επιδεινώνει και το ίδιο το πρόβλημα της προβληματικής χρήσης, δημιουργώντας κρίση στον κοινωνικό ιστό, η οποία διακυβεύει την αρχή της ισονομίας, την κοινωνική συνοχή και τον παραγωγικό ιστό της χώρας μας. Για να ανταποκριθούμε αποτελεσματικά ως κοινωνία στην κρίση των ναρκωτικών οφείλουμε να ξεπεράσουμε τη στενή ιατρική αντιμετώπιση του προβλήματος και να θεμελιώσουμε μια πολυδιάστατη Εθνική Στρατηγική, που στοχεύει ταυτόχρονα στην καταπολέμηση των κοινωνικών αιτιών του φαινομένου, αλλά και στους παράγοντες που εκδηλώνουν την κρίση.

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά, 2008

Η πολυπλοκότητα του προβλήματος των εξαρτήσεων δημιουργεί και ένα ευρύτατο πλαίσιο για την οριοθέτηση των αναγκών, το οποίο είθισται να ακολουθεί το τρίπτυχο **πρόληψη-θεραπεία-επανάταξη**.

Πρόληψη

Η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί ανάγκη σε επίπεδο ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό. Επιπλέον, η πρόληψη των εξαρτήσεων δεν αφορά μόνο την προβληματική χρήση οπιούχων, όπως έχει οριστεί ανωτέρω (βλ. ενότητα 3.3.2) αλλά και το σύνολο των εξαρτήσεων οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν δυσλειτουργίες του κοινωνικού και οικογενειακού ιστού και αυξημένο οικονομικό κόστος πρόνοιας και υγειονομικής φροντίδας⁴⁵. Στις εξαρτήσεις αυτές σύμφωνα και με το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής περιλαμβάνονται και το κάπνισμα και το αλκοόλ. Εξάλλου όπως φάνηκε και στην περιγραφή της ομάδας στόχου, η συχνότητα χρήσης παράνομων ουσιών μεταξύ

⁴⁵ «Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., το 2004 στα δημόσια νοσοκομεία νοσηλεύτηκαν περίπου 1.680 άτομα με τη διάγνωση «φαρμακευτική εξάρτηση» με μέσο όρο νοσηλείας περίπου τις 39 ημέρες, χωρίς να προσμετρώνται τα περιστατικά με ηπατίτιδα ή AIDS ή/ και άλλες νόσους που σχετίζονται με την ενδοφλέβια χρήση. Αυτό μεταφράζεται σε 65.520 ημέρες νοσηλείας ετησίως και με βάση συγκρατημένους υπολογισμούς προκύπτει ένα κόστος της τάξης των 10 εκατομμυρίων Ευρώ ετησίως (9.828.000 Ευρώ) μόνο για τη νοσοκομειακή φροντίδα των εξαρτημένων χρηστών. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο κόστος όλων των προγραμμάτων θεραπείας του ΚΕ.Θ.Ε.Α. ή στο συνολικό κόστος λειτουργίας των προγραμμάτων του Ψ.Ν.Α. «18 ΑΝΩ». **Υπ. Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2008.**

μαθητών στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι αρκετά υψηλή, συχνά υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο ειδικά στη Ζάκυνθο.

Στο πλαίσιο αυτό οι ανάγκες πρόληψης εστιάζονται:

- στην αγωγή υγείας και ευρύτερη ενημέρωση στα σχολεία
- στην ενημέρωση και εκπαίδευση γονέων
- στην εξειδικευμένη ενημέρωση κοινωνικά ευπαθών ομάδων
- στην περαιτέρω ενίσχυση δομών πρόληψης όπου υπάρχουν, τη δικτύωσή τους και την κινητοποίηση εθελοντών
- στην ενθάρρυνση/ίδρυση νέων συμβουλευτικών υπηρεσιών/κέντρων για την απεξάρτηση από τα οινόπνευματώδη
- στην εκπαίδευση και κατάρτιση των επαγγελματιών υγείας.
- στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του γενικού πληθυσμού

Πρόσθετες ανάγκες πρόληψης υφίστανται για υφιστάμενους προβληματικούς χρήστες ή εξαρτημένους από άλλες ουσίες που αφορούν:

- στην ανάγκη μείωσης της βλάβης (ασφαλέστερη χρήση, μείωση κρουσμάτων κρουσμάτων HIV/AIDS, φυματίωσης, ηπατίτιδας Β και C στον ειδικό και γενικό πληθυσμό
- στην ανάγκη ευρείας γνωστοποίησης της ύπαρξης υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης, θεραπείας, απεξάρτησης και συμβουλευτικής.

Τέλος, η πρόληψη των εξαρτήσεων περιλαμβάνει την **ανάγκη έγκαιρης παρέμβασης σε ομάδες υψηλού κινδύνου**, μέσω υπηρεσιών στήριξης οικογενειών. Οι ανάγκες έγκαιρης παρέμβασης περιλαμβάνουν την ψυχο-κοινωνική υποστήριξη νοικοκυριών (σε κρίση), τη συμβουλευτική γονέων και την έγκαιρη διάγνωση και διασύνδεση με τις υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας. Οι συνολικές ανάγκες οικογενειών/νοικοκυριών σε κρίση περιγράφονται στην Ενότητα 4.2.1)

Θεραπεία

Σε πρώτο επίπεδο άμεσες ανάγκες αφορούν την **υγεία των εξαρτημένων και του άμεσου οικογενειακού τους περιγύρου**. Αν και οι αιφνίδιοι θάνατοι που σχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών (συνήθως οφείλονται σε υπερβολική δόση ηρωίνης ή άλλων οπιοειδών), παρουσιάζουν μείωση από το 2009 και μετά (από 343 το 2005 σε 121 το 2011 στο σύνολο της χώρας), παραμένουν ανοικτά τα ευρύτερα ζητήματα σωματικής και ψυχικής υγείας και θνησιμότητας των χρηστών. Η επιδημική έκρηξη της HIV λοίμωξης στους χρήστες ενέσιμων ουσιών του 2011-2012 φάνηκε να περιορίζεται στην Αττική, αλλά το ποσοστό επιπολασμού μεταξύ χρηστών στην υπόλοιπη Ελλάδα κυμαίνεται μεταξύ 5 και 8%. Η HCV

λοίμωξη (ηπατίτιδα C) παραμένει η πλέον κοινή μολυσματική ασθένεια με ποσοστά επιπολασμού που ξεπερνούν το 60%. Η παλαιότερη έξαρση της εξάπλωσης της ηπατίτιδας B μεταξύ χρηστών φαίνεται να έχει συγκρατηθεί σε ποσοστά μικρότερα του 3%. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι από τα προγράμματα όπου υφίσταται ψυχιατρική αξιολόγηση (περίπου το 50% της χώρας) προκύπτει ότι το 25% των θεραπευομένων εμπίπτουν στην κατηγορία της ψυχιατρικής συννοσηρότητας, εμφανίζοντας πέρα από την ουσιοεξάρτηση και ψυχιατρικά (ψυχωτικά) προβλήματα.

Οι ανωτέρω συνθήκες δημιουργούν **άμεσες υγειονομικές ανάγκες πρώτης φροντίδας** σε πρωτοβάθμιο ή και σε ανώτερο επίπεδο. Πρόσθετη και αλληλένδετη ανάγκη είναι η βελτίωση της πληροφόρησης των χρηστών και των οικογενειών τους, η κατάλληλη εκπαίδευση/κατάρτιση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού. Επιπροσθέτως, υπάρχει η **ανάγκη ανάπτυξης υπηρεσιών διπλής διάγνωσης** (από ψυχιάτρους/παιδοψυχιάτρους) στους φορείς που εμπλέκονται στην πρόληψη και αντιμετώπιση των εξαρτήσεων.

Σε δεύτερο επίπεδο, και στο βαθμό που η εξάρτηση σχετίζεται με την αύξηση της εγκληματικότητας δημιουργείται **ανάγκη παρέμβασης στο σημείο τομής μεταξύ εξάρτησης, εγκληματικότητας και σωφρονισμού**. Η εγκληματικότητα που συνδέεται με τα ναρκωτικά περιλαμβάνει εγκλήματα ψυχοφαρμακευτικής αιτιολογίας (διαπράττονται υπό την επήρεια ψυχοτρόπου ουσίας), εγκλήματα με οικονομικό κίνητρο (διαπράττονται για εξασφάλιση χρημάτων ή ναρκωτικών, για να υποστηριχθεί η χρήση), συστημικά εγκλήματα (στο πλαίσιο της λειτουργίας παράνομων αγορών ουσιών) και αδικήματα του νόμο περί ναρκωτικών (χρήσης, κατοχής, εμπορία). Επιπλέον, στην Κέρκυρα λειτουργεί κλειστή φυλακή με σημαντικό αριθμό κρατούμενων, στην οποία όμως δεν εφαρμόζονται προγράμματα υποκατάστασης ή θεραπευτικά προγράμματα ψυχικής απεξάρτησης. Συνεπώς, καταγράφεται η **ανάγκη εισαγωγής προγραμμάτων απεξάρτησης/υποκατάστασης στις φυλακές ή ακόμα και δημιουργίας ξενώνα φιλοξενίας για κρατούμενους τοξικομανείς**, με την επιφύλαξη της ανάγκης συντονισμού με τον καθ' ύλης αρμόδιο (Υπουργείο Δικαιοσύνης) στα πρότυπα αντίστοιχων προγραμμάτων σε άλλες φυλακές της χώρας.

Κοινωνική υποστήριξη/ επανένταξη

Η κοινωνική απομόνωση και ο στιγματισμός που σχετίζεται με τη χρήση ναρκωτικών καθορίζει το εύρος των αναγκών ενεργοποίησης και επανένταξης των πρώην χρηστών/ απεξαρτημένων και των οικογενειών τους. Επιπλέον, η εξάρτηση δημιουργεί αυξημένα προβλήματα πρόσβασης στην απασχόληση και επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης (στέγη, εκπαίδευση). Τα παραπάνω πολλαπλασιάζονται στην περίπτωση των απεξαρτημένων αποφυλακισμένων.

Οι ανάγκες που προκύπτουν από τα ανωτέρω είναι συνοπτικά:

- Η ανάγκη για υποστήριξη των (πρώην) χρηστών και των οικογενειών τους, ειδικά των παιδιών όταν υπάρχουν, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών που βρίσκονται στη φυλακή. Η υποστήριξη αυτή περιλαμβάνει
  - την εξασφάλιση στέγης (βλ. σχετική ενότητα)
  - την πρόσβαση σε τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
  - την αντιμετώπιση και επίλυση νομικών εκκρεμοτήτων.
  - τη συμβουλευτική για την αποκατάσταση σχέσεων με το οικογενειακό, κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον.
  - τη συμβουλευτική για οργάνωση προσωπικής - κοινωνικής - επαγγελματικής ζωής
- Η ανάγκη για αποτελεσματική κοινωνική δικτύωση
- Η ανάγκη καταπολέμησης του κοινωνικού στίγματος και του περιορισμού του κοινωνικού στίγματος
- Η ανάγκη βελτίωσης των όρων πρόσβασης στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών για απόκτηση δεξιοτήτων, για εκπαίδευση/κατάρτιση και για αυτοαπασχόληση.

4.2.7.2 Θύματα κακοποίησης (γυναίκες και παιδιά)-απροστάτευτα παιδιά

Για τις γυναίκες-θύματα κακοποίησης η σημαντικότερη ανάγκη είναι η απεξάρτηση-αποδέσμευση από το θύτη. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, μεταξύ άλλων, ένα χαρακτηριστικό της ομάδας αυτής είναι ότι μεγάλο ποσοστό των γυναικών αυτών δεν εργάζονται, αφ' ενός, ή είναι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου αφ' ετέρου, οι ανάγκες που προκύπτουν για τη συγκεκριμένη ομάδα εστιάζονται στα εξής σημεία:

- Συμβουλευτική υποστήριξη για την προώθηση στην απασχόληση.
- Επαγγελματική κατάρτιση σε ειδικότητες που διαθέτουν θετικές προοπτικές απορρόφησης εργατικού δυναμικού, σε συνδυασμό και με τις προτεραιότητες που θέτει η περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από τα διάφορα προγράμματα, τόσο συγχρηματοδοτούμενα, όσο και εθνικά, για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση και αξιοποίηση των δράσεων συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, προκειμένου να διευρυνθούν οι ευκαιρίες εύρεσης εργασίας.

- Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη προκειμένου να αποδεσμευτεί από την κατάσταση που βιώνει.

Όσον αφορά στα παιδιά που είναι θύματα κακοποίησης ως ομάδα στόχου, πέραν των οριζόντιων αναγκών που ανταποκρίνονται στην 1^η κατηγορία της Μήτρας συσχέτισης, έχουν κατά κύριο λόγο ανάγκη για πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας και ιδιαίτερα σε υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης.

Ωστόσο, για την κατηγορία των φτωχών/απροστάτευτων παιδιών οι ανάγκες είναι διαφορετικές, δεδομένου ότι υπάρχει η ιδιαιτερότητα τα παιδιά αυτά να διαβιούν εκτός της φυσικής τους οικογένειας. Στην ομάδα αυτή μπορεί να διακρίνονται δύο περιπτώσεις: α) των παιδιών που πλήττονται από τη φτώχεια λόγω αποστέρησης που παρατηρείται στο οικογενειακό περιβάλλον και β) των απροστάτευτων παιδιών, τα οποία ζουν χωρίς την παρουσία ενός ή και των δύο γονέων. Σε κάθε περίπτωση, οι ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν σχετίζονται με:

- Τη δυνατότητα πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση
- Τη δυνατότητα πρόσβασης στην υποχρεωτική εκπαίδευση
- Τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας
- Την κάλυψη της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των παιδιών, σε συνδυασμό με τη διασφάλιση των βασικών αναγκών (τροφή, στέγη).

Όπως επισημαίνεται σε έκθεση της UNICEF⁴⁶, η βασική ανάγκη των παιδιών που πρέπει να καλυφθεί είναι η αυτοεκτίμηση, η αυτοπεποίθηση, το ενδιαφέρον για να δραστηριοποιούνται και η ικανότητα να παραμένουν το δυνατό ανεπηρέαστα από την κατάσταση που βιώνουν. Η υποστήριξη της οικογένειας, στην περίπτωση βέβαια που υπάρχει οικογένεια, σε επίπεδο συμβουλευτικής, αλλά και η συμβουλευτική υποστήριξη σε ατομικό επίπεδο είναι βαρύνουσας σημασίας και μπορεί να δράσει προληπτικά ως προς την έκθεση σε κινδύνους (χρήση απαγορευμένων ουσιών, αλκοόλ, κάπνισμα κλπ).

Τέλος, η εισοδηματική ενίσχυση, τόσο των γυναικών και παιδιών θυμάτων βίας, όσο και των απροστάτευτων παιδιών, αν και δεν αποτελεί δράση που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του ΠΕΠ Ιονίων, είναι κρίσιμη, προκειμένου οι δύο ομάδες να ανταποκριθούν στη διασφάλιση των βασικών αγαθών για την επιβίωσή τους.

⁴⁶ *The Repercussions of the Economic Recession in Greece on Adolescents and their Families, UNICEF 2014*

5 Συμπεράσματα - Προτάσεις

Αυτό που συνάγεται από όλες τις προηγούμενες ενότητες είναι ότι το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εμφανίζεται στις τοπικές κοινωνίες της Περιφέρειας Ιονίων, με διαφορετική ένταση σε κάθε μία από τις ομάδες-στόχο, ανάλογα με τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες, αλλά και σε συνάρτηση με κατά περίπτωση ιδιαιτερότητες που οφείλονται σε παράγοντες όπως το φύλο, οι εθνοτικές διαφορές και άλλες παράμετροι.

Οι παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν μέσω των διαφόρων προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη των ομάδων που χρήζουν βοήθειας και υποστήριξης, θα γίνουν είτε σε ατομικό είτε και σε οικογενειακό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, η μεγαλύτερη (πληθυσμιακά) ομάδα παρέμβασης θα είναι τα φτωχά νοικοκυριά (ενός ή περισσότερων μελών), με τις επιμέρους υποομάδες τους, όπως οι φτωχοί συνταξιούχοι, οι ανασφάλιστοι, τα φτωχά μονογονεϊκά νοικοκυριά και οι φτωχές πολύτεκνες οικογένειες. Η δεύτερη, ως προς την πληθυσμιακή της βαρύτητα ομάδα που θα υποστηριχθεί μέσω των παρεμβάσεων είναι οι άνεργοι και δη οι μακροχρόνια άνεργοι, καθώς και οι άνεργοι με χαμηλά προσόντα ή/και χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Ενώ, στοχευμένες δράσεις θα προβλεφθούν και για εκείνη την ομάδα του πληθυσμού που δεν έχει κάρτα ανεργίας.

Από τις πλέον σημαντικές, τόσο ως προς τις ανάγκες της, όσο και ως προς την πληθυσμιακή της βαρύτητα, είναι η ομάδα των ατόμων με κάποιας μορφής αναπηρία, η οποία αντιμετωπίζει δυσκολίες τόσο σε θέματα κοινωνικής όσο και εργασιακής ένταξης.

Οι μετανάστες είναι επίσης μία ομάδα με σημαντική πληθυσμιακή βαρύτητα και με ποικίλες ιδιαιτερότητες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν κατά κύριο λόγο θέματα κοινωνικής ένταξης λόγω της διαφορετικότητάς τους και ως εκ τούτου, βάσει και του Σχεδίου Ένταξης Πολιτών Τρίτων Χωρών, οι παρεμβάσεις θα πρέπει να εστιαστούν στην αντιμετώπιση αυτών των δυσλειτουργιών/δυσχερειών.

Όλες οι υπόλοιπες ομάδες που έχει εντοπίσει η μελέτη ως ομάδες-στόχου, όπως οι Ρομά, τα θύματα κακοποίησης, τα φτωχά παιδιά, είναι μικρότερου πλήθους, με συγκεκριμένα/ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία χρήζουν διαφορετικής αντιμετώπισης, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της κάθε ομάδας.

Το Σχέδιο Δράσης που θα ακολουθήσει στην επόμενη φάση της παρούσας μελέτης και στο οποίο θα προταθούν συγκεκριμένες/στοχευμένες προτάσεις αντιμετώπισης των αναγκών της κάθε ομάδας, θα λαμβάνει υπ' όψιν του, ως βασική διάσταση των παρεμβάσεων, το μέγεθος της κάθε ομάδας, το οποίο εν πολλοίς προσδιορίζει και την ένταση της χρηματοδοτικής παρέμβασης.

Στον Πίνακα που ακολουθεί γίνεται μια αρχική προσέγγιση εν είδει προτεινόμενης λύσης στις ανάγκες που διαγνώστηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Ο πίνακας αυτός είναι ενδεικτικός από πλευράς προτάσεων και αποτελεί ένα αρχικό πεδίο συζήτησης και διαβούλευσης προκειμένου να προετοιμασθεί και να υποβληθεί το οριστικό Σχέδιο Δράσης που θα ακολουθήσει στην επόμενη φάση.

Πίνακας 38: Κατηγοριοποίηση αναγκών ανά διευρυμένη ομάδα-στόχο και πρόταση μέτρων αντιμετώπισής τους

Ανάγκη	Ομάδα	Νοικοκυριά (περιλαμβάνονται φτωχοί συνταξιούχοι, ανασφάλιστα άτομα, μονογονεϊκά & πολύτεκνα νοικοκυριά)	Μακροχρόνια άνεργοι, χωρίς κάρτα ανεργίας κλπ	Μετανάστες / πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο	Ρομά	ΑμεΑ	Κάτοικοι μικρών νησιών	Λοιπές ομάδες (θύματα κακοποίησης, απροστάτευτα παιδιά, εξαρτημένα/απεξαρτημένα άτομα, άστεγοι)	
Διασφάλιση βασικών αγαθών		<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικό παντοπωλείο Κοινωνική τιμολόγηση τοπικών προϊόντων Κοινωνικό Τιμολόγιο ΔΕΗ/Νερό Δημοτικός Λαχανόκηπος Κοινωνικά συσσίτια Κοινωνικό Φαρμακείο Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Κινητές Μονάδες Υγείας Health Voucher Πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικό παντοπωλείο Κοινωνική τιμολόγηση τοπικών προϊόντων Κοινωνικό Τιμολόγιο ΔΕΗ/Νερό Δημοτικός Λαχανόκηπος Κοινωνικά συσσίτια Κοινωνικό Φαρμακείο Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Health Voucher Πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικά συσσίτια Κοινωνικό Φαρμακείο Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Πρόσβαση στη δικαιοσύνη 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Κινητές Μονάδες Υγείας Πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Κινητές Μονάδες Υγείας 	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικό παντοπωλείο Κοινωνική τιμολόγηση τοπικών προϊόντων Κοινωνικό Τιμολόγιο ΔΕΗ/Νερό Δημοτικός Λαχανόκηπος Κοινωνικά συσσίτια Κοινωνικό Φαρμακείο Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη Κινητές Μονάδες Υγείας Health Voucher Πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση Τηλεϊατρική Τηλεδιάγνωση 	<ul style="list-style-type: none"> Υπνωτήρια αστέγων Κέντρο ημερήσιας υποδοχής αστέγων Κοινωνικά συσσίτια Κοινωνικό Φαρμακείο Κοινωνικό Ιατρείο. Πρόσβαση στην Α'θμια περίθαλψη 	
Διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης		Εισοδηματική ενίσχυση, με τη μορφή επιδόματος	Εισοδηματική ενίσχυση, με τη μορφή επιδόματος	-	-	Εισοδηματική ενίσχυση, με τη μορφή επιδόματος	Εισοδηματική ενίσχυση, με τη μορφή επιδόματος	Εισοδηματική ενίσχυση, με τη μορφή επιδόματος	
Πρόσβαση σε Υπηρεσίες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας		<ul style="list-style-type: none"> Βοήθεια στο σπίτι Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης νοικοκυριών Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης οικογενειών και ατόμων για την αποφυγή κρίσεων 	<ul style="list-style-type: none"> Βοήθεια στο σπίτι Πρόσβαση σε δομές φύλαξης παιδιών 	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις συμβουλευτικής (καθοδήγηση) Δράσεις εκπαίδευσης/κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης και ελληνομάθειας 		<ul style="list-style-type: none"> Βοήθεια στο σπίτι Πρόσβαση σε δομές φύλαξης παιδιών Ανεξάρτητη διαβίωση ατόμων Εξατομικευμένη υποστήριξη σε γονείς ΑμεΑ 	<ul style="list-style-type: none"> Βοήθεια στο σπίτι Πρόσβαση σε δομές φύλαξης παιδιών 	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης οικογενειών και ατόμων για την αποφυγή κρίσεων Ψυχολογική ενδυνάμωση απροστάτευτων παιδιών Ψυχολογική ενδυνάμωση θυμάτων βίας/κακοποίησης 	
Ενσωμάτωση ευάλωτων ομάδων στον κοινωνικό ιστό		<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις έγκαιρης, εξειδικευμένης διάγνωσης αναγκών Ψυχοκοινωνική, υποστήριξη και έγκαιρη παρέμβαση, ειδικά για νοικοκυριά σε κρίση Συμβουλευτική γονέων Δράσεις υποστήριξης γονέων στη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας Δυνατότητα πρόσβασης σε υποδομές φύλαξης παιδιών & σε υποδομές εκπαίδευσης Πρόσβαση σε υποδομές υγείας-Health voucher Δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης της υπερχρέωσης των νοικοκυριών 	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων (εξατομικευμένες ή ατομικές) Δικτύωση ανέργων με επιχειρήσεις Επαγγελματική κατάρτιση Υπηρεσίες τοποθέτησης σε διαθέσιμες επιδοτούμενες θέσεις Δράσεις (έκτακτης) φύλαξης παιδιών/εξαρτώμενων μελών για υποστήριξη ανέργων γονέων Υποστήριξη κατά την δημιουργία μικρο-επιχειρήσεων Προώθηση ευάλωτων ανέργων για απασχόληση σε μικρο-επιχειρήσεις στον τομέα φροντίδας (ιδίως επιδότηση των μικρο-επιχειρήσεων για 	<ul style="list-style-type: none"> Πρόσβαση στην αγορά εργασίας Υποστήριξη (συμβουλευτική) για προσαρμογή στην κοινωνία υποδοχής, (δικαιώματα και υποχρεώσεις, συμμετοχή στην κοινωνική ζωή,) Προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, Αναβάθμιση ικανοτήτων των φορέων της δημοσίας διοίκησης ή άλλων δομών στο χειρισμό ζητημάτων που σχετίζονται με τη μετανάστευση και το 		<ul style="list-style-type: none"> Επαγγελματική κατάρτιση Υποστήριξη κατά την δημιουργία μικρο-επιχειρήσεων 	<ul style="list-style-type: none"> Προώθηση ευάλωτων ανέργων για απασχόληση σε μικρο-επιχειρήσεις στον τομέα προσωπικών υπηρεσιών φροντίδας (ιδίως επιδότηση των μικρο-επιχειρήσεων για πρόσληψη ΑΜΕΑ, μακροχρόνια 	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων Δικτύωση ανέργων με επιχειρήσεις Επαγγελματική κατάρτιση Υπηρεσίες τοποθέτησης σε διαθέσιμες επιδοτούμενες θέσεις Υποστήριξη κατά την δημιουργία μικρο-επιχειρήσεων Προώθηση ευάλωτων ανέργων για απασχόληση σε μικρο-επιχειρήσεις στον τομέα προσωπικών υπηρεσιών φροντίδας (ιδίως επιδότηση των μικρο-επιχειρήσεων για πρόσληψη ΑΜΕΑ, μακροχρόνια 	<ul style="list-style-type: none"> Επαγγελματική κατάρτιση γυναικών θυμάτων βίας Δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων Δικτύωση ανέργων με επιχειρήσεις Επαγγελματική κατάρτιση Υπηρεσίες τοποθέτησης σε διαθέσιμες επιδοτούμενες θέσεις

Ανάγκη	Ομάδα	Νοικοκυριά (περιλαμβάνονται φτωχοί συνταξιούχοι, ανασφάλιστα άτομα, μονογονεϊκά & πολύτεκνα νοικοκυριά)	Μακροχρόνια άνεργοι, χωρίς κάρτα ανεργίας κλπ	Μετανάστες / πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο	Ρομά	ΑμεΑ	Κάτοικοι μικρών νησιών	Λοιπές ομάδες (θύματα κακοποίησης, απροστάτευτα παιδιά, εξαρτημένα/απεξαρτημένα άτομα, άστεγοι)
			πρόσληψη ΑΜΕΑ, μακροχρόνια ανέργων ή νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με στόχο την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας) • Φορολογικά και εργασιακά πλεονεκτήματα	άσυλο			ανέργων ή νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με στόχο την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας) • Φορολογικά και εργασιακά πλεονεκτήματα	
Ποσοτική προσέγγιση της ομάδας		Φτωχά νοικοκυριά (μέχρι 6.000€): 28.870 Φτωχά νοικοκυριά (μέχρι 12.000€): 65.045 Φτωχοί συνταξιούχοι (μέχρι 6.000€): 13.915 Φτωχοί συνταξιούχοι (μέχρι 12.000€): 26.933 Ανασφάλιστα άτομα: 51.964 Ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι: 1.471	Μακροχρόνια άνεργοι: 3.818 Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας: ≈5.500 Άνεργοι με χαμηλά προσόντα: ≈ 38% των ανέργων (4.421) εκ των οποίων 29% (1.274) μακροχρόνια άνεργοι. Άνεργοι > 55 ετών: 1.151 εκ των οποίων 514 μακροχρόνια άνεργοι	Μετανάστες: 12.350	Ρομά: 844	ΑμεΑ: 3.500	Αριθμός κατοίκων: 8.366	Θύματα κακοποίησης (γυναίκες): 84 Απροστάτευτα παιδιά: 445

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Ανάλυση δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών (SWOT Analysis) για τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη στην ΠΙΝ

Δυνατά σημεία

- Έγκαιρος προγραμματισμός της Περιφέρειας για την εκπόνηση της σχετικής μελέτης για την κοινωνική ένταξη.
- Σημαντικός αριθμός φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, κυρίως στους μεγάλους Δήμους της Περιφέρειας.
- Ύπαρξη ισχυρής κοινωνίας των πολιτών, με έντονη την παρουσία της εκκλησίας, καθώς και δραστήριων ΜΚΟ.
- Σχετικά μικρή ποσοστιαία συμμετοχή συγκεκριμένων ειδικών ομάδων στόχου στο γενικό πληθυσμό (π.χ. άστεγοι, εξαρτημένοι, οροθετικοί, πρόσφυγες).

Αδύνατα σημεία

- Πολυδιάσπαση του χώρου, λόγω νησιωτικότητας η οποία δυσχεραίνει την παροχή υπηρεσιών και αυξάνει το κόστος τους.
- Αυξημένα ποσοστά ανεργίας λόγω και της εποχικότητας στο παραγωγικό σύστημα.
- Ύπαρξη σημαντικού αριθμού ομάδων που χρήζουν παρέμβασης
- Κατακερματισμός των διαθέσιμων πόρων.
- Ενδεχόμενη υποεκτίμηση του πλήθους κάποιων ομάδων-στόχου, λόγω προστασίας προσωπικών δεδομένων και ελλιπούς συστήματος καταγραφής.
- Μη εξοικείωση με νέα χρηματοδοτικά μέσα και τις απαιτήσεις τους (π.χ. Ταμείο Απόρων).
- Αδύναμες κοινωνικές υπηρεσίες.

Ευκαιρίες

- Θεσμικό πλαίσιο της νέας περιόδου 2014-2020.
- Ύπαρξη σημαντικού αριθμού προγραμμάτων και δυνατοτήτων χρηματοδότησης των δράσεων κοινωνικής ένταξης.
- Μεταφορά εμπειρία και τεχνογνωσίας από επιτυχημένες υφιστάμενες δομές π.χ. ΚΟΙΣΠΕ Κέρκυρας, ΤΟΠΣΑ και ΤΟΠΕΚΟ.
- Ανάδειξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, ως πλέγμα ενεργειών με πολλαπλά οφέλη (απασχόληση, ένταξη κλπ.).
- Δημιουργία πολυλειτουργικών δομών για την έγκαιρη αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και παραπομπή στις κατάλληλες υπηρεσίες (π.χ. εισοδηματικές, πρόνοια, διάφοροι βαθμοί περίθαλψης).

Απειλές

- Ο πληθυσμός των ομάδων-στόχου ενδέχεται να αυξηθεί περαιτέρω, λόγω της οικονομικής συγκυρίας.
- Ρευστό περιβάλλον ως προς τη χρηματοδότηση καίριων για την ανακούφιση της φτώχειας δράσεων π.χ. Health voucher
- Αβεβαιότητα ως προς τις τελικές θεσμικές ρυθμίσεις για το εθνικό πλαίσιο κοινωνικής ένταξης.

Πίνακας 2: Μήτρα συσχέτισης αναγκών και ομάδων στόχου, βάσει της κατηγοριοποίησης του Νόμου 4019/2011

ΑΝΑΓΚΗ	ΚΥΡΙΑ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜ/ΣΗΣ	ΔΕΥΤ. ΠΗΓΗ ΧΡΗΜ/ΣΗΣ	Ευάλωτες ομάδες (1-5)							Ειδικές ομάδες (6-15)							Λοιπές ομάδες (16-22)							
			1 ΑμεΑ	2 Εξαρτημένοι/απεξαρτημένοι	3 Οροθετικοί	4 Φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι	5 Ανήλικοι παραβάτες	6 Μακροχρόνια άνεργοι	7 Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας	8 Άνεργοι άνω των 55 ετών	9 Άνεργοι με χαμηλά προσόντα	10 Πολύτεκνες οικογένειες με χαμηλό οικογ. εισόδημα	11 Μονογονεϊκές Οικογένειες	12 Γυναίκες θύματα κακοποίησης	13 Παιδιά θύματα κακοποίησης	14 Απροστάτευτα παιδιά (παιδική φτώχεια)	15 Μετανάστες (συμπ. πρόσφυγες, παλινοστούτες)	16 Νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενο	17 Ρομά	18 Άστεγοι	19 Φτωχοί συνταξιούχοι	20 Φτωχοί εργαζόμενοι	21 Άτομα (>65 ετών) χωρίς ασφάλιση υγείας	22 Κάτοικοι απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών
Διασφάλιση βασικών αγαθών																								
Κάλυψη βασικών αναγκών διαβίωσης	Π/Υ ¹		✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	Π/Υ	ΣΕΣ ²	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Στέγαση	Π/Υ	ΣΕΣ	✓								✓	✓					✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Αναπόκριση σε πάγια έξοδα (π.χ. λογαριασμοί ΔΕΚΟ, ενοίκια κλπ)	Π/Υ		✓					✓			✓	✓					✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Πρόσβαση στην υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση	Π/Υ		✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		✓	
Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση	Π/Υ	ΣΕΣ	✓	✓		✓	✓				✓	✓			✓	✓	✓	✓			✓		✓	
Πρόσβαση στους θεσμούς της δικαιοσύνης	Π/Υ		✓	✓		✓	✓				✓	✓				✓	✓						✓	
Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα	Π/Υ		✓	✓							✓	✓				✓							✓	
Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής	Π/Υ		✓	✓				✓				✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης																								
Εισόδημα που να εξασφαλίζει εγγυημένο όριο διαβίωσης	Π/Υ		✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓						✓		✓	✓	✓	✓	
Εισόδημα που να εξασφαλίζει εγγυημένο όριο διαβίωσης σε ανέργους χωρίς δικαίωμα τακτικής επιδότησης ανεργίας	Π/Υ					✓		✓										✓		✓			✓	
Ανατροφή απροστάτευτων παιδιών Α1. Εισοδηματικές ανάγκες Α2. Κοινωνική φροντίδα	Π/Υ			✓		✓	✓								✓								✓	
Προστασία ανασφάλιστων ηλικιωμένων Α1. Εισοδηματικές ανάγκες Α2. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	Π/Υ																	✓		✓		✓	✓	
Πρόσβαση σε Υπηρεσίες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας																								
Κάλυψη βασικών αναγκών κοινωνικής φροντίδας Μετακίνηση και Συνοδεία (π.χ. για συναλλαγές) Στήριξη Οικογενειών (κατ' οίκον ή εκτός σπιτιού)	ΣΕΣ	Π/Υ	✓		✓							✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Πρόληψη/Αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των νοικοκυριών			✓	✓		✓						✓	✓			✓	✓		✓		✓		✓	
Προστασία ατόμων και οικογενειών σε κρίση	ΣΕΣ	Π/Υ	✓	✓	✓	✓	✓								✓	✓		✓					✓	
Ενσωμάτωση ευάλωτων ομάδων στον κοινωνικό ιστό			✓																					
Υποστήριξη στην εύρεση εργασίας	ΣΕΣ	Π/Υ	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓				✓	
Υποστήριξη στην εύρεση εργασίας	ΣΕΣ			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓		✓				✓	
Υποστήριξη δημιουργίας και ανάπτυξης βιώσιμων μικρών τοπικών επιχειρήσεων (κοινωνική καινοτομία)	ΣΕΣ		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓			✓	✓		✓	✓			✓	

¹ Π/Υ: αναφέρεται σε αμιγώς εθνικές πηγές χρηματοδότησης² ΣΕΣ: αναφέρεται σε χρηματοδότηση μέσω συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων